

ГОДИШНИК
НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ
«СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ»

Философски факултет

Библиотечно-информационни науки

ANNUAL
OF SOFIA UNIVERSITY
«ST. KLIMENT OHRIDSKI»

Faculty of Philosophy

Library and Information Science

СОФИЯ 2022/2023

SOFIA 2022/2023

TOM/VOLUME 14/15

УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ST. KLIMENT OHRIDSKI UNIVERSITY PRESS

Г О Д И Ш Н И К
НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ
„СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

Философски факултет

Библиотечно-информационни науки

A N N U A L
OF SOFIA UNIVERSITY
“ST. KLIMENT OHRIDSKI”

Faculty of Philosophy

Library and Information Science

Том/Volume 14/15, 2022/2023

УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ST. KLIMENT OHRIDSKI UNIVERSITY PRESS

СОФИЯ • 2023 • SOFIA

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

доц.д-р МИЛЕНА МИЛАНОВА (главен редактор)
проф дфн ИВАНКА МАВРОДИЕВА
проф д-р КРАСИМИРА ДАСКАЛОВА
проф. дфн ОЛЯ ХАРИЗАНОВА
проф. дн ЦВЕТАНКА ПАНЧЕВА
доц. д-р ВАЛЕНТИНА МИТКОВА
доц. д-р ДЕСИСЛАВА ЛИЛОВА
доц. д-р ЕЛИ ПОПОВА
доц. д-р ЕЛИЦА ЛОЗАНОВА-БЕЛЧЕВА
доц. д-р ИЛКО ПЕНЕЛОВ
гл. ас. МАРИЯ АВРАМОВА (редактор на тома)

СЕКРЕТАР

ВЕСЕЛА ЦОКЕВА

СЪДЪРЖАНИЕ

НЕПРОМЕНЯЩИЯТ СЕ ИМПЕРАТИВ ЗА ПРОМЯНА:

ДОКЛАДИ ОТ НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ

<i>Милена Миланова. СЪВРЕМЕННАТА КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА“</i>	9
<i>Александра Куманова. ПРОФЕСОР ТОДОР БОРОВ: АКСИОЛОГИЯ НА ПЪТЯ КЪМ СЪЗДАВАНЕТО НА САМОСТОЯТЕЛНА КАТЕДРА ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И АРХИВИСТИКА В СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ ПРЕЗ 1952 Г. (ЕКЗИСТЕНЦИОНАЛНА КАРТИНА НА КОГНИТИВНИЯ КОНТЕКСТ НА БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННАТА СФЕРА ПРЕЗ ХХІ В.)</i>	24
<i>Юлий Йорданов. РОЛЯТА НА ПРОФ. ТОДОР БОРОВ В БИБЛИОТЕЧНАТА НАУКА НА БЪЛГАРИЯ.....</i>	43
<i>Билиана Яврукова. УМЕНИЯ И КОМПЕТЕНЦИИ НА БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННИТЕ СПЕЦИАЛИСТИ: ОЧАКВАНИЯ КЪМ ПОДГОТОВКАТА НА НОВОПОСТЪПВАЩИТЕ СПЕЦИАЛИСТИ В УНИВЕРСИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“</i>	58
<i>Елица Лозанова-Белчева. КАРИЕРНА ТРАЕКТОРИЯ И КОМПЕТЕНТНОСТИ НА ВЪЗПИТАНИЦИ НА СПЕЦИАЛНОСТ „БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННИ НАУКИ“ В СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“: ИЗСЛЕДВАНЕ ЧРЕЗ ПЛАТФОРМАТА LINKEDIN</i>	79
<i>Мария Аврамова. АЛУМНИ НА КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА“: АНАЛИЗ НА ДАННИТЕ ЗА ПЕРИОДА 2018/2019–2022/2023 УЧЕБНИ ГОДИНИ.</i>	99
<i>Силвия Найденова, Милкана Лишкова. ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ – ОСНОВНА ДЕЙНОСТ В НАЦИОНАЛНИТЕ НАУЧНИ ПРОГРАМИ НА МОН, В КОИТО УЧАСТВА ЦЕНТРАЛНА БИБЛИОТЕКА НА БАН.....</i>	106
<i>Кирил Камбуров. ВЪЗМОЖНОСТИ НА OPEN JOURNAL SYSTEMS (OJS) КАТО ЕЛЕКТРОННА ИЗДАТЕЛСКА СИСТЕМА ЗА НАУЧНИ СПИСАНИЯ</i>	113

КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА“

<i>ЮБИЛЕЙНА НАУЧНА СЕСИЯ ПО ПОВОД 70-ГОДИШНИНАТА НА КАТЕДРАТА ПО „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА“</i>	127
--	-----

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРОЕКТИ (ФОНД „НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ“ НА СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ 2022 г.	162
---	-----

ЗАЩИТЕНИ ДИСЕРТАЦИОННИ ТРУДОВЕ

<i>Ива Стоянова Стоянова. НАЦИОНАЛНИЯТ ИСТОРИЧЕСКИ РАЗКАЗ ЗА БЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ: РЕПРЕЗЕНТАЦИИ В НАЦИОНАЛНИЯ ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ</i>	183
--	-----

CONTENTS

THE UNCHANGING IMPERATIVE FOR CHANGE: PAPERS FROM A SCIENTIFIC CONFERENCE

<i>Milena Milanova.</i> CONTEMPORARY DEPARTMENT „LIBRARY SCIENCE, SCIENTIFIC INFORMATION AND CULTURAL POLICY“	9
<i>Alexandra Kumanova.</i> TODOR BOROV: AXIOLOGY IN THE COURSE OF CREATION OF AN INDEPENDENT DEPARTMENT OF LIBRARY SCIENCE AND ARCHIVISTICS IN SOFIA UNIVERSITY IN 1952 (EXISTENTIAL PICTURE OF THE COGNITIVE CONTEXT OF LIBRARY- INFORMATION FIELD DURING XXI CENTURY).....	24
<i>Yuliy Yordanov.</i> THE ROLE OF PROF. TODOR BOROV IN THE LIBRARY STUDIES OF BULGARIA	43
<i>Bilyana Yavrukova.</i> SKILLS AND COMPETENCES OF LIBRARY AND INFORMATION SPECIALISTS: EXPECTATIONS TO THE NEW LIBRARIANS AT SOFIA UNIVERSITY LIBRARY „ST. KLIMENT OHRIDSKI“.....	58
<i>Елица Лозанова-Белчева.</i> CAREER TRAJECTORY AND COMPETENCIES OF LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE ALUMNI OF SOFIA UNIVERSITY „ST. KLIMENT OHRIDSKI“: A STUDY BASED ON THE LINKEDIN PLATFORM.....	79
<i>Maria Avramova.</i> ALUMNI OF THE DEPARTMENT OF LIBRARY SCIENCE, SCIENTIFIC INFORMATION AND CULTURAL POLICY: DATA ANALYSIS FOR THE PERIOD 2018/2019–2022/2023 ACADEMIC YEARS	99
<i>Silvia Naydenova, Milkana Lishkova.</i> THE DIGITAL TRANSFORMATION – A MAIN ACTIVITY IN THE NATIONAL RESEARCH PROGRAMS OF THE MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE IN WHICH TAKES PART THE CENTRAL LIBRARY OF BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES.....	106
<i>Cyril Kamburov.</i> CAPABILITIES OF OPEN JOURNAL SYSTEMS (OJS) AS AN ELECTRONIC PUBLISHING SYSTEM FOR SCIENTIFIC JOURNALS	113

*DEPARTMENT OF LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE
AND CULTURAL POLICY*

ANNIVERSARY SCIENTIFIC SESSION ON THE 70TH ANNIVERSARY OF THE DEPARTMENT OF „LIBRARY SCIENCE, SCIENTIFIC INFORMATION AND CULTURAL POLICY“	127
SCIENTIFIC RESEARCH PROJECTS (SCIENTIFIC RESEARCH FUND OF SOFIA UNIVERSITY „St KLIMENT OHRIDSKI“	162

DEFENDED PHD THESIS

<i>Iva Stoyanova</i> . THE NATIONAL HISTORICAL NARRATIVE OF THE BULGARIAN REVIVAL: PRESENTATIONS AT THE NATIONAL MUSEUM OF HISTORY	183
--	-----

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
Библиотечно-информационни науки
Том 14/15, 2022/2023

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”
FACULTY OF PHILOSOPHY
Library and Information Science
Volume 14/15, 2022/2023

**НЕПРОМЕНЯЩИЯТ СЕ ИМПЕРАТИВ
ЗА ПРОМЯНА:
ДОКЛАДИ ОТ НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ**

**THE UNCHANGING IMPERATIVE FOR CHANGE:
PAPERS FROM A SCIENTIFIC CONFERENCE**

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Библиотечно-информационни науки

Том 14/15, 2022/2023

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”

FACULTY OF PHILOSOPHY

Library and Information Science

Volume 14/15, 2022/2023

СЪВРЕМЕННАТА КАТЕДРА ПО „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА“

МИЛЕНА МИЛАНОВА

Милена Миланова. СЪВРЕМЕННАТА КАТЕДРА ПО „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА“.

Публикацията има за цел да анализира съвременното състояние на една от основните образователни институции в областта на библиотечно-информационните науки в България. В исторически план подготовката на кадри за академичните библиотеки и за научно-техническите институти е била поверена на Библиотековедската катедра на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Промените в общественно-политически план се отразяват и върху развитието на образователните процеси. Съвременната катедра по „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ вече има своята история, натрупан е опит, събрани са достатъчно количествени данни, проведени са различни наблюдения на процеси и събития, което позволява да се анализира състоянието на научния, образователния, кадровия и социалния потенциал на Катедрата.

Ключови думи: библиотечно-информационни науки, висше образование, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, юбилей

Milena Milanova. CONTEMPORARY DEPARTMENT „LIBRARY SCIENCE, SCIENTIFIC INFORMATION AND CULTURAL POLICY“.

The paper aims to analyze the current state of one of the main educational institutions in library and information sciences in Bulgaria. Historically, the teaching of specialists for academic libraries and scientific and technical institutes was entrusted to the LIS Department at the Sofia University “St. Kliment Ohridski”. Changes in the socio-political plan also affect the development of educational processes. The contemporary department of “Library Science, Scientific Information, and Cultural Policy” already has its own history, experience has been accumulated, sufficient quantitative data has been collected, and various observations of processes and events have been carried out, which allows analyzing the state of the scientific, educational, personnel, and social potential of the department.

Keywords: Library and Information Science, high education, Sofia University „St. Kliment Ohridski“

Съвременното състояние на една от основните образователни институции в областта на библиотечно-информационните науки в България е въпрос от съществено значение за развитието на целия сектор в страната. Осигуряването на квалифицирани кадри за библиотечните институции, както и за различни обществени организации, поддържащи и развиващи публични информационни системи, е изключително важен въпрос, свързан с информационното осигуряване, доброто управление и развиване на способностите за анализ и оценка на информацията. Специалистите в областта на информационните науки са безспорно основните кадри и поради това са ценни и за обществото, и за развиването на уменията по информационна и дигитална грамотност на хората, независимо от възраст, социален или религиозен статус.

В исторически план подготовката на кадри за академичните библиотеки и за научно-техническите институти е било поверено на Библиотековедската катедра на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Промените в обществено-политически план се отразяват и върху развитието на образователните процеси. Съвременна катедра по „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ вече има своята история, натрупан е опит, събрани са достатъчно количествени данни, проведени са различни наблюдения на процеси и събития, което позволява да се анализира състоянието на научния, образователния, кадровия и социалния потенциал на катедрата.

Началото на самостоятелна специалност и Катедра по архивистика, в рамките на която са били застъпени библиотековедски курсове, е поставено през 1952 г., а от академичната 1953/54 г. е създадена специалност по библиотекознание и библиография, част от Философско-историческия факултет на Софийския университет. От 1992 г. катедрата става част от Философски факултет, а през 1993 г. получава съвременното си наименование – катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ (БНИКП)¹. Развитието на специалността, учебните планове, промените в наименованията и принадлежността на Катедрата, винаги са следвали тенденциите в професионалната област, развитието на науката, подчинявали са се на обществените нужди, предвиждали са промените и са подготвяли кадри с висше образование за нуждите на пазара на труда.

Според *Правилника за наблюдение и оценка на научноизследователската дейност, осъществявана от висшите училища и научните организации, както и на дейността на Фонд „Научни изследвания“*², обучението, което

¹ За повече информация вж. **Янакиева**, Татяна. Създаване и развитие на библиотечното образование в СУ „Св. Климент Охридски“. Специфика и интегритет в съобществото на университетските дисциплини. В: *Годишник на СУ „Св. Климент Охридски“. Философски факултет. Книга Библиотечно-информационни науки*, Т. 1, 2008, с. 5–43. ISSN 1313-4256. URI <http://hdl.handle.net/10506/1360>

² **Министерство на образованието и науката**. Правилник за наблюдение и оцен-

предлага и осигурява Катедрата е в научна област 3. *Социални, стопански и правни науки*, която е съпоставима на област на висшето образование 3. и включва девет научни, съответно – професионални направления (ПН). Направление 3.5. *Обществени комуникации и информационни науки* е насочено към провеждане на изследвания и разработване на образователни програми в областта на журналистиката и масовите комуникации, библиотекознанието, информационните науки и др.п. Съвременната катедра БНИКП подготвя специалисти в бакалавърска, магистърска и докторска степен на образование в ПН 3.5. *Обществени комуникации и информационни науки* (схема 1).

Схема 1. Класификации на областите на науката и образованието, в които попадат библиотекознанието и информационните науки

Съотносимостта на научните области на висшето образование и направленията в тях към *Класификация на областите на образование и обучение* (КОО-2015), ги класифицира към широка област 03. *Обществени науки, журналистика и информация* и детайлна област 0322. *Библиотечно дело, информационни науки и архивистика*, която обхваща изучаване на методи на подбор, придобиване, организиране и съхранение на набор от информация, както и улесняване на нейното използване. Програмите по библиотекознание и музеология също се включват в тази детайлна област. В нея се класифицират и програми и квалификации със съдържание: архивистика, кураторски

ка на научноизследователската дейност, осъществявана от висшите училища и научните организации, както и на дейността на Фонд „Научни изследвания“. В: *ДВ* [онлайн]. *Официален раздел. Министерства и други ведомства*, бр. 54, 29.6.2018 г., с. 44. Достъпно от: <https://dv.parliament.bg/DVWeb/showMaterialDV.jsp?idMat=127573>

изследвания, документалистика, библиотечно-информационни науки, библиотекостроение, музейна документалистика, музейни изследвания, музеология.

По данни от *Рейтинговата система на висшите училища в България* (PCBYB)³, в страната се извършва обучение в 52 висши училища, по 52 професионални направления. Наблюдението върху висшето образование и професионалните направления се извършва от 2012 година. В професионално направление 3.5. *Обществени комуникации и информационни науки* (ПН 3.5 ОКИН) към 2022 г. обучение извършват 9 висши училища, от които 3 частни и 6 държавни; 1 висше училище извършва обучение в образователна степен „професионален бакалавър“, 8 – в степен „бакалавър“, 8 – в степен „магистър“, 5 – в степен „доктор“. От тях обучение в детайлна област 0322. *Библиотечно дело, информационни науки и архивистика* извършват 4 висши училища: Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Университет по библиотекознание и информационни технологии, Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“ с колеж в Добрич и Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“ (схема 2).

Схема 2. Класация по направление 3.5. ОКИН, според данни от PCBYB

Данните от рейтинговата система отразяват положението на обучението в направление ОКИН в СУ водеща позиция. Успешната реализация на завършващите студенти е един от водещите критерии при осъществяването и най-вече при осъвременяването на учебните планове и програми. От завършилите най-голям

³ **Рейтингова система на висшите училища в България (PCBYB)** [онлайн]. Достъпно от: <https://rsvu.mon.bg/rsvu4/#/>

дъл се пада на други специалисти, 20% са заети като стопански и административни приложни специалисти, 16,52% са юристи и специалисти по обществени науки и култура, 15,52% – стопански и административни специалисти (схема 3).

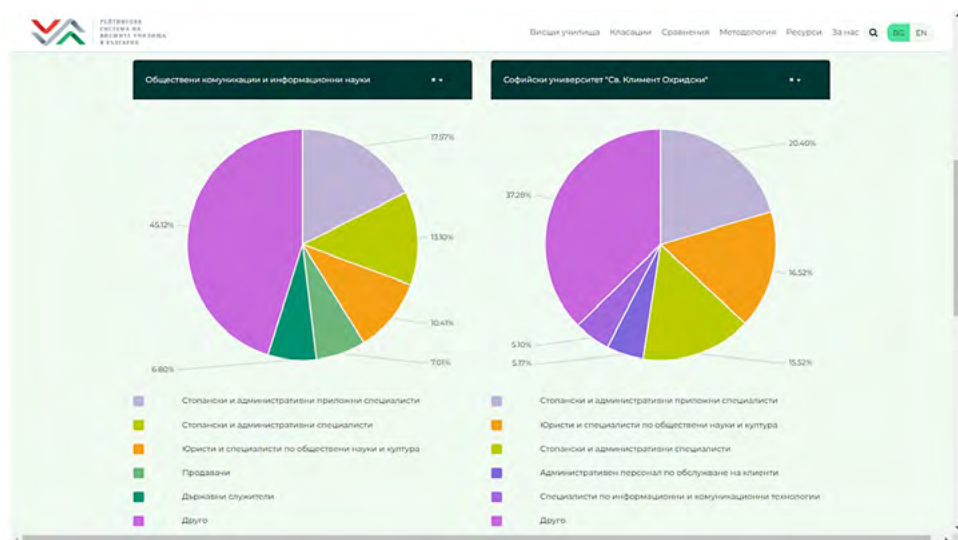

Схема 3. Реализация на завършилите ПН 3.5. ОКИН в СУ „Св. Климент Охридски“

Анализите на реализираните студенти на пазара на труда, според националната класификация на професиите и длъжностите, очертават 75 длъжности, по които се подготвят или е възможна подготовка на кадри в ПН 3.5. ОКИН⁴ (схема 4).

⁴ За повече информация вж. **Миланова**, Милена. Образованието в областта на библиотекознанието и информационната наука от перспективата на професионалната реализация и очакванията на пазара на труда. В: *Посветени на библиотеките: сб. в чест на доц. д-р Анета Дончева*. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2022, с. 269–288. ISBN 978-954-07-5536-6.

Клас	Подклас	Група	Единична група	Длъжност
Клас 1 Ръководители	13 Ръководители в производството и специализираните услуги	134 Ръководители в областта на професионалните услуги	1349 Ръководители в областта на професионалните услуги, н.д.	1349 7001 Директор, Библиотека 1349 7007 Заместник-директор, библиотека
Клас 2 Специалисти	21 Специалисти по природни и технически науки	216 Архитекти, проектианти, занаятчии, дизайнери	2166 Графични и мултимедийни	2166 6003 Експерт, предпечатна подготовка 2166 6004 Специалист, предпечатна подготовка 2166 3006 Уеб дизайнер 2320 5009 Преподаватели, център за професионално обучение
	23 Преподаватели	232 Учители по професионална подготовка в професионалното образование и обучение и преподаватели в ЦПО	2320 Учители по професионална подготовка в професионалното образование и обучение и преподаватели в ЦПО	
		235 Други преподаватели	2356 Други преподаватели по информационни технологии в извънкласни и извънучилищни дейности	2356 5001 Преподаватели, информационни технологии в извънкласни и извънучилищни дейности 2359 5037 Преподавател, хуманитарни и обществени дисциплини в извънкласни и извънучилищни дейности
	25 Специалисти по информационни и комуникационни технологии	251 Разработчици на софтуер и софтуерни приложения и анализатори 252 Специалисти по бази данни и мрежи 2529 Специалисти по бази данни и мрежи, н.д.	2513 Разработчици на уебсайтове и мултимедия 2521 Проектианти и администратори на бази данни 2522 Системни администратори 2529 Специалисти по бази данни и мрежи, н.д.	2513 6002 Програмист, уеб сайтове 2513 6003 Програмист, мултимедия 2513 6004 Програмист, уеб сайтове 2521 6007 Администратор, бази данни 2522 6001 Системен администратор 2529 6001 Експерт, сигурност на информационни и комуникационни технологии 2529 6002 Експерт, информационно осигуряване 2529 6003 Експерт, изличаване на данни 2529 6004 Консултант, компютърни престъпления 2529 6005 Консултант, сигурност на данни 2529 6006 Специалист, обработка на данни
	26 Юристи и специалисти по обществени науки и култура,	262 Библиотекари, архивисти и уредници	2621 Архивисти и уредници	2621 7001 Главен уредник, музеи 2621 7002 Главен архивист 2621 7003 Главен уредник, галерия за изкуства 2621 6004 Уредник, музеи 2621 6005 Уредник, галерия за изкуства 2621 6006 Уредник, зоологическа градина 2621 6007 Архивист 2621 6008 Заведяващ Библиотека, музеи 2622 5001 Библиотекар 2622 6002 Библиотекар-експерт 2622 7003 Главен библиотекар 2622 6004 Методист, библиотека 2622 5005 Библиотекар-специалист 2622 5006 Библиограф 2622 6007 Библиограф-експерт 2622 7008 Главен библиограф 2622 5009 Библиограф-информатор 2622 6010 Документалист 2622 6011 Експерт, икономическа информация 2622 6012 Експерт, техническа информация 2622 6013 Експерт, икономическа информация 2622 6014 Експерт, техническа информация 2622 6015 Експерт, икономическа информация 2622 6016 Експерт, техническа информация 2622 6017 Експерт, икономическа информация 2622 6018 Експерт, техническа информация 2622 6019 Експерт, икономическа информация 2622 6020 Експерт, техническа информация 2622 6021 Експерт, икономическа информация 2622 6022 Експерт, техническа информация 2622 6023 Експерт, икономическа информация 2622 6024 Експерт, техническа информация 2622 6025 Експерт, икономическа информация 2622 6026 Експерт, техническа информация 2622 6027 Експерт, икономическа информация 2622 6028 Експерт, техническа информация 2622 6029 Експерт, икономическа информация 2622 6030 Експерт, техническа информация 2622 6031 Експерт, икономическа информация 2622 6032 Експерт, техническа информация 2622 6033 Експерт, икономическа информация 2622 6034 Експерт, техническа информация 2622 6035 Експерт, икономическа информация 2622 6036 Експерт, техническа информация 2622 6037 Експерт, икономическа информация 2622 6038 Експерт, техническа информация 2622 6039 Експерт, икономическа информация 2622 6040 Експерт, техническа информация
Клас 3 Техници и приложни специалисти	32 Приложни специалисти в здравеопазването 34 Други приложни специалисти	325 Други приложни специалисти в здравеопазването 343 Приложни специалисти в областта на изкуствата, културата и културното наследство 351 Техници в областта на информационните и комуникационни технологии и обслужване на потребители	3252* Специалисти по медицински досиета и адресна информация 3433 Технически персонал в галерии, музеи и библиотеки	3433 3001 Декоратор, изложби/музеи и галерии 3433 3002 Помощник-реставратор
	35 Техници в областта на информационните и комуникационни технологии	351 Техници в областта на информационните и комуникационни технологии и обслужване на потребители	3514 Уеб техници	3514 3001 Администратор, уеб сайт 3514 3002 Техник, уеб сайт 3514 3003 Уебмастер 3514 3004 Маниджър, уеб сайт 3514 3005 Консултант, управление на уеб сайт 3514 3006 Координатор, управление на уеб сайт
Клас 4 Помощен административен персонал	41 Общи административни служители и оператори на организационна техника	411 Общи административни служители 413 Оператори на оргателнически техники	4110 Общи административни служители 4131 Машинистки и текстообработващи оператори	4110 3008 Организатор, обработка на произваждана информация 4110 3009 Заведяващ регистратура за неклассифицирана информация 4131 2001 Машинистка 4131 2002 Машинистка 4131 2003 Стенограф 4131 2004 Оператор, копирна техника 4131 2005 Оператор, телераф 4131 2006 Оператор, телес 4131 2007 Оператор, телепринтер 4131 2008 Оператор, телетайпна апарат 4131 2009 Оператор, телефакс 4132 2001 Оператор, въвеждане на данни 4229 Персонал, информиращ клиенти, н.д.
	42 Административен персонал по обслужване на клиенти	422 Персонал информиращ клиенти	4229 Персонал, информиращ клиенти, н.д.	4229 2001 Информатор, приемна 4229 2002 Информатор/културна организация/културен институт 4229 2003 Информатор
	44 Друг помощен административен персонал	441 Друг помощен административен персонал	4411 Помощен персонал в библиотеки	4411 3001 Капотиер 4411 3003 Работник, библиотека 4411 3005 Фондохранител, музей/художествена галерия 4415 3001 Заведяващ архивохранилище (книгоохранилище) 4415 3002 Архивар 4415 2003 Деловодител 4415 2004 Книговодител 4415 2005 Регистратор 7321 2003 Оператор, текстовообработваща машина 7321 3038 Оператор, компютърна предпечатна подготовка
Клас 7 Квалифицирани работници и сродни на тях занаятчи	73 Занаятчии и печатари на тях	732 Печатари и сродни на тях	7321 Техници в предпечатната подготовка	7321 3038 Оператор, компютърна предпечатна подготовка

Схема 4. Идентифицирани длъжности в НКПД, по които може да се осигури заетост на специалисти, завършили ПН 3.5 ОКИН в СУ

Съвременната катедра БНИКП подготвя специалисти в бакалавърска, магистърска и докторска степен на образование, като обучението отговаря на изискванията на *Квалификационната рамка на Европейското пространство за висше образование* (КРЕПВО), в която се вгражда националната рамка за висше образование⁵.

В ОКС „бакалавър“ се провежда обучение в специалности: „Библиотечно-информационни науки“, в редовна и задочна форма на обучение и „Публични информационни системи“, в редовна форма на обучение (схема 5). Изграждат се специалисти, които притежават разширени и задълбочени теоретични и фактологични знания както за основополагащи факти и процеси, така и за най-новите постижения и моменти от развитието на библиотекознанието, библиографията, книгознанието (история на книгата), информационната наука, информационни и комуникационни технологии, социалния (културен) контекст, в който съществуват и функционират институциите на паметта – библиотеки, музеи, архиви. Овластяването на знанията се постига чрез изучаването на фундаментални дисциплини, задължителни в учебния план и създаващи предпоставки за изучаване и познаване на различни теории, факти, процеси и събития, както и овладяването на професионална терминология. По този начин студентите, придобили професионална квалификация „бакалавър по библиотечно-информационни науки“ се подготвят за реализация на различни позиции и длъжности в организации и институции – в библиотеки, информационни центрове, документационни служби, центрове за информационно обслужване и международен информационен обмен, разпространение и търговия на информационни ресурси.

Студентите, придобили професионална квалификация „бакалавър по публични информационни системи“ са подготвени за реализация на различни нива в организационната структура на институции и организации, които генерират, разпространяват, управляват информация и които предлагат различни информационни услуги и осигуряват различни информационни потребности (традиционни и електронни). Подготвени са за заемането на ръководни позиции, свързани с организация и управление на информация и информационни потоци и системи, експерти и консултанти по информационно осигуряване, извличане на данни, информационно търсене, специалисти по анализ, подбор, организиране и поддържане на информационни хранилища и изграждане на информационни услуги.

В процеса на обучение студентите изграждат умения за самостоятелно интерпретиране на знанията чрез прилагане на факти и критично възпри-

⁵ **Квалификационна рамка на Европейското пространство за висше образование** (КРЕПВО). В: *Националната агенция за професионално образование и обучение (НАПОО)* [онлайн]. *Европейски инструменти и политики. Европейската квалификационна рамка (ЕКР)*. Достъпно от: <https://www.navet.government.bg/bg/evropejskata-kvalifikatsionna-ramka/>

емане, разбиране и изразяване на теории и принципи. Развиват се умения за владеене на методи и средства, водещи до решаването на сложни задачи, за прилагане на логическо мислене и за проявяване на новаторство и творчески подход при решаването на нестандартни задачи. Нивото на овладяване и прилагане на тези умения в процеса на обучение се развива чрез практическите занимания в отделните дисциплини на учебния план и чрез методите на оценка и наблюдение на работата на студентите.

Целите на обучението са свързани и с изграждане на различни компетентности. Обучението е насочено към развитие на способностите за самостоятелност при административно управление на сложни професионални дейности и за поемане на отговорности при вземане на решения в сложни условия и под влиянието на различни взаимодействия си и трудно предвидими фактори. У студентите се изгражда и се провокира проявата на творчество и инициативност в управленската дейност. Създават се умения за вярна преценка на необходимостта от непрекъснато обучение с цел повишаване на ефективността. Изграждат се компетентности за учене чрез последователно оценяване на собствената квалификация, чрез преценка на придобитите до момента знания и умения и разбиране на необходимостта от разширяване и актуализиране на тази квалификация.

Изключително важно в процеса на обучение е придобиването на комуникативни и социални компетентности, свързани с умението да се формулират и излагат ясно и разбираемо идеи, проблеми и решения пред специалисти и неспециалисти.

Според квалификационните характеристики на специалностите, ясно е очертана връзката между целите на обучението, овладяването на знания, умения и изграждане на компетентности, които позволяват професионалната реализация на завършилите специалностите студенти в организации и институции, които имат пряка заинтересованост от специалисти с предлаганата професионална квалификация.

Обучението, което се предлага отдавна е излязло извън рамките на традиционната форма на преподаване (лектор-ученик). Студентите активно участват в разнообразни практически обучения, студентски практики, теренни изследвания, национални и международни форуми и инициативи, научни и образователни проекти. Традиционно в часовете се канят гост-лектори – практики, които демонстрират и представят различни иновативни разработки и решения, системи и подходи, успешно реализирани в практиката на различни институции и организации.

Обучението в магистърските програми надгражда бакалавърската степен и го допълва с нови знания, умения и компетентности. Подготовката е насочена към създаване на кадри, способни да заемат ръководни постове и водещи позиции в различни организации. Студентите овладяват широк спектър от

теоретични и практически знания, специализирани в научната област, които надграждат предишната степен на обучение; познават, разбират и изразяват теории, концепции, принципи и закономерности; владеят високоспециализирани практически и теоретични знания, формиращи основата за оригиналност в разработването и прилагането на нови идеи и решения; демонстрират критично осъзнаване на знанията в областта и връзките между различните изучавани области.

Наша мисия и непрекъснат стремеж е да бъдем близо пазара на труда, да работим в сътрудничество и партньорство с различни организации и институции преди всичко в областта на писменото културното наследство. В резултат Катедрата провежда обучение в три магистърски програми: „Библиотечно-информационни науки и културна политика“, „Библиотечно-информационни технологии“, „Управление на електронно съдържание“ (схема 5).

Обучавани студенти за 2019/2020								
курс	ОКС "бакалавър"				ОКС "магистър"			ОКС "доктор"
	I	II	III	IV	БИТ	БИНКП	ИКЧ	
БИН зо	19	14	10	17	7	3	1	27
БИН ро	16	10	15	18				
ПИС	28	26	0	0				
общо	63	50	25	35	11			27
211								
Обучавани студенти за 2020/2021								
курс	ОКС "бакалавър"				ОКС "магистър"			ОКС "доктор"
	I	II	III	IV	БИТ	БИНКП		
БИН зо	18	17	14	7	11	8		18
БИН ро	13	7	10	13				
ПИС	31	23	23	0				
общо	62	47	47	20	19			18
213								
Обучавани студенти за 2021/2022								
курс	ОКС "бакалавър"				ОКС "магистър"			ОКС "доктор"
	I	II	III	IV	БИТ	БИНКП		
БИН зо	15	16	17	10	7	5		12
БИН ро	15	11	9	11				
ПИС	25	32	21	23				
общо	55	59	47	44	12			12
229								
Обучавани студенти за 2022/2023								
курс	ОКС "бакалавър"				ОКС "магистър"			ОКС "доктор"
	I	II	III	IV	БИТ	БИНКП		
БИН зо	15	16	13	5	5	9		10
БИН ро	16	8	11	10				
ПИС	27	25	20	22				
общо	58	49	44	37	14			10
212								

Схема 5. Профил на обучаваните студенти в катедра БНИКП (2019–2023)

В тези програми студентите са специалисти от практиката в библиотеки-те, решили да усъвършенстват и разширят знанията с областта на модерния библиотечен мениджмънт или колеги, изкушени от библиотечната професия, решили да потърсят своята реализация в библиотечна институция.

Магистърска програма „Управление на електронно съдържание“ е с изцяло обновен учебен план в резултат от анализи на очакванията на студентите, завършващи бакалавърските ни програми, пазара на труда, работодателските организации, с които пряко си сътрудничим. Насочена е към специалисти с интереси в създаването, разпространението и анализа на електронно съдър-

жание чрез компютърни системи и технологии. Застъпени са няколко ключови за цифровия XXI век области: организация и управление на информацията; системи и технологии за управление на съдържание; авторскоправна регулация; етика на данните; технологии на обучението; управление и извличане на знания от данни; виртуална комуникация; дигитални трансформации; развитие на гражданската наука в цифровото общество; монетизиране на цифрови данни; интернет на нещата, блокчейн и изкуствен интелект. Завършилите магистърската програма са подготвени да участват в създаването и управлението на електронно съдържание; да съдействат за информационното осигуряване на различни сфери и дейности; да работят като експерти, които създават и анализират информационни масиви с данни; да прилагат нови технологии в различни процеси по обработка на данни; да участват в реализацията на редица информационни процеси в организациите⁶.

Основните цели на подготовката на научноизследователски кадри в катедра БНИКП са свързани с осигуряване на приемственост на преподавателския (академичен) състав, изследване и развитие на актуални и проблематични теми в областта на библиотекознанието и информационните науки. Предоставя се възможност на изявени студенти, завършващи магистърските ни програми, за самостоятелни научни търсения и реализиране на научноизследователското поприще. Към 2023 г. докторантите в катедра БНИКП са 10. Докторските програми, по които могат да се обучават, са три: „Книгознание, библиотекознание и библиография“, „Теория на научната информация“ и „Информационно-търсещи системи“. За последния петгодишен период защитилите докторат са 13 (схема 6).

⁶ *Философски факултет. Софийски университет „Св. Климент Охридски“* [онлайн]. Достъпно от: <https://phls.uni-sofia.bg>

- Аврамова, Мария Асенова** *Лингвистична осигуреност на електронните библиотеки*. Науч. ръководител Милена Миланова. София, 2018.
- Катошева, Милена Гришева**. *Ролята на дарителството за развитие на музейните колекции в България*. Науч. ръководител Симеон Недков. София: 2018.
- Тончева, Светослава Милчева** *Вътрешни комуникативни процеси в регионалните библиотеки в България – изследване на организационните аспекти*. Науч. ръководител Илко Пенелов. София, 2019.
- Русков, Димитър Георгиев**. *Ролята на обществената библиотека в контекста на имиграционната и интеграционна политика на Холандия*. Науч. ръководител Елица Лозанова-Белчева. София, 2019.
- Георгиев, Асен Георгиев**. *Личните дневници в специализирани библиотечни колекции в България. Свидетелствата на Петър Динеков и Борис Делчев*. Науч. ръководител. Боряна Христова. София: 2020.
- Петров, Георги Методиев**. *Интегриране на колекции от дигитални обекти на културното наследство чрез облачни технологии*. Науч. ръководител Цветанка Панчева. София, 2021.
- Белева, Вря Кирилова** *Социализация на музейните обекти в Трявна*. Науч. ръководители Симеон Недков, Жоржета Назърска. София: 2021.
- Стоянова, Ива Стоянова**. *Националният исторически разказ за българското Възраждане: репрезентации в Националния исторически музей*. Науч. ръководители Симеон Недков, Десислава Лилова. София, 2022.
- Стефанов, Росен Красимиров**. *Системите за проследяване и анализ на научни цитирания като инструмент за оценка развитието на академичните изследвания*. Науч. ръководител Елица Лозанова-Белчева. София, 2020.
- Козарева, Боряна Филипова**. *Индикатори за изследване на информационното поведение на потребителите в университетските библиотеки в България*. Науч. ръководител. Елица Лозанова-Белчева. София, 2021.
- Христов, Иван Петров**. *Иновативни решения за музейните процеси чрез облачни технологии*. Науч. ръководител Симеон Недков. София, 2019.
- Кавръкова, Стамена Цветанова**. *Приложение на холографската памет в информационните хранилища на бъдещето*. Науч. ръководител Оля Харизанова. София, 2019.
- Николов, Никола Стефанов**. *Мозъчните устройства като информационно-обслужващи разпределители*. Науч. ръководител Оля Харизанова. София, 2021.

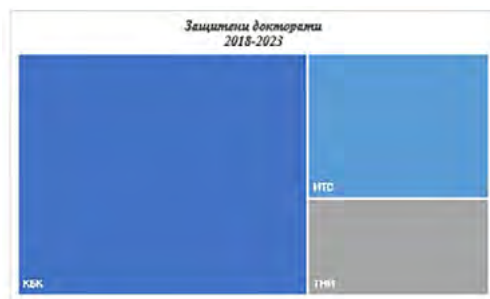

Схема 6. Защитени докторати

Като научноизследователско звено в рамките на Философския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, постоянна е грижата на Катедрата за създаване на отлични условия за прием и обучение на бакалаври, магистри и докторанти в областта на информационната наука. Академичният състав на катедрата притежава необходимия капацитет за провеждане на обучението, ръководството на докторантски разработки, осъществяването и реализирането на научноизследователски и образователни проекти (схема 7). Преподавателите са търсени гости, лектори и презентатори на многобройни научни форуми, кръгли маси, тренингови обучения. Същевременно защитилите докторанти постепенно биват привличани като преподаватели, които да представят пред студентите резултатите от своите изследвания.

Схема 7. Развитие на академичния състав на катедра БНИКП

За последните пет години научноизследователската дейност на преподавателския състав – публикации, доклади и проекти, възлиза общо на 339. От тях – 195 научни публикации, 101 участия с доклади на научни форуми и участия в 43 проекта (схема 8).

Схема 8. Научноизследователска и публикационна дейност

Издателската политика на катедра БНИКП включва издаването на монографични издания, хабилизационни трудове, библиографски издания, енциклопедични издания, научни сборници⁷, сборници с материали от конгреси и конференции, учебни издания. Публикуват се научни издания, които през годините постепенно се утвърдиха и тяхното издаване е устойчиво:

– *Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“*. Библиотечно-информационни науки. Т. 1 – (2008 –). ISSN 1313-4256. Достъпно от: <https://research.uni-sofia.bg/handle/10506/12898>;

– Научна поредица *Книга – Информация – Общество*. Кн. 1 – (2019 –). ISSN 2683-0515⁹;

– Сборници с материали от съвместна международна видеоконференция, част от годишния форум Международни музейни четения „Съвременни проблеми на музеологията“¹⁰.

Катедрата поддържа добри партньорски взаимоотношения в национален и международен контекст. Имаме сключени над 30 договора за партньорство и сътрудничество с библиотеки и музеи от цялата страна. Повече от 20 години поддържа добро партньорство с Варшавския университет, Университета по приложни науки и изкуство – гр. ХанOVER, Германия, Университета по професионално обучение – гр. Девентър, Нидерландия, Вилнюски университет – Литва, Университета в Сарагоса – Испания, Орловски държавен институт за изкуство и култура – гр. Орел, Русия. В рамките на тези партньорски взаимоотношения се реализира и обмен на преподаватели и студенти по програмите Еразъм и Еразъм+ на Европейския съюз.

Съвременната Катедра по библиотекознание, научна информация и културна политика успешно развива образователна услуга в областта на библиотекознанието и информационната наука. Нейните възпитаници се реализират в разнообразни културни и обществени институции. Незаменими са уменията, които придобиват те в рамките на бакалавърските, магистърските и докторските програми на Катедрата, като едновременно следват международните препоръки и стандарти за обучение в професионалното направление и отразяват националните специфики и очакванията на работодателите и пазара на

⁷ *Философски факултет. Софийски университет „Св. Климент Охридски“*. Катедра Библиотекознание, научна информация и културна политика. Публикации [онлайн]. Достъпно от: <https://phls.uni-sofia.bg/akademichen-sastav/katedri/katedra-bnikp/publikacii-bnikp/>

⁸ Изданието е индексирено в CEOOL.

⁹ *Философски факултет. Софийски университет „Св. Климент Охридски“*. Катедра Библиотекознание, научна информация и културна политика. Публикации [онлайн]. Достъпно от: <https://phls.uni-sofia.bg/akademichen-sastav/katedri/katedra-bnikp/publikacii-bnikp/>

¹⁰ *Философски факултет. Софийски университет „Св. Климент Охридски“*. Катедра Библиотекознание, научна информация и културна политика. Международна видеоконференция [онлайн]. Достъпно от: <https://phls.uni-sofia.bg/akademichen-sastav/katedri/katedra-bnikp/mezhdunarodna-videokonf-bnikp/>

труда. Като част от структурата на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и неговия Философски факултет, Катедрата изгражда у своите възпитаници дух на академизъм, толерантност, високи научни и професионални качества и ценности. Създава условия за приемственост и разпознаваемост на подготвените кадри. Стреми се към гъвкавост, постоянно обновяване и изграждане на пряка връзка между практическите и фундаменталните знания и умения необходими за професиите на информационния специалист.

ЦИТИРАНИ ИЗТОЧНИЦИ:

Квалификационна рамка на Европейското пространство за висше образование (КРЕПВО). В: *Националната агенция за професионално образование и обучение (НАПОО)* [онлайн]. *Европейски инструменти и политики. Европейската квалификационна рамка (ЕКР)*. Достъпно от: <https://www.navet.government.bg/bg/evropejskata-kvalifikatsionna-ramka/>

Министерство на образованието и науката. Правилник за наблюдение и оценка на научноизследователската дейност, осъществявана от висшите училища и научните организации, както и на дейността на Фонд „Научни изследвания“. В: *ДВ* [онлайн]. *Официален раздел. Министерства и други ведомства*, бр. 54, 29.6.2018 г., с. 44. Достъпно от: <https://dv.parliament.bg/DVWeb/showMaterialDV.jsp?idMat=127573>

Миланова, Милена. Образованието в областта на библиотекознанието и информационната наука от перспективата на професионалната реализация и очакванията на пазара на труда. В: *Посветени на библиотеките: сб. в чест на доц. д-р Анета Дончева*. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2022, с. 269–288. ISBN 978-954-07-5536-6.

Рейтингова система на висшите училища в България (РСВУБ) [онлайн]. Достъпно от: <https://rsvu.mon.bg/rsvu4/#/>

Философски факултет [онлайн]. *Софийски университет „Св. Климент Охридски“*. Достъпно от: <https://phls.uni-sofia.bg/>

Философски факултет [онлайн]. *Софийски университет „Св. Климент Охридски“*. *Катерда Библиотекознание, научна информация и културна политика. Международна видеоконференция* Достъпно от: <https://phls.uni-sofia.bg/akademichen-sastav/katedri/katedra-bnikp/mezhdunarodna-videokonf-bnikp/>

Философски факултет [онлайн]. *Софийски университет „Св. Климент Охридски“*. *Катерда Библиотекознание, научна информация и културна политика. Публикации*. Достъпно от: <https://phls.uni-sofia.bg/akademichen-sastav/katedri/katedra-bnikp/publikacii-bnikp/>

Янакиева, Татяна. Създаване и развитие на библиотечното образование в СУ „Св. Климент Охридски“. Специфика и интегритет в съобществото на университетските дисциплини. В: *Годишник на СУ „Св. Климент Охридски“*. *Философски факултет. Книга Библиотечно-информационни науки*, Т. 1, 2008, с. 5–43. ISSN 1313-4256. URI <http://hdl.handle.net/10506/1360>

REFERENCES:

- Filosofski fakultet** [online]. *Sofiyski universitet „Sv. Kliment Ohridski“* Available from: <https://phls.uni-sofia.bg/>
- Filosofski fakultet** [online]. *Sofiyski universitet „Sv. Kliment Ohridski“*. *Katerda Bibliote-koznanie, nauchna informatsia i kulturna politika. Mezhdunarodna videokonferentsia*. Available from: <https://phls.uni-sofia.bg/akademichen-sastav/katedri/katedra-bnikp/mezhdunarodna-videokonf-bnikp/>
- Filosofski fakultet** [online]. *Sofiyski universitet „Sv. Kliment Ohridski“*. *Katerda Bibliote-koznanie, nauchna informatsia i kulturna politika. Publikatsi*. Available form: <https://phls.uni-sofia.bg/akademichen-sastav/katedri/katedra-bnikp/publikacii-bnikp/>
- Kvalifikatsionna ramka na Evropeyskoto prostranstvo za visshе obrazovanie (KREPVO)**. In: *Natsionalnata agentsia za profesionalno obrazovanie i obuchenie (NAPOO)* [online]. *Evropeyski instrumenti i politiki. Evropeyskata kvalifikatsionna ramka (EKR)*. Available from: <https://www.navet.government.bg/bg/evropeyskata-kvalifikatsion-na-ramka/>
- Ministerstvo** na obrazovaniето i naukata. *Pravilnik za nablyudenie i otsenka na nauch-noizsledovatelската deynost, osashtestvyavana ot visshite uchilishta i nauchnite orga-nizatsii, kakto i na deynostta na Fond „Nauchni izsledvania“*. In: *DV* [online]. *Ofitsi-alen razdel. Ministerstva i drugi vedomstva*, br. 54, 29.6.2018 g., s. 44. Available from: <https://dv.parliament.bg/DVWeb/showMaterialDV.jsp?idMat=127573>
- Milanova**, Milena. *Obrazovaniето v oblastta na bibliotekoznaniето i informatsionnata nau-ka ot perspektivata na profesionalnata realizatsia i ochakvaniyata na pazara na truda*. In: *Posveteni na bibliotekite: sb. v chest na dots. d-r Aneta Doncheva*. Sofia: Univ. izd. „Sv. Kliment Ohridski“, 2022, s. 269–288. ISBN 978-954-07-5536-6.
- Reytingova sistema na visshite uchilishta v Bulgaria (RSVUB)** [online]. Available from: <https://rsvu.mon.bg/rsvu4/#/>
- Yanakieva**, Tatyana. *Sazdavane i razvitie na bibliotechnoto obrazovanie v SU „Sv. Kli-ment Ohridski“*. Spetsifika i integritet v saobshtestvoto na universitetskite distsiplini. In: *Godishnik na SU „Sv. Kliment Ohridski“*. *Filosofski fakultet. Kniga Bibliotech-no-informatsionni nauki*, T. 1, 2008, s. 5–43. ISSN 1313-4256. URI <http://hdl.handle.net/10506/1360>

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Библиотечно-информационни науки

Том 14/15, 2022/2023

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”

FACULTY OF PHILOSOPHY

Library and Information Science

Volume 14/15, 2022/2023

**ТОДОР БОРОВ: АКСИОЛОГИЯ НА ПЪТЯ КЪМ
СЪЗДАВАНЕТО НА САМОСТОЯТЕЛНА КАТЕДРА ПО
БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И АРХИВИСТИКА В СОФИЙСКИЯ
УНИВЕРСИТЕТ ПРЕЗ 1952 Г. (ЕКЗИСТЕНЦИАЛНА КАРТИНА
НА КОГНИТИВНИЯ КОНТЕКСТ НА БИБЛИОТЕЧНО-
ИНФОРМАЦИОННАТА СФЕРА ПРЕЗ XXI В.)**

АЛЕКСАНДРА КУМАНОВА

Александра Куманова. ТОДОР БОРОВ: АКСИОЛОГИЯ НА ПЪТЯ КЪМ СЪЗДАВАНЕТО НА САМОСТОЯТЕЛНА КАТЕДРА ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И АРХИВИСТИКА В СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ ПРЕЗ 1952 Г. (ЕКЗИСТЕНЦИАЛНА КАРТИНА НА КОГНИТИВНИЯ КОНТЕКСТ НА БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННАТА СФЕРА ПРЕЗ XXI ВЕК).

През гецалта на личността и делото на Т. Боров е разкрит ризомно-ретикуларният знанияв клъстер, съотносим с германското коренище на библиосферата и историографската школа по хуманитаристика в България, позиционирана от екстериориката на акад. Н. Михов. Методологията на моделиране чрез информационните решетки към 40-те години на XX в. е терминирана от Т. Боров (сито) – първопроходец в осмислянето ѝ за планетарното вторично-документално картографиране.

Библиотечно-информационното образование е показано като императив на науката и практиката – триединство, формирано от Боров. Като траектория на образователния локус у нас е описана институционална конфигурация, създавана и преодолявана от Тодор Боров. Началните ѝ точки посочват хронотоп: Български библиографски институт (ББИ, 1941–) – Софийски университет (СУ, 1943–) – Национална библиотека (1949–) – Държавен библиотекарски институт (днес Университет по библиотекознание и информационни технологии, 1950–) – СУ (1952–). Аксиологията да не бъдат посочени върховите граници на локусите, които продължават да бъдат „оплождани“ от личността и делото на Т. Боров, а тези от тях, които не съществуват (ББИ) да са източник на креативност, чиято авангардност е жива, е в разбирането, за разлика от естествознанието, – в културата това, което е било, не умира. Акцентирането на интелектуални постижения по информатизация на XXI

век в международен мащаб е приведено в качеството на проекции на мисленето на Тодор Боров.

Ключови думи: ризомно-ретикуларен знаниев клъстер, библиотечно-информационно образование.

Alexandra Kumanova. TODOR BOROV: AXIOLOGY IN THE COURSE OF CREATION OF AN INDEPENDENT DEPARTMENT OF LIBRARY SCIENCE AND ARCHIVISTICS IN SOFIA UNIVERSITY IN 1952 (EXISTENTIAL PICTURE OF THE COGNITIVE CONTEXT OF LIBRARY-INFORMATION FIELD DURING XXI CENTURY).

In the framework of the Gestalt of the person and deed of Todor Borov is revealed a rhizome-reticular cognitive cluster, correlated to the German notion of the bibliosphere and historiographic school of humanitaristics in Bulgaria, related to the exteriorics of Acad. N. Mihov. The methodology of modeling through information screens in the 1940's was termed by Todor Borov (screen) – a pioneer in the rationalization for its universal secondary-documental mapping. The library and information training is presented as an imperative in the science and practice – triunity, defined by Todor Borov. As a path for the educational trajectory in Bulgaria is described an institutional configuration, created and surmounting by Todor Borov. Its initial points indicate at the chronotope: Bulgarian Bibliographic Institute (BBI, 1941–) – Sofia University (SU, 1943–) – National Library (1949–) – State Library Institute (today: University of Library Studies and Information Technologies (1950–) – SU (1952–). The axiology of these paragons, which are pollinated by the person and deed of Todor Borov, and even those, non existing (BBI), – are a source of creativity, which progressiveness is still alive. In culture, unlike the natural history, what has been, never dies. The emphasize on the intellectual achievements of the informatization in XXI c. on an international scale is presented as an elevation of the ideas of Todor Borov.

Keywords: rhizome-reticular cognitive cluster, library and information training.

„Weh! Weh!
Du hast sie zerstört,
Die schöne Welt,
Mit mächtiger Faust,
Sie stürzt, sie zerfällt.“

J. W. von Goethe

I. ПРОФЕСОР ТОДОР БОРОВ: ОНТОЛОГИЧЕН ГЕЩАЛТ

Честваният юбилей на създадената от проф. Т. Боров (1901–1993) самостоятелна катедра по библиотекознание и архивистика през 1952 г. в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (СУ) посочва четири възела от въпроси, към чието осмисляне пристъпва това изложение.

Първо: личността и делото на създателя на катедрата в СУ – юбиляр не само в българското културно-информационно пространство, но и в планетарната информатизация са едновременно и *водораздел*, и *свързващ феномен* между *две синтагми на познание*, фокусирани от постнекласическата когнитивна парадигма на диференциация:

– линейното мислене, присъщо на наваксването на историческото ни изоставане;

– на интердисциплинарност – конвергентната менталност, пробиваща си път от 40-те години на XX в. без географски, административни и институционални демаркационни линии.

Второ: разглеждани в пределите на категорията „дълго време“ (по М. Бахтин), личността и делото на проф. Т. Боров в качеството му на демиург на модерната информатизация, развиват библиографската и историографската традиция на познанието в руслото на универсалната хуманитаристика на:

– акад. Никола Михов (1877–1962): *библиографската екстериорика на България като образец за научното движение*;

– акад. Иван Дуйчев (1907–1986): *историографията на хуманитаристиката; палеографията и архивистиката; византийската средновековна история*;

– проф. Велчо Велчев (1907–1991): *литературоведската и историографската българистика и русистиката*;

– проф. Куйо Куев (1909–1991): *литературоведската историография по медиевистика, старобългаристика и славянските литератури, полско-българските литературни отношения*;

– проф. Боньо Ангелов (1915–1989): *литературоведското изворознание по палеославистика, средновековна българска, руска литература и литературата на Възраждането*;

– акад. Петър Динеков (1910–1992): *литературната история, критиката и фолклористиката*.

Трето: библиографско-историографската в основата си ориентация на познание на инфосферата, емблематизирана обобщено като линия на акад. Н. Михов – проф. Т. Боров, се осмисля като отечествена и с широк международен резонанс научна школа по библио (книга) – инфо (информация) – ноо (разум) сфера – планетарната инфраструктура, в която българската следа е не само част от културния ареал на земното кълбо, но е и негов авангард*. Българският библиографски институт „Елин Пелин“ (ББИ, 1941–1963), създаден от Т. Боров, диктува на света моделите на информатизация, изграждани чрез инструментариума на световната универсална ретроспективна библиография – труда на Т. Боров „Пътя към книгите“ (1942) – приемник и продължител на библиографската линия на генериране на пътеводител по световните

* Каквито са: делото на Св. равноапостол Константин-Кирил Философ (827–869) – създател на глаголицата и първостроител на българския книжовен език и славянската литература; Златният век на българската култура при цар Симеон I Велики (864–927); творчеството на Св. Патриарх Евтимий Търновски (ок. 1325–ок. 1403) – предтеча и връх на световния Предренесанс; първият граждански кодекс на българите „История славяно-болгарская...“ (1762) на Св. о. Паисий Хилендарски (1722–1773).

интелектуални ресурси, отворена от екстериориката на всяка страна, чиито основи за България полага и разработва за вечни времена неговият учител – акад. Н. Михов.

Четвърто: погледнато в ретроспекция, концепцията на Т. Боров за методологията и контента на библиотечно-информационното образование е не само съотнесима със съвременния постмодерен статус на библио-инфо-но-сферата, но тя следва да бъде определена и като авангардна за началото на информационния бум от 40-те години на XX в. Тя е част от венеца от безсмъртни дела на Т. Боров и е тяхна квинтесенция: създаденият ББИ и неговия „Годишник...“ (1948–1963). Като трябва да се има предвид, че до откриването на Института през 1941 г. българските библиотекари могат в общи линии само едва да догонват развитите в информационно отношение страни. Именно ББИ издига българското библиотекознание и библиография на европейско, международно и дори на световно ниво, и точно благодарение на това неговите кадри и техните ученици преминават бързо и безпроблемно в ерата на глобалната информатизация. Към тази концепция се отнасят и такива върхове като: разкритата от Т. Боров следа на България към световната (международната) универсална ретроспективна библиография („Пътя към книгите“); възстановеният след Втората световна война „Български книгопис“; изградената специализирана катедра по библиотекознание и архивистика в СУ; построяването на сградата на Националната библиотека.

II. ЗНАНИЕВИЯТ КЛЪСТЕР: НАЧАЛО НА ПЪТЯ

II. I. Библиотекознание – библиография – библиографознание – книгознание – полиграфия – архивистика – палеография – документалистика – информатика – информационни технологии

Възприемането на рудиментите на интердисциплинарното научнопрактическо цяло на информатизацията към 40–60-те години на XX в. е с тенденция на диференциация по отделните сегменти в представите на битовистичното съзнание: *библиотекознание – библиография – библиографознание – книгознание – полиграфия – архивистика – палеография – документалистика – информатика – информационни технологии...* Обхванато от линейните конструкции на това кое на кое от вихрите на структуриращия се клъстер е подчинено в картините на връзки между нещата, познанието се ориентира към *емпиричните* зависимости, предпоставени от *родовите* и *дъщерните* понятия (образования) на всеки от вихрите, позициониран от научнопрактическите цели и задачи, решавани в един или друг случай по принципно различен, но винаги *фрагментизиращ* корелацията начин.

Посоченият знаниев клъстер днес се възприема като *цялост* с мощен планетарен обхват, което за България е плод на синергия на Западноевропей-

ската школа в библиотечно-библиографското дело и образование, в лицето на аванпоста ѝ в Германия към 40-те години на XX в. и жизненото кредо на библиографа, библиотековеда и литературоведа проф. Т. Боров.

II. II. Германско коренище на планетарната информатизация

Възпитаник на германската духовност, Т. Боров е закърмен в генеалогичната представа за филогенеза – *идеите* и породените от тях *универсални хуманитарни библиографски продукти*, чиято ориентираща посоките на информатизацията *персонификация* е следната, естествено вписваща и самия Т. Боров в очертаваната ментална генерация:

1. учителят – библиограф, стоящ начело на създаденото от него „граматическо“ училище в Тайершат (предградие на гр. Бамберг, Бавария) Хуго от Тримберг (Hugo von Trimberg, 1230/1235–1313) – началото на вида „отр-слова“ (педагогическа) хуманитарна библиография: събитие в библиосфера-та, възникнало преди повече от седем века във формата на светска училищна програма за средновековни аналози на съвременните училища и систематичен подборен библиографски указател на латинската литература – „*Списък на много автори*“ (1280);

2. абатът на старинния бенедиктински манастир в Шпонхайм (Sponheim), на чиято библиотека увеличава ръкописните и печатните колекции (от 48 на 2000 тома) и им съставя каталог, Йоан Тритемий (или Йохан Тритенхемски от Johannes de Trittenmii/Trittenham, 1462–1516) – печатният справочен отчетно-регистрационен кумулативен хронологичен библиографски речник „*Книга за църковните писатели*“ (1494) – хуманитарен вторично-документален паметник на вековете на схоластика и хуманизъм в Германия (IV–XV в.) в навечерието на Реформацията в Западна Европа;

3. швейцарският учен – енциклопедист, естествоизпитател, филолог и библиограф Конрад Геснер (Conrad Gessner, 1516–1565), осъзнавал се като принадлежащ към германската духовност, емблематичен по:

- принципите на систематика на библиографирания материал;
- свързаността на възгледите за ръкописния и печатния период на книгата;
- колосалното си новаторско значение за структурирането на световната (международната) универсална библиография в ретроспективен и с международно значение енциклопедичен библиографски и библиографски свод „*Пандекти*“ – „*Всеобща библиотека*“ („*Bibliotheca universalis*“, 1545–1555), чрез който е генериран актуалният и днес модел на калейдоскопа на ръкописната и печатната книга към XVI–XVII в.;

4. библиотековедът, библиографът и теоретикът на библиографията, сътрудник и секретар на Кралската библиотека в Дрезден Фридрих Еберт (Friedrich Adolf Ebert, 1791–1834) – класическите в библиографознанието

творби по морфология и метакласификация: предисловието към „*Всеобщия библиографски речник*“, 1821–1830 и статията „*Библиография*“, публикувана в „*Енциклопедията*“ от 1823 г. на Й. С. Ерш (J. S. Ersch) и Й. Г. Грубер (J. G. Gruber), в които се обосновава позицията: „*библиографията е свод от документи (codex diplomaticus) по история на писмеността, най-сигурният измерител на степента и висотата на писмената култура*“, и по този начин – като наука, тя се занимава с „*познаването на произведенията на писмеността на всички времена и народи*“, с което се преодоляват превъзнасяните от страна на френските библиографи и книговеди (библиолози) възгледи за природата и значението ѝ като всеобобщаваща наука**, виждайки я в ролята ѝ на „*служеща на науката*“, разграничавайки два нейни подхода към книгата:

- *явление на духовната култура* – универсална хуманитарна ценност (литературна, научна, философска);

- *продукт на материалната култура*, заради което има материална ценност, – гледище, кореспондиращо на актуалната и през ХХІ в. диференциация: първо, „*чиста библиография*“ [световна, международна или универсална – образец: „*Всеобща библиотека*“ на К. Геснер] и второ, „*приложна библиография*“ [останалите форми – образци: „*Поучителна библиография ...*“ (1763–1768, 1769) на Г. Ф. Дебюр Младши (G. Fr. De Bure, le Jeune, 1731–1782) и „*Ръководство на книготърговеца и любителя на книги*“ от 1810 г. на Ж. Ш. Брюне (J. Ch. Brunet, 1780–1867);

5. библиотекарят – библиотековед, педагогът и филологът Фриц Милкау (Fritz Milkau, 1859–1934) – библиотекар в университетските библиотеки на Берлин, Бон и Кьонигсберг, директор на Университетската библиотека в Грейсвалд (1902–1907), генерален директор на Пруската държавна библиотека в Берлин (1921–1925), председател на библиотечната комисия на Обществото за екстрена помощ на германската наука (Немско научно изследователско общество: Deutsche Forschungsgesellschaft, 1928–1934), професор в Берлинския университет, директор на Института по библиотекознание при този университет – *комплексното диалектическо формиране и развитие на библиотекознанието като наука*, видяно в *синархия с книгознанието и библиографознанието*; идейно вдъхновил и организиран до структурирането на държавно равнище на библиотечната политика в родината си като модел с трайни устои на научнопедагогическа и практическа приемственост;

6. библиотекарят, библиографът – историограф и систематизатор на планетарния вторично-документален арсенал и негов теоретик, приемникът на Ф. Еберт и Ф. Милкау, основателят на библиотечните курсове в Берлин и Гьотинген Георг Шнайдер (Georg Schneider, 1876–1960) – първата системна с

** Ж. Ф. Не дьо ла Рошел (J. Fr. Née de La Rochelle, 1751–1837), А. Г. Камю (A. G. Camus, 1740–1804), Е. Г. Пеньо (E. G. Peignot, 1767–1849), Ш. Ф. Ашар (Ch. Fr. Achard, 1753–1809).

историографско intentio информационна картина на *справочно-библиографската* сфера като планетарна история и практика, структурирана от универсалните по съдържание ретроспективни и текущи библиографски трудове, в които се моделира характерната и утвърдила се всеобща интегрална представа за библиографската област като естествено възникнала и постоянно трансформираща се цялост от документи и информация: широкоизвестното в цял свят „*Ръководство по библиография*“ (1923, 1924, 1926, 1930, 1969); трудовете „*Теория и история на библиографията*“ от 1934 г. и „*Увод в библиографията*“ от 1936 г., в които във върхова позиция са изведени универсалните библиографски указатели от втора степен (библиография на библиографията):

- общи с *международен* обхват;
- общи с *национален* обхват;
- указатели на *инкунабули*;
- общи *препоръчителни* указатели и указатели на *забранените* книги.

Последните две групи са обединени под симптоматичното за разбирането на същността на феномените общо заглавие: „Списъци на добрите и лошите книги“, с което се дава компаративистичен модел за универсалната хуманитаристика за трактуване на семантиката на противоположности.

III. РЕТИКУЛАРНОСТ: СЪРЦЕВИНА НА ПЪТЯ

III. I. Библиографско сито

Т. Боров особено дълбоко, съвременен и авангардно възприема пробиращите си от 40-те години на XX в. *ретикуларно-ризоматични* (мрежести) релятивистки начини на структуриране (свързаност – корелация) на информационните реалии в многомерната многостепенна системна цялост на библиосферата – универсалния ретроспективен вторично-документален пътеводител по световна / международна библиография.

Възникнал в САЩ през 1902 г., този пътеводител именно към 40-те години на XX в. пуска корени не само в родния си ареал – Америка, но и в Европа, и в Азия. Продуктите му се възприемат в научната справочно-библиографска дейност на библиотеките като универсални планетарни вторично-документални форми на ментални ареални: Америка, Европа, Азия.

От последната четвърт на XX и особено през XXI в. идеите за *мрежестата* и *многостепенната* природа на *вътрешната* системно-структурна феноменология на информацията стават *явна* отличителна черта на информационното моделиране (макар че тя е *иманентна* по същество на всяка библиографска работа) – общонаучна форма (норма) на установяване на връзки между информационните реалии – библиографски език на знаниевия клъстер на структуриращата се в единство на многообразието философско-информационна картина на света на писмените комуникации.

Библиографската култура на XVII–XXI в. и предшестващата я историко-културна еволюция във вторично-документалната сфера на човечеството (особено обозрима от III в. пр.н.е.: Калимах от Кирена (Kallimachos of Cyrene, ок. 310 г. пр.н.е.–240 г. пр.н.е.) – плод на синтеза и надграждането на знанията в областта на библиографията, взаймстван от Древния свят на Изтока, от гледна точка на вторично-документалната морфология (вътрешната форма на библиографските продукти), фиксирана от универсалните ретроспективни библиографски многостепенни пътеводители, представлява гигантски системно-структурен научно-феноменологичен рудимент на отражение на историята, културата и изграждането на ретикуларно-ризомно (мрежесто) информационно планетарно моделиране.

Мрежестото вторично-документално информационно моделиране на тези пътеводители е именувано за първи път в историята на човечеството: библиографско *сито*¹ [термин на Боров]. Така конвергентната кардинала на германската духовност и научна мисъл (която е културно, а не географско понятие) в интердисциплинарното универсално хуманитарно информационно моделиране кулминира чрез личността и делото на Т. Боров в контекста на световната универсална библиография, който въвежда *ризомно-ретикуларната (мрежеста) методология и терминология на информационните решетки*. И този методологичен и терминологичен манифест на конвергентно мислене, възплетен от Т. Боров в навечерието на информационния бум в изданията на ББИ, предшества аналогичните идеи за информационната решетка на системолозите на XX–XXI в.:

– *ретикула* – Александър Любищев (1890–1972); от лат. reticulum – мрежа, мрежичка;

– *ризома* – Жил Делюз (Gilles Deleuze, 1925–1995) и Феликс Гуатари (Pierre Félix Guattari, 1930–1992); от старогр., старолат., старофр., фр., англ. rhizome, rhizoma – корен, коренище; ствол, разклонение; прен.: род, поколение, раждане, произход (на нивото на строежа на разклоненията ѝ), интерпретираща смисъла на отразеното знание – *хоризонтална мрежа* за представяне на информация;

– *фрейм* – Марвин Мински (Marvin Minsky, 1927–2016); от англ.: frame – вертикална решетка за представяне на информация;

– *стълба* – Умберто Еко (Umberto Eco, 1932–2016); от ит.: scala – вертикална решетка за представяне на информация – *отсъстваща структура* на текста/текстовете;

– *роза / кълбото на Ариадна* – Александра Куманова (1956–), Николай Василев (1954–); от лат., ит., фр., нем., англ.: rosa – цялостно системно многомерно и постоянно трансформиращо се *ризомно-ретикуларно* съоръжение от връзки, изграждащо *отсъстващата структура* на информацията като ис-

¹ Боров, Тодор. Сито за книгите. В: *Развигор*, 8, Бр. 1, 30 ян. 1937, с. 12.

ториографски планетарен гео-космически аналог, действащ на принципа на ретината на човешкото око, но – в ноосферичен план.

Обобщаваща традицията на познанието, *информационната решетка* за създаване, разпространение и търсене на информация (*сито – ретикула – ризома – фрейм – стълба – роза*) е плод на ризомно-ретикуларна методология, която обозначава, изразява и възплъщава *отсъстващата структура* [термин на У. Еко] на пълния *историографски план* от взаимозависимости на линиите на информационното моделиране. Самото естество на ризоматизма посочва, че нито едно от възплъщанията му (*сито – ретикула – ризома – фрейм – стълба – роза*) не следва да се абсолютизира: това са *ретикуларни инструменти (ментални прибори)* за установяване на истината, които след достигането до информационно-комуникативната цел следва да се заменят с нови.

III. II. Планетарно информационно моделиране

Именно *ризомно-ретикуларната менталност* вижда планетарното информационно моделиране като интелигибилна справочно-информационна библиографска многостепенна и многомерна система за установяване на връзки в света на документите през ситото на идеите. Това мислене позволява на Т. Боров да покаже в знаменития библиографски справочник „*Пътя към книгите*“ *семиологичното многомерно цяло на паралелните картини от появилите се и появяващите се многообразни многостепенни ретроспективни библиографски пътеводители по световна (международна) универсална библиография*.

В калейдоскопа на хронотопа на *ретикуларната менталност*, разкриваща едновременно частично съвпадащи, препокриващи се и несъвпадащи рудименти – *мозайка*, Т. Боров наблюдава вторично-документалните феномени на жанра на *универсалния ретроспективен многостепенен библиографски пътеводител*:

- САЩ (1902–): А. Б. Кръогер (Alice Bertha Kroeger, 1864–1909); И. Г. Мадж (Isadore Gilbert Mudge, 1875–1957); К. М. Уинчел (Constance Mabel Winchel, 1896–1983); Е. П. Ший (Eugene Paul Sheehy, 1922–2013);
- Германия (1905–): А. Грезел (Arnim Graesel), В. Кирфел (Willibaldd Kirfel, 1885–1964); В. Крабе (Wilhelm Krabbe, 1882–1961); К. Флайшхак (Curt Fleischhack, 1892–1972);
- Великобритания (1905–): У. П. Кортни (William Prideaux Courtne, 1845–1913); У. Бегли (William Alfred Bagley, 1910–?);
- Чехия (1919–): Л. Я. Живни (Ladislav Jan Živný, 1872–1949);
- Полша (1925–): Ю. Грич (Józef Grycz, 1890–1954);
- Япония (1930–): К. Танака (Kei Tanaka); М. Мори (Miyahiko Mōri); К. Хатано (K. Hatano); М. Яоши (M. Yaosi); А. Кетаро (Amano Keitaro, 1901–1992);

- Италия (1930–): А. Сорбели (Albano Sorbell, 1875–1944);
- Франция (1936–): Ф. Кало (Frantz Calot, 1889–1973); Ж. Тома (Georges Thomas);
- Русия (1940–): Константин Романович Симон (1887–1976);
- България (1942–): Тодор Боров.

Топонимията на разглеждания пътеводител посочва не само страните с високо равнище на развитие на библиографията като цяло и на библиография от втора степен в частност (с които чрез „Пътя на книгите“ на Т. Боров България става хуманитарно съизмерима). Хронотопът на продукцията фиксира и установилите се в назованите страни школи на епистемологичното (универсално, философско, хуманитарно, библиографоведско) знание – национални и световни средища на универсалното хуманитарно познание.

IV. БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННО ОБРАЗОВАНИЕ: СМИСЪЛ НА ПЪТЯ

IV. I. Семантика

Т. Боров посочва императива на плодотворната за библиотечно-информационното образование универсална диада „библиотечна наука“ – „библиотечна практика“, с което се генерира *триада*: „Добрите библиотеки [...] и библиографията [...] – помощно средство, основа за развитието на всички науки“², базиращи *научната отраслова специализация*: ФАЧН – предмет на обучение (букв. – отрязък от цялото: отрасъл, област от науката и изкуството, специалност; учебна дисциплина), обозначаваан днес като *контент* на „информационна наука“ не само за научната отраслова специализация по отделните науки (и тази на литературата – историографията по дадената сфера: източникознание-то), но в това число – и за *тривиума*: *библиотеко-библиографо-книгознание* (и тази на литературата – историографията по дадената сфера: източникознание-то) по отделните сегменти на самия *тривиум*.

Fachът на тривиума е видян от Т. Боров:

- в универсалното научно познание като негова *спомогателна* – на *контента* – ипостас;
- през *ризомно-ретикуларната методология*: *сито на отражението* – на документалната информация – в съзнанието на *адресата/читателя*: библиотекаря / библиографа / книговеда / документалиста / архивиста / полиграфа / информатика...).

Фокусираното от Т. Боров *компаративистично методологично* равнище на познанието на диадата „библиотечна наука“ – „библиотечна практика“ разкрива онтологията на информатизацията като *съдържание с троичен корен*:

² Боров, Тодор. Библиотечна наука. В: *Годишник на Българския библиографски институт*, Т. 1, [1945–1946] 1948, с. 307.

на библиотечно-информационното (*библиотечно-библиографско-книговедското*) образование. Философията на формите на тривиума: библиотечно-библиографско-книгознание в триадата: адресат – библиотека – документ е в системна обвързаност с жизненото и творческо кредо на Т. Боров. Концепцията му за библиотечно-информационното образование е проекция от метасистемната цялост на тривиума (библиотечно-библиографско-книгознание) в триадата (адресат – библиотека – документ) и има четворичен корен: 1. *наука*; 2. *информационно-комуникативна* (библиотечно-библиографска-книговедската) *практика*; 3. *историко-културната традиция*; 4. *трансформатизъм – интеракционизъм* на реалността (документалният поток) и съзнанието (на *субекта – адресата – библиотекаря*, който търси, установява и разпространява информация).

IV. II. Траектория на кристализация на образователния локус

Библиотечни курсове към Върховния читалищен съюз (ВЧС) се водят от 20-те години на XX в. от Стоян Аргиров (1870–1939) и Ячо Хлебаров (1887–1951). Лектор в тези курсове е и Васил Класанов (1880–1950), който слуша лекции по библиотечнознание при С. Аргиров и е един от близките му сътрудници (каквото е и на проф. Иван Шишманов, 1862–1928). В СУ библиотечно-ведски дисциплини се преподават от 1924 г.: библиотечнознание от С. Аргиров в периода 1924–1935 г.; библиотечнознание и библиография от Н. Михов през 1940–1941 г. и от Т. Боров в годините от 1943-та до 1969-та година.

IV. II. I. 1948: ББИ (Архивистика)

През 1948 г. се провежда първата специализация за библиотекари у нас към ББИ, където се изучава предмет *архивистика*, воден от патриарха на българската архивистика И. Дуйчев. Запознат с библиотеките и архивите у нас и чужбина^{***}, възпитаникът на СУ (1928–1932) и на историците професори В. Златарски (1866–1935), П. Бицилли (1879–1953), П. Ников (1884–1938) и П. Мутафчиев (1883–1943) като студент е привлечен от проф. Т. Боров за сътрудник на сп. „Българска книга“ и от ректора на СУ проф. Б. Филов (1933–1945) за библиотекар на Семинара по българска история към Историческия институт при Историко-филологическия факултет. Специализирал в Рим – във Ватиканските: Апостолическа библиотека (Biblioteca Apostolica Vaticana, 1448–) и Тайния архив (Archivio Apostolico Vaticano, 1612–), той завършва Римския университет (Università degli Studi di Roma La Sapienza, 1303–) и Ватиканската школа по палеография, дипломатика и архивистика (Scuola Vaticana di Paleografia, Diplomatica e Archivistica, 1884–) и под ръко-

^{***} Женева и Лозана – Швейцария (1928), Рим, Падуа – Италия и Ватикана, (1932–1936), Мюнхен – Германия (1940–1941) Както и Гърция, Света гора, Турция, Македония, Тракия (30-те–40-те г. на XX в.).

водството на византолога проф. Силвио Меркати (Silvio Mercati, 1877–1963) защитава докторат.

Аналогично на ББИ и учителите си, И. Дуйчев в основополагащите „Лекции по архивистика“ (1950) следва емблематичната за архивното дело френска национална Школа на хартите (École des chartes, 1821–) в Сорбоната (la Sorbonne, 1257–) – най-старата архивна образователна институция в света с най-висок статут на държавно учреждение****. Школата е еталон за системното единство *палеография – дипломатика – библиография – библиотечна класификация – сфрагистика – нумизматика – филология – историческа география – археология*. В нея между 1930-та и 1960-та година се обучават библиотекари от най-висока класа – архитекти на културните изражения на информационния бум на XX–XXI век. След 1992 г. се въвеждат новите информационни технологии, а след 2010 г. и научните изследвания по дигитализацията на културното наследство по библиотечен принцип на универсална когнитивна основа.

След полагането основите на модерното образование по архивистика в България от Т. Боров и И. Дуйчев през 1949 г. се провежда първото Национално съвещание по архивистика, организирано от Архивния институт на БАН, обслужващ монистичната идеология на държавата, което заставя Т. Боров да търси нов път за библиотечно-информационното образование.

Форми на библиотечна квалификация извън ББИ от 1949 г. са курсовете към Националната библиотека за среднисти и висшисти (с продължителност 1, 3 или 6 месеца), а преподавателите в тях са от Държавния библиотекарски институт (ДБИ), СУ Централната библиотека на БАН, Централния институт за научно-техническа информация.

IV. II. II. 1950: ДБИ (Библиография)

Днес съществуващата катедра „Библиотечни науки“***** към Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ) посрещна своята 70-годишнина през 2020 г. УниБИТ е *първото специализирано учебно и научноизследователско звено* в библиотечно-информационното образование на България, към което Т. Боров насочва своя когнитивен педаго-

**** Замислена при император Наполеон (Napoléon I, 1769–1821) и осъществена при крал Людовик XVIII (Louis XVIII, 1755–1824), тя е вградена в теорията и практиката на бенедиктинския орден Свети Мор (Ordre de Saint-Maur). Първите професори са свещеникът-архивист Пиер Лепин (Pierre Lespine, 1757–1831) и археологът Жак-Жозеф Шамполион (Jacques-Joseph Champollion, 1778–1867), брат на езиковеда, разчел египетските йероглифи.

***** От 2022 г. с това название; в год. и др. назв.: „Библиография“ (1964–1992), „Библиография и научна информация“ (1992–1997), „Библиотекознание“ (1968–1997), „Библиотекознание и библиография“ (1998–2008), „Библиотечни науки“ (2008–2018), „Библиотекознание и библиография“ (2019–2022).

гически проект. Това звено възниква на 1 ноември 1950 г. като ДБИ***** и най-напред се ръководи от известния библиотековед, брат на Т. Боров – Ценко Цветанов (1904–1960). Веднага със създаването си ДБИ кани Т. Боров за хоноруван преподавател по специалните дисциплини. Към него – живия класик на библиотечно-библиографското дело е отправена и молбата още през първата учебна 1950/1951 г. той сам да предложи тези дисциплини. И Т. Боров прави техен проекто-план, предназначен за зимния семестър на учебната 1951/1952 г., както и план за заседание за Катедра по библиография, за което свидетелства архивът на Т. Боров, съдейки по който Т. Боров ратува за Института като *висше училище*. И като се убеждава, че ДБИ ще има статут на *полу-висш* институт, Т. Боров разработва идеята си за създаване на специалност и Катедра „Архивистика“ в СУ (вж: по-долу). Цели пет и половина десетилетия ще бъдат необходими на *обществения* интелект, за да стане възможно през 2004 г. архитектът на информационната среда без граници от постнекласическата реалност Стоян Денчев (1953–) *да отстои, осъществи и завещае* на потомците ДБИ – ИБД – ПИБД – КБД – КБИТ през 2004 г. като *висше училище* – СВУБИТ, и още след едно друго половин десетилетие, през 2010 г. – като университет – УниБИТ.

IV. II. III. 1952: СУ (Архивистика)

В СУ на 28.V.1952 г. се открива специалност и Катедра „Архивистика“, за които на 23 юли за щатен преподавател е назначен Т. Боров, а И. Дуйчев е отхвърлен по политически причини. През 1953 г. се създава специалност „Библиотекознание и библиография“ към Катедрата, която през 1954 г. се нарича „Библиотекознание и архивистика“, а на 9.III.1955 г. е преименувана в „Библиотекознание и библиография“. От 13.X.1954 г. специалност „Архивистика“ става специализация. От 9.III.1955 такава е и специалността „Библиотекознание и библиография“. През 1959 г. специализацията по архивистика преминава в други катедри на специалност „История“ във Философско-историческия факултет.

IV. II. IV. 1954: СУ (Библиотекознание и библиография)

Специалност „Библиотекознание и библиография“ в СУ се открива от началото на учебната 1954/1955 година.

Пет години след създаването на ДБИ по инициатива на Т. Боров се учредява едноименната Катедра в СУ (днес „Библиотекознание, научна информа-

***** В год. и др. назв.: Институт по библиотечно дело – ИБД (1989–1992), Полувисш институт по библиотечно дело – ПИБД (1993–1997), Колеж по библиотечно дело – КБД и Колеж по библиотекознание и информационни технологии – КБИТ (1998–2003), Специализирано висше училище по библиотекознание и информационни технологии – СВУБИТ (2004–2009), УниБИТ от 2010 г.

ция и културна политика“). Тази катедра просъществува като *отделна специалност* само две години и възвръща своята самостоятелност едва 40 години по-късно.

Ликвидиран е през 1963 г. и емблематичният ББИ поради чисто конюнктурни съображения на идеологемата.

Но следва да отчитаме, че през 1953 г. в СУ първоначално е основана Катедра „Архивистика“ (виж по-горе), в която се преподава дисциплина „Библиотекознание и библиография“ (от 1955 г.).

В създадената към Университета през 1953 г. специализирана катедра първоначално студентите се обучават в *самостоятелна специалност*, а впоследствие обучението се извършва под формата на *втора специалност*, придобивана успоредно с *основната*, а и чрез *следдипломна квалификация*. През 1986 г. катедра „Библиотекознание, научна информация, културна политика“ е включена в Центъра по културознание на СУ.

През 1992 г. е създадена Катедра „Библиотекознание, библиография и научна информация“ към Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“.

От учебната 1993/1994 г. във Философския факултет на СУ е създадена *самостоятелна специалност* „Библиотечно-информационни дейности“ (БИД) с петгодишен срок за редовно обучение и тригодишен срок за задочно обучение (само за завършилите полувисше образование в Института по библиотечно дело). Скоро специалност БИД е преименувана в специалност „Библиотечно-информационни науки“ (БИН), като новото наименование е в съответствие с възприето в международната университетска практика.

От учебната 2006/2007 г. досега в специалност БИН се осъществява прием в *редовна и задочна форма на обучение* (след завършено средно образование и за срок на обучение 4 години) в една *бакалавърска* [от акад. 2018/2019 г. – две, с новооткритата „Публични информационни системи“ – бел. ред.] и три [четири – бел. ред.] *магистърски* програми, както и за придобиване на *образователна и научна степен „доктор“*. По този начин специалността „Библиотечно-информационни науки“ се поддържа от катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“.

IV. III. Компаративистична виталност: Безкрайност на пътя

Концепцията на Т. Боров за библиотечно-информационното образование издържа на проверката на най-точния съдник – времето, установявано и особено актуално и в научен, и в професионално-етичен план в постмодерното настояще.

Съвременната реалност поднася букет от универсални подходи на хуманитаристиката за библиотечно-информационно образование от най-висока проба – интегрално осмисляне и интерпретиране на информатизацията

чрез библиографията, документалистиката, архивистиката, информатиката, информационните технологии. И тези подходи са в унисон с мисленето на българския архитект на планетарната библио-инфо-ноосфера. Достатъчно е да се позовем на най-значимите научни трудове на постмодерната некламическа парадигма на библио-инфо-ноосферата от последните години: „*Въведение в информационната наука*“ (2013) на професора по информационни и библиотечни науки в Сити университет в Лондон (City University London) Дейвид Баудън (D. Bawden, 1952–) и неговия съавтор Лин Робинсън (L. Robinson)³; „*Справочно-информационни служби: Въведение*“ (2011) на почетния доцент по библиотекознание в Университета на Илинойс, Чикаго (University of Illinois at Chicago) – Ричард Боп (R. E. Bopp, 1944–2011) и на професора по библиотекознание от същия университет Линда Смит (Linda Smith, 1949–)⁴; „*Хуманитарното информационно търсене*“ (2010) на професора по информационни науки в Университета Куинс, Белфаст, Англия (The Queen’s University of Belfast) – Джулиан Уорнър (J. Warner, 1955–)⁵; „*Ново въведение в библиографията*“ (2009) на библиографа и библиотекар в Кеймбриджкия университет (University of Cambridge) – Филип Гескъл (Ph. Gaskell, 1926–2001)⁶; „*За търсенето: хуманитарното формиране на знанието посредством библиотечната и информационната наука*“ (2007) на доктора на информационните и библиотечните науки от Калифорнийския университет в Бъркли (University of California at Berkeley) Алън Конрад (All. Konrad)⁷; „*Теория на документа*“ (2009) на професора по документология в Университета на Тромсø, Норвегия (University of Tromsø, Norway) – Нилс Лунд (N. W. Lund)⁸.

Особено внимание в този кръг от уникални приноси към методологията и практиката на информатизацията заслужава и трудът: „*Най-старата архивна наука: първите учебници по архивистика на Якоб фон Раминген (1571) и Балдасаре Бонифачо (1632)*“ (2013) на учения – библиограф и архивист от

³ **Bawden, David, Lyn, Robinson.** *Introduction to information science.* Chicago: Neal-Schuman Publish., 2013. 384 p.

⁴ **Bopp, Richard E., Smith, Linda C.** *Reference and Information Services: An Introduction.* Englewood, Colo: Libraries Unlimited, 2011. 743 p.

⁵ **Warner, Julian.** *Human information retrieval.* Cambridge (Mass.): The MIT Press, 2010. 200 p.

⁶ **Gaskell, Philip.** *A New Introduction to Bibliography.* New Castle, Delaware & Winchester: Oak Knoll Press & St. Paul’s Bibliographies, 2009. 462 p.

⁷ **Konrad, Allan.** *On inquiry: Human concept formation and construction of meaning through library and information science intermediation.* Ph.D. dissertation. University of California, Berkeley, 2007. 853 p. [Viewed 23.04.2023]. Available from: <http://escholarship.org/uc/item/1s76b6hp>

⁸ **Lund, Niels Windfeld.** *Document Theory.* In: *Annual Review of Information Science and Technology* (in USA). 2009, N 43, p. 399–432.

Националният архив на Норвегия (National Archives of Norway) Тор Вайдлинг (T. Weidling, 1957–)⁹.

Континуумът на библиотечно-образователното и информационното планетарно пространство на информатизацията е забележителен в гледището на Т. Боров, и той е в унисон с вижданията на цитираните изследователи, което е в съзвучие и с най-модерните съвременни платформи на ЮНЕСКО¹⁰.

Сто години след германския художник реалист, създал през 1850 г. своята творба „Библиотекарят“ К. Шпицвег (C. Spitzweg, 1808–1885), през 1943 г. Т. Боров издига глас за *самостоятелност* на професията на библиотекаря – „нов библиотекар“, чиято особеност е „да се раздава, да работи по-скоро за *другите*, отколкото за себе си“, защото същността на библиотечно-информационното дело е *да отдава, да разпръсква* като ноосферата (а не да е за „себе си“) [подчерт. в цитатите са на А. К.]: „Какъв е образът на днешния библиотекар, какво е характерно за неговата външност или за неговата обстановка? – риторично пита Т. Боров и продължава с усиливащ се от технологичната мембрана на ХХІ в. глас, формулирайки отговора – Не знам дали може да се каже. Затова пък толкова повече е ясно какво трябва да представлява той като психологически тип: човек, който е в състояние да внася ред в *хаотичното многообразие* на днешния научен живот [...]. В Западна Европа и в Америка тия нови библиотекари вече доказаха, че са в състояние да задоволят изискванията, които животът слага пред съвременната библиотека, да я направи жив организъм и деен институт за изследване и културен възход.“¹¹

Познавач на библиотеките по света, и особено на тези от Западна Европа и по специално в Германия, както и на изискванията, които стоят пред „новия библиотекар“, свързан с произтичащите задачи за библиотеката в началото на *информационния бум*, който е *нов по отношение* на библиотекаря на К. Шпицвег, – Т. Боров няма илюзии за реалното състояние на библиотекаря: „Трябва да признаем обаче, че въпреки отдавнашното вече преодоляване на библиотекаря à la Шпицвег, понятията за задачата на съвременната библиотека и значи – за работата на библиотекаря в нея – все още не са изяснени за мнозина – и в Западна Европа. Библиотеките често са страдали от това

⁹ Weidling, Tor. *Den äldsta arkivläran: Jacob von Rammingens båda läroböcker i registraturoch arkivskötsel från 1571, samt en monografi om arkiv från 1632 av Baldassare Bonifacio* [The oldest archival science: Jacob von Rammingen's two manuals of registry and archival management from 1571, and a monography on archives from 1632 by Baldassare Bonifacio]. In: *Scandinavian Journal of History* (in Swedish), 38, 2013, N 2, pp. 270–271.

¹⁰ UNESCO. *Guidelines on the development of open educational resources policies* [online]. [Paris]: © UNESCO and Commonwealth of Learning, 2019. 102 p. [Viewed 24.04.2023]. Available from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371129>.

¹¹ Боров, Тодор. От библиотекаря на Шпицвег до съвременния библиотекар: Встъпителна лекция четена на 12.04.1943 г. в СУ. В: Боров, Т. *Живот с книги: 1942–1972*. София, 1973, с. 105–118.

непознаване на тяхната работа, още по-често от подценяването на тяхното значение“¹².

Т. Боров надхвърля обхвата и отражението на своето настояще – класическото време на „новия библиотекар“, и дори хвърля мост към днешното *некласическо* време на постнекласическия библиотекар – с обобщението: „Във всеки случай тук проблемите излизат извън рамките на библиотекарската професия – отраженията на нашите днешни гледища по този въпрос ще се почувстват едва в *бъдещата наука*“¹³.

С усет за „бъдещата наука“ Т. Боров хвърля мост към постмодерната *некласическа* парадигма на познание (на „постмодерния библиотекар“). В нея живеем днес ние – неговите последователи. И вникваме в осмислянето ѝ като *ретикуларна многообразна и многостепенна свързаност* между нещата, където всеки отива *там*, където *иска* и *може* – *в съответствие с разбиранията си*, – *менталност*, която е провъзгласена от Т. Боров.

И в тази връзка, както се вглеждаме в един или друг значим юбилей – каквито са и отбелязваният днес, и отминалите наскоро (120-год. от рождението на проф. Т. Боров – 30 януари 1901); 80-год. от основаването на ББИ (22 март 1941); 70-год. от придобиването на статута „държавна“ на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ (23 януари 1950); 70-год. от създаването на ДБИ (1 ноември 1950), – в духа на холистичното мислене на проф. Т. Боров, *консолидиращо частите на всяко разделяне в семиологично цяло: навсякъде, където е възможно, да бъде приложена идеята за библиотечно-информационното образование на България, осъзнаваме аксиологията на когнитологичния проблем*. Време е да преодолеем съсредоточаването върху частности, локуси и демаркационни линии. Настъпил е моментът да проумеем отживялостта на разделянето, защото то, погледнато ретикуларно, е *онтологична* проекция на обединението и компаративистичното сближаване. Подобно мислене ни посочва близката на Т. Боров менталност на Л. ван Бетовен (L. van Beethoven) „Ода на радостта“ с текст на: Й. Фр. Шилер (J. Chr. Fr. von Schiller), която ни приканва да си подадем ръце, да станем братя, щом „радостта, това дете на рая, повее с крилото си“ (прев. Асен Разцветников): „*Alle Menschen werden Brüder*“.

ЦИТИРАНИ ИЗТОЧНИЦИ:

Боров, Тодор. Библиотечна наука. В: *Годишник на Българския библиографски институт*, Т. 1 (1945–1946), 1948, с. 307.

Боров, Тодор. От библиотекар на Шпицвег до съвременния библиотекар: Встъпителна лекция четена на 12.04.1943 г. в СУ. В: **Боров**, Т. *Живот с книги: 1942–1972*. София, 1973, с. 105–118.

¹² Пак там, с. 116–117.

¹³ Пак там, с. 117.

- Боров**, Тодор. Сито за книгите. В: *Развигор*, 8, Бр. 1, 30 ян. 1937, с. 12.
- Bawden**, David, **Lyn**, Robinson. *Introduction to information science*. Chicago: Neal-Schuman Publish., 2013. 384 p. ISBN 9781783300761.
- Bopp**, Richard E., **Smith**, Linda C. *Reference and Information Services: An Introduction*. Englewood, Colo: Libraries Unlimited, 2011. 743 p. ISBN 978-1591583745.
- Gaskell**, Philip. *A New Introduction to Bibliography*. New Castle, Delaware & Winchester: Oak Knoll Press & St. Paul's Bibliographies, 2009. 462 p. ISBN 978-1884718137.
- Konrad**, Allan. *On inquiry: Human concept formation and construction of meaning through library and information science intermediation*. Ph.D. dissertation. University of California, Berkeley, 2007. 853 p. [Viewed 23.01.2020]. Available from: <http://escholarship.org/uc/item/1s76b6hp>
- Lund**, Niels Windfeld. Document Theory. In: *Annual Review of Information Science and Technology*, 2009, no 43, p. 399–432. ISSN 1550-8382.
- UNESCO**. *Guidelines on the development of open educational resources policies* [online]. [Paris]: © UNESCO and Commonwealth of Learning, 2019. 102 p. [Viewed 24.04.2023]. Available from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371129>
- Warner**, Julian. *Human information retrieval*. Cambridge (Mass.): The MIT Press, 2010. 200 p. ISBN 9780262259262.
- Weidling**, Tor. Den äldsta arkivläran: Jacob von Rammingens båda läroböcker i registraturoch arkivskötsel från 1571, samt en monografi om arkiv från 1632 av Baldassare Bonifacio [The oldest archival science: Jacob von Rammingen's two manuals of registry and archival management from 1571, and a monography on archives from 1632 by Baldassare Bonifacio]. In: *Scandinavian Journal of History (in Swedish)*, 38, 2013, no 2, pp. 270–271. ISSN 0346-8755. DOI:10.1080/03468755.2013.776405.

REFERENCES:

- Borov**, Todor. Bibliotechna nauka. V: *Godishnik na Balgarskia bibliografski institut*, t. 1 (1945–1946), 1948, s. 307.
- Borov**, Todor. Ot bibliotekarya na Shpitsveg do savremennia bibliotekar: Vstapitelna lektisia chetena na 12.04.1943 g. v SU. V: Borov, T. *Zhivot s knigi: 1942–1972*. Sofia, 1973, s. 105–118.
- Borov**, Todor. Sito za knigite. V: *Razvigor*, 8, Br. 1, 30 yan. 1937, s. 12.
- Bawden**, David, **Lyn**, Robinson. *Introduction to information science*. Chicago: Neal-Schuman Publish., 2013. 384 p. ISBN 9781783300761.
- Bopp**, Richard E., **Smith**, Linda C. *Reference and Information Services: An Introduction*. Englewood, Colo: Libraries Unlimited, 2011. 743 p. ISBN 978-1591583745.
- Gaskell**, Philip. *A New Introduction to Bibliography*. New Castle, Delaware & Winchester: Oak Knoll Press & St. Paul's Bibliographies, 2009. 462 p. ISBN 978-1884718137.
- Konrad**, Allan. *On inquiry: Human concept formation and construction of meaning through library and information science intermediation*. Ph.D. dissertation. University of California, Berkeley, 2007. 853 p. [Viewed 23.01.2020]. Available from: <http://escholarship.org/uc/item/1s76b6hp>
- Lund**, Niels Windfeld. Document Theory. In: *Annual Review of Information Science and Technology (in USA)*, 2009, no 43, p. 399–432. ISSN 1550-8382.
- UNESCO**. *Guidelines on the development of open educational resources policies* [on-

- line]. [Paris]: © UNESCO and Commonwealth of Learning, 2019. 102 p. [Viewed 24.04.2023]. Available from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371129>
- Warner**, Julian. *Human information retrieval*. Cambridge (Mass.): The MIT Press, 2010. 200 p. ISBN 9780262259262.
- Weidling**, Tor. Den äldsta arkivläran: Jacob von Rammingens båda läroböcker i registratur och arkivskötsel från 1571, samt en monografi om arkiv från 1632 av Baldassare Bonifacio [The oldest archival science: Jacob von Rammingen's two manuals of registry and archival management from 1571, and a monography on archives from 1632 by Baldassare Bonifacio]. In: *Scandinavian Journal of History (in Swedish)*, 38, 2013, no 2, p. 270–271. ISSN 0346-8755. DOI:10.1080/03468755.2013.776405.

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Библиотечно-информационни науки

Том 14/15, 2022/2023

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”

FACULTY OF PHILOSOPHY

Library and Information Science

Volume 14/15, 2022/2023

РОЛЯТА НА ПРОФ. ТОДОР БОРОВ В БИБЛИОТЕЧНАТА НАУКА НА БЪЛГАРИЯ

ЮЛИЙ ЙОРДАНОВ*

Юлий Йорданов. РОЛЯТА НА ПРОФ. ТОДОР БОРОВ В БИБЛИОТЕЧНАТА НАУКА НА БЪЛГАРИЯ.

Статията представя по своеобразен начин ролята на „бащата“ на библиотекознанието и библиографията в България въз основа на авторско проучване и на спомени, разказани от самия проф. Тодор Боров пред очевидци и записани от автора на настоящата статия при среща, състояла се в град Лом на 26 юни 1991 г.

Ключови думи: Тодор Боров, спомени, библиография, България, Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, история.

Yuliy Yordanov. THE ROLE OF PROF. TODOR BOROV IN THE LIBRARY STUDIES OF BULGARIA.

I will start my thoughts for the role of prof. Todor Borov in the library studies of Bulgaria with a sentiment: prof. Todor Borov and I were born under the same roof, though there is more than half a century amplitude in our age. An interesting glance towards the role of the father of the Bulgarian library studies casts in his report the literary critic Yuliy Yordanov. On the basis of thorough research and memories of Borov himself, told to the reporter and eyewitnesses, he interprets the theme as an opportunity for emphasizing on the tremendous work and mishaps, experienced by Borov in the battle with the routine in thinking and the bureaucratic machine in the academic circles.

Keywords: library, science, eyewitnesses, university, department.

* Литературен критик, член на Съюза на българските писатели, председател на дружество „Будители“ в област Монтана.

УВОД

Моите размисли за ролята на проф. Тодор Боров в библиотечната наука на България ще започна с един сантимент: с проф. Тодор Боров сме родени под един и същи покрив, макар между нас да има амплитуда от над половин век във възрастта. Не се учудвайте – причината е твърде проста: на 22 юни 1928 г. дядо ми купува от бащата на професора къщата, в която се е родил и изживял детските си години, а аз от години и сега продължавам да живея в нея.

Точно тук са зарити корените на нашето твърде кратко, но изключително ползотворно приятелство! В няколко от моите 18 книги с литературна критика и литературна история писах за този учен и човек, но ми се струва, че е недостатъчно. Затова ще ми се най-напред да дам терен на един спомен за него. Или по-точно казано от него. Спомена записах на 26 юни 1991 г., когато бащата на българската библиотечна наука и на отечествената ни библиография проф. Тодор Боров, посети родния си град Лом¹. Тогава той беше навършил своята деветдесета годишнина и поради дългото си отсъствие от България, по здравословни причини, беше жаден да види Дунава и града на своето детство. Професорът, придружен от свои сътрудници, отиде в къщата, в която е живял, а в последствие дарил от него и семейството му на народното читалище „Постоянство 1856“. Явно мислите, които го вълнуваха, са предизвикали немалко емоции. Думата си е казала и носталгията. Още повече, че общинското ръководство му устрои изключително топло посрещане. Уреди му и среща с обществеността на града. Но за мен и моето семейство по-интересно и вълнуващо бе посещението у нас – в дома, където е глътнал първите си глътки живот. Съвсем дискретно включих репортерския си касетофон и така увековечих това незабравимо гостуване, което се превърна в празник за моето семейство. Идването в крайдунавския град съвпадна и с награждаването му със званието „Почетен гражданин на София“.

Внимателно прослушах касетофонния запис и онова, което най-силно ми направи впечатление, е възможността на професора да детайлизира нещата, независимо, че те са станали преди повече от шейсет или седемдесет години. А такава възможност за хора на тази възраст се пада на малцина. Той с умиление разказва за сформирания около проф. Александър Балабанов литературен кръг от млади хора. Бурните дебати на литературни теми, излетите сред природните забележителности край София и Лом, общуването с цвета на тогавашната българска интелигенция, носят аромата на едно отминало, наситено с романтика време. Не забрави да разкаже и за първите си трепети с книгите и родилата се у него литературообич¹.

¹ **Боров**, Тодор. [Спомен – 26 юни 1991]. Аудиозапис, записан и съхранен от Юлий Йорданов. Личен архив.

Впрочем, с пълно основание сред дейците, допринесли твърде много за развитието на българската култура у нас и по света, трябва да се сложи и колоритната личност на проф. Тодор Боров. Роден е край Дунава, в Лом на 30 януари 1901 г. Активен участник в литературния живот между двете световни войни, един от редакторите на вестник „Развигор“ – 1921–1924 г., заедно с проф. Александър Балабанов, Д. Б. Митов и Елин Пелин. Тодор Боров е не по-малко известен и като баща на най-големия съвременен френски литературовед академик Цветан Тодоров.

ПАМЕТ ЗА КНИГИТЕ И ХОРАТА: ПРОФ. ТОДОР БОРОВ СИ СПОМНЯ ЗА СЕБЕ СИ И СВОЕТО ВРЕМЕ²

Роден съм и израснах в Лом, където бях до 15–16-годишна възраст. След туй трябваше да продължа образованието си в Русе, защото в родния ми град нямаше двата последни класа на гимназията. Баща ми беше аптекар и смяташе, че хората от неговата професия – така наречените „латински готвачи“ и за да станеш аптекар непременно трябва да учиш латински език. За такъв изпрати брат ми във Варна. Обаче, тогава баща ми не знаеше, че за да си литератор, за какъвто ме готвеха, трябваше много повече да знаеш този език. Брат ми повтори класа и аз го настигнах. Отидохме заедно в София да учим класическата гимназия.

Сн. 1. Гимназист в Русе

Сн. 2. Специализант в Германия

² Йорданов, Юлий. *Дарове на дарбата*. В. Търново: Фабер, 2009.

През 1918 година завърших Втора мъжка гимназия и се записах българска филология в Софийския университет „Свети Климент Охридски“. По това време филологическият факултет беше кажи-речи девически. Бяхме десетина момчета и петстотин момичета, които по-скоро бяха кандидати за омъжване, отколкото да залюбят филологията.

Студентските ми години съвпаднаха със завършването на Първата световна война. София беше направо окупирана от войници от френските африкански колонии. В тази разбъркана България – не по-малко съсипана отколкото днес – смятах, че има нещо непоклатимо. И това е книгата. Любовта към книгата. Поуката, която може да се извлече от книгата. Но... трябва да си майстор при избора на книгата, която ти е нужна, за да подейства отрезвително. Преживелиците по това време описах в излязлата наскоро моя книга „Моят университет“.

Знаете ли, мене ми е неудобно да говоря за себе си. Когато честваха шейсетата ми годишнина, трябваше да разкажа нещо автобиографично, свързано с пряката ми работа. Тогава казах: „Какво да говоря? Това, което върших – върших го за удоволствие!“ А Георги Караславов ме прекъсна, на каза: „А, ти, смяташ, че трябва да чествуваме някого, който за неудоволствие прави нещо ли?“

Приятно ми беше да работя в областта на библиотечната наука. Впрочем, бях в прогимназията и чета в учебника по български език „Фауст“ от Тургенев“. А аз поправих – „от Гьоте“. Учителят ми Илия Тодоров обаче мина, надзърна в учебника, на рече: „Тодоре, то ще дойде време и да поправяш учебниците, но сега още не си дорасъл за това време!“ Аз още не знаех за Тургеневия „Фауст“.

Ломчани могат да се гордеят с немалко свои съграждани. Един от тях е някогашният адвокат Страхил Каменов – мой връстник. Той можеше да направи голяма юридическа кариера в София, но предпочете да се завърне в родния си град. Развиваше трескава културна дейност: сказки, читалищни, туристически прояви... Когато мене ме интернираха в Германия и пристигнах с параход на Ломското пристанище, Страхил се метна на кораба преди официалните власти и ми каза: „Ако имаш някакви документи късай и хвърляй в Дунава, защото тук те чакат полицаи!“ Аз обаче, нищо не изхвърлих. Като ме арестуваха, намериха в тефтерчето ми адреси – записаха си ги. Отгоре без много да му мисля, бях поставил книгата на Лев Троцки „Литература и революция“. Това беше една много хубава книга, обаче нейният автор беше станал опозиционер на Сталин.

Аз останах хладнокръвен. Преди да тръгна от Берлин, помолих българския посланик Методи Попов да ми издаде удостоверение със списък на книгите, които нося – като учебници. Щом видя произведението на Троцки, Страхил ме сръга в ребрата от страх, заради мене. Митничарите запеча-

таха и ги дадох на ломския прокурор. По това време тази длъжност се изпълняваше от моя съученик Борис Новаков. Извика ме той и ми каза: „Чудя се за какво искат да те съдят, като липсват доказателства?! Я, ела си вземи книгите, защото ако изчезнат, трябва да ги плащам!“. Така ми върнаха книгите, сред които и поемата „Септември“ на Гео Милев, която ние, българите в Берлин, препечатахме в същия вид, в който тя беше издадена в България.“

За началото на книголюбието си Тодор Боров изповядва: „...книголюбие-то в нашия дом се култивираше от най-ранната ни възраст. Библиотечният шкаф в нашата гостна, в който аз отрано започнах да се ровя, представляваше една разнообразна и доста богата сбирка от книги. Най-силно впечатление на мен правеше 16-томната огромна немска енциклопедия „Брокхаус“ от 1882-а, която прелиствах повече за картинките, тъй като още не знаех немски.“

Така се ражда любвеобилността към книгата, която става съдба в живота на бъдещия баща на българската библиотечна наука³.

УЧЕНИЯТ, ИЗДИГНАЛ БИБЛИОГРАФИЯТА НИ НА ЕВРОПЕЙСКИ ПОЗИЦИИ

Несъмнено в историята на българската библиографска наука името на проф. Тодор Боров ще остане завинаги записано със златни букви. И с пълно основание – той положи нейните основи, беше и си остава първият и единствен директор на Българския библиографски институт „Елин Пелин“ от основаването му през 1941-а до закриването му през 1964 г.

Тези, които го познаваха, не може да не си спомнят високият като бор с достолепна възрастова осанка човек, който очароваше с изумителния си енциклопедичен ум, с неизчерпаемата си енергия, с благодумството си да впечатлява своите събеседници. Най-силно беше щастлив, когато влезе и се поразходи из къщата в Лом, където за първи път е видял света. Почувствал се в атмосферата на приятелската сърдечност, професорът развърза торбата на спомените и ни въведе в една епоха, за която ние знаехме само от книгите.

Разказваше с един тембър, който примащваше ухото да слуша, сърцето да се вълнува, темпераментът ти да се укроти и попива всяка казана дума. Това обаче, не беше разказ-регистрация, а изказ на категорична позиция по редица проблеми от историята и настоящето на българската литература и култура. И тук си пролича онова незаменимо Тодорборовско умение да хвърля мост през епохите, особено когато някой повдигнеше дума за отминали събития, в които е бил деен участник и за личности, с които той е бил в близки отношения.

³ Йорданов, Юлий. *Съдба, прободена от перото*. В. Търново: Фабер, 2013.

Сн. 3. София, 1924 г. кръгът „Развигор“: Тодор Боров, Елин Пелин, проф. Александър Балабанов и Д. Б. Митов

Завършил специалността „Българска филология“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Тодор Цветанов Тодоров – синът на ломския магистър-фармацевт, заминава за Германия, където специализира в Хумболтовия университет в Берлин. Там той страстно изучава източноевропейска история, библиография и журналистика. Натрупал солидно количество знания, Тодоров започва работа като библиотекар в Софийския университет. Успоредно с това работи върху теорията, историята, организацията и методиката на библиографията в България. Така се раждат седемте тома на енциклопедичния обзор „Български книги 1878–1944“ и тритомния библиографски указател „Български периодичен печат 1844–1944“.

В творческата атмосфера се създава една тройка, която безспорно ще изиграе важна роля върху литературните процеси в България – Александър Балабанов, Елин Пелин и Тодор Боров. За проф. Балабанов, Тодор Боров изповядва: „Той беше за мене повече от баща“. С Елин Пелин близо три десетилетия продължава приятелството му.

Академичният съвет (АС) на Софийския университет решава да възстанови преподаването на библиотечни дисциплини. Негов фаворит е Тодор Боров, вече ярък публицист и автор на десетки статии и книги по библиотечни и библиографски въпроси, натрупал преподавателски опит като хоноруван доцент по библиография във висшите търговски училища във Варна и Свищов. През януари 1943 г. Тодор Боров е избран за частен хоноруван доцент по библиотекознание и библиография и през летния семестър на същата година започва своята кариера на университетски преподавател. На 12 април 1943 г. изнася публичната си встъпителна лекция „От библиотекаря на Шпицвег до съвременния библиотекар“, с която показва, че на библиотечния терен се е

появил нов лидер – отбелязва библиографът доц. д-р Татяна Янакиева – специалист по литературна библиография, обработка на документалната информация и информационни системи в областта на хуманитарните науки⁴.

Промените в структурата на висшето образование обаче, създават благоприятни условия за преодоляване на статуквото и за разрешаване на нерешения до тогава въпрос за самостоятелното висше образование на библиотечните и архивните специалисти. На 12 септември 1949 г., при откриването на курса за библиотекари-висшисти към Българския библиографски институт, Тодор Боров ясно заявява необходимостта да се създаде към Историко-филологическия факултет на Софийския университет, със съдействието на Българския библиографски институт, отделна самостоятелна специалност – библиотекостроителство и самостоятелна катедра по библиотечна наука, а за нуждите на масовите библиотеки – Държавен полувисш библиотекарски институт.

На 18 април 1952 г. е обнародвано Постановление № 344 на Министерския съвет „За организиране на Държавен архивен фонд и одобряване Правилника на архивно управление към Министерството на вътрешните работи“. В изпълнение на това Постановление АС на Софийския университет взема решение за откриване на специалност по архивистика (28 май 1952 г.). Решението на АС съвпада с предприетите структурни промени в Историко-филологическия факултет. От 1951–1952 г. той се разделя на два отделни факултета – Философско-исторически и Филологически. Именно в този нов факултет е включена специалността „Архивистика“. За щатен преподавател по архивистика на 23 юли 1952 г. е назначен Тодор Боров⁵. Той е избран за редовен професор във Философско-историческия факултет и от 29 април 1953 г. е ръководител на новосъздадената катедра и специалност. Изборът на проф. Т. Боров не е случаен. Като директор на Българския библиографски институт той е човекът, направил първите стъпки за осигуряване на кадри с висше образование за библиотечното и архивното дело у нас, каквито в онзи момент са крайно недостатъчни. Разгърнатият учебен план налага да се увеличи състава на катедрата. Подборът на кадрите, които проф. Тодор Боров назначава, се отличава с висока професионална възпитателност, доколкото в онези трудни години на тоталитаризма това е в рамките на неговите възможности.

За отбелязване е, че проф. Тодор Боров се посвещава изцяло на библиографията. В средата на 60-те години специализацията по „Библиотекостроителство и библиография“ има екип от преподаватели, които се профилират в различни области на библиотечно-библиографската наука. В България, подобно на

⁴ **Янакиева, Татяна.** Създаване и развитие на библиотечното образование в СУ „Св. Климент Охридски“. Специфика и интегритет в съобществото на университетските дисциплини. *Годишник на СУ „Св. Климент Охридски“.* Философски факултет. Книга Библиотечно-информационни науки, Том 1, 2008, с. 5–43.

⁵ Пак там.

страните от Централна Европа, висшето библиотечно образование запазва университетския си статут. В международните дискусии за проблемите и перспективите на библиотечното образование в соцлагера тогава, в които държавата ни е активен участник, опитът на България се откроява със своето новаторство и предизвиква силен интерес. Тезата на проф. Тодор Боров за двойната квалификация на кадрите е оценена високо като възможност да се привлекат в библиотеките специалисти от различни отрасли на знанието и по този начин да се постигне по-високо качество на професионалните компетентности.

Необходимостта в този сектор да навлязат висшисти, специалисти по различни науки със съответна специализация, съвпада с разработения в България уникален модел за подготовка на висшисти за научните библиотеки. Това мотивира проф. Тодор Боров и катедрата да създадат през учебната 1964–1965 г. към специализацията по библиотекознание и библиография нов профил – „Научна информация и документация“.

Сн. 4. Марин Ковачев дебатира със своя професор Тодор Боров

Благодарение на създадените връзки и дружбата с изтъкнатите творци от първата половина на миналия век Тодор Боров се изгражда и като мастит учен, който предава опита и знанията си на десетки свои последователи. Неговият ученик проф. Марин Ковачев, който участваше в срещата в родния дом на Боров, си спомни и сподели с мен: *„Сред многостранната дейност на проф. Тодор Боров винаги ме е впечатлявала подчертаната му любов към книгата и професията на книговеда, библиотекаря и библиографа, но и магията, чрез която той съумява чрез един специфичен, свой, изключително елегантен начин да я събуди и „отгледа“ у хората. От 1947 година е хоноруван професор, а от 1952 година – редовен професор, като още през следващата година създава катедра „Библиотекознание и библиография“, на която е и пръв ръководител и разкрива специалността „Библиотекознание и*

библиография“. Като негов студент от първия випуск на тази специалност не мога да не кажа за голямата му любов и всеотдайност към тази негова рожба и гордостта, че за пръв път у нас ще се подготвят специалисти с висше образование по библиотекознание и библиография в условията на университет, така както е в големите европейски държави.“⁶

Явно Боров е не само учен на своето време, но и на бъдещето. Иначе няма друг начин, за да си обясним неговото виждане за издигане на българската наука на равнището на европейските критерии.

Неоценим е приносът му за създаването и авторитета на Българския библиографски институт. Това ясно си проличава от записаното от него: *Благодарение усилията на видния столичен юрист Петър Цончев, опитите на заинтересовани наследници да атакуват завещанието на дарителката бяха отбити, и след известно напрежение и от наша страна успяхме в началото на 1941 г. да добием формалното Създаване на една „фондация“ и на тая основа да прокараме закон за учредяване на едно автономно научно учреждение под името Български библиографски институт (Държавен вестник, № 64, 21 март 1941). Фондацията, съгласно волята на дарителката, се управляваше от един петчленен комитет, с по един представител на Българската академия на науките (постоянният научен секретар на БАН Иван Пеев Плачков), на Софийския университет (професор Александър Балабанов), на Народната библиотека (Елин Пелин), на Съюза на книгоиздателите и книжарите (неговият председател Христо Хаджиев) и посоченият от дарителката лично изпълнител на завещанието Тодор Боров. Фирмата бе вече налице – оставаше да се изпълни със съдържание. Избрани бяха и първите десетина членове на Института [Български библиографски институт – бел. Ю.Й.] – според устава си той предстоеше да се изгражда като самостоятелен колектив от специалисти библиографи и книговеди, свободно обединение на учени, по образец на тогавашния Български археологически институт.*

Израствал постепенно, успоредно със стабилизиране на общото положение в преустройваща се следвоенна България, минал невинаги по своя воля през немалко лъкатушения, Българският библиографски институт се изгради и зае през тия години все по-определено място на централна и ръководна културно-научна институция за библиография в нашата страна, всеобщо призната и в чужбина. Главни стъпала: от 1 януари 1947 г. Институтът бе включен в държавния бюджет; от края на 1949 му бе присвоено името на народния писател Елин Пелин; през 1951 г. ББИ се настани в специално приспособеното за него помещение в новата сграда на Народната библиотека; от началото на 1958 г. той пое функциите на Републиканска книжна палата, като се разграничиха ясно функциите му, от възстановената между

⁶ Ковачев, Марин. [Спомен] от 29 юли 2003, съхранен от Юлий Йорданов. Личен архив.

*това Народна библиотека; и от 1955 г. на Института се призна, въз основа на дотогавашните му прояви, вече официално статут на научноизследователско учреждение в България.*⁷

ДЪЛГОЛЕТЕН ЖИВОТ, В ОГЛЕДАЛОТО НА ЕДНА КНИГА

Високоблагороден жест направи малко преди да се раздели с всичко тленно на този свят проф. Тодор Боров, като подари на библиотеката при народното читалище „Постоянство 1856“ в родния си град своята най-нова книга, която за жалост се оказа последна. Издадена от университетското издателство „Св. Климент Охридски“, „Стъпки по пътя на един дълголетник 1901–1991“ е една уникална симбиоза на публицистика, литературна история и анализ на културния живот през малко повече от петдесет години. Това стана малко по-късно след посещението си в крайдунавския град. Този жест заслужава да получи необходимите адмирации. Изпитвам огромно удоволствие, че бях един от първите читатели на това творение, което е с трудно определим жанр. Може да се каже, че всъщност книгата си беше чисто и просто литературна сплав от мемоаристика, публицистика, история... и всичко това написано с жив, метафорично-есеистичен език.

Имам усещането, че това е създаването – лебедова песен на ерудита Тодор Боров. В нея съвсем непринудено описва своята нелека житейска съдба, започвайки съвсем естествено от рода си, дал на България и света солидно колоритни личности. Та той е потомък на неподражаемата родолюбка Елена Циганелска, поставила заедно с Кръстьо Пишурка първото в България благотелно женско дружество.

Изключително любопитна се оказва главата „Аджамийски години“, в която с много горещо перо Боров ни посвещава в тайните на своята цветуща младост. И макар да става дума само за един къс отрязък от време – пет години от 1919 до 1924-а – то тяхната динамичност привлича читателите с някои от първите сили на родната ни литература. Авторът е откровен и точен за преживелиците си. Ярко са представени годините на триумфа на основания от проф. Александър Балабанов вестник „Развигор“ и непринудено създалия се около него кръг от преподаватели и студенти. Тук извисяват снага такива колоси на времето си като Николай Райнов, Христо Ясенев, Елин Пелин, Гео Милев. От „Развигор“ и кръжеца „Бяло море“ поема по широката магистрала на литературата младата тогава Люба Ганчева-Йорданова, позната най-вече с измисления от Балабанов псевдоним Яна Язова. От тук прохода белетристът Гьончо Белев и формира възгледните си критерии издателят Т. Ф. Чипев. Заедно с проф. Балабанов са бъдещият летописец и културолог Симеон Радев,

⁷ **Боров**, Тодор. Стъпки по пътя на един дълголетник 1901–1991. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 1992.

литературните критици и историци проф. Боян Пенев и акад. Михаил Арнаудов. Светлината, в която са представени, е впечатляващо драматична и ни ги показва в непознати страни от тяхното житие-битие.

Собствен поглед отправя авторът и към деветоюнския преврат и метежа през септември 1923 г.

Пословичен със своето сладкодумие и високата си ерудиция, професорът не регистрира просто факти, а изразява категоричната си позиция по редица жизнено важни за българската култура събития и личности. Да си призная, чел съм и други публикации от този род, но Тодорборовите записки дъхтат на нещо живо, автентично и читателят се чувства едва ли не свидетел на случилото се. И това никак не е случайно, защото авторът не измисля иначе увлекателните „сюжети“ на писанието си, а сам е участвал в тях, сам е преживял всеки епизод. Това обстоятелство му дава право с пълно основание да адмирира или хули действията на персонажите.⁸

Изключително интересна е житейската съдба на Тодор Боров. Тя е описана пространно в първата глава на книгата „Бележки за един род“. Солидна купчина книги, архивни материали и документи е прегледал дълголетникът Боров, за да ни представи своя род – истинска галерия от бележити българи, с които би се гордял всеки народ.

Чета по-нататък страниците и се чувствам горд, че по нашата земя са живели такива българи, като Тодор Владигеров, д-р Никола Михов, академик Иван Дуйчев... Съвременниците, а и идните поколения ще прекрачват стълбите на Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, но едва ли ще знаят с каква мъка, всевъзможни спънки и дори недобронамереност, че защо не и с маскърлци е строена сградата на тази национална съкровищница на българската книжовност и духовна извисеност.

Преди години гръмна литературната бомба около романа за Васил Левски и неговата авторка ломчанката Яна Язова. Но най-точното осветление на истината за него е съхранявал в паметта си Тодор Боров. И сега то е в ръцете на изследователите. Множество писма, куп съхранени обръщения, протоколи и други документи – запазени оригинали, внасят автентичност за разказваната епоха.

От двегодишното ми общуване с проф. Тодор Боров оставам с прекрасните впечатления от неговите качества не само на деец на науката, но и на човек. Мога да кажа, че това общуване беше, когато тежестта на годините му си казваше думата: проблеми със зрението, затруднено движение, поради износеността на организма му от биологична гледна точка и още други тежнения. Но... независимо от тях, той остава в съзнанието ми като гордо изправения бор на българската библиотечна наука.

⁸ Пак там.

В хода на подготовката на този доклад проучих немалко страници, подготвени от негови възпитаници и колеги. Несъмнено силно ме впечатли споменът на проф. дфн Ани Гергова от катедрата „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ на Философския факултет в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. В своя статия тя изразява своето отношение, а и на нейната колежка доц. д-р Татяна Янакиева към този колос на библиотекознанието. *„Най-вероятно окуражени от постигнатото, привличаше ни [Ани Гергова и Татяна Янакиева – бел. Ю.Й.] възможността да се домогнем до науката в областта, където сме се доказали – университетската катедра, в която сме придобили своите знания. Подстъп към целта бе аспирантурата (днес вече наречена докторантура), в която се постъпва с конкурс.*

Сн. 5. Проф. дфн Ани Гергова

Сн. 6. Доц. д-р Татяна Янакиева

Отблизо опознавах Таня по времето, когато започнах да работя по утвърдената за дисертация тема „Книгоиздаването на българска художествена литература от Освобождението до края на Първата световна война“. По-късно и Таня спечели конкурса за аспирантура, а темата ѝ беше „Българската литературоведска библиография до 9.IX.1944 г.“ И на двете за научен ръководител бе назначен проф. Тодор Боров. Още с навлизането в проблематиката се убедихме колко полезни можем да си бъдем взаимно.

По настояване на проф. Боров от Катедрата се възприе практика да бъдем изслушвани на нейните информационни сбирки с доклади за установените от нас тенденции в съответните научни дисциплини и те да бъдат обсъждани. Добре си спомням моето първо явяване пред катедрено съвещание. След изслушването на старателно подготвения от мен текст за

налагащите се гледища в съвременното книгознание, изказванията на преподавателите бяха главно насърчителни. Проф. Боров обаче вдигна поглед, строго ме погледна и започна да дава нетърпящи възражения наставления: изложението на аспиранта не е редно да се чете, тъй като изговарянето е по-убедително за околните и е мерило за извисена мисловност; реферирането на чужди публикации по разискваната тема не е достатъчно – по-важно е то да бъде съпроводено от собствени разсъждения и становища. С тази негова висока взискателност трябваше да се съобразяваме и аз, и Таня, не само в началото, но и години наред по-късно. Следеше и критично оценяваше предоставените му наши текстове. Не ги поправяше, а подчертаваше със зелено мастило съответни изречения и думи, поставяше в бялото поле на ръкописа удивителен и въпросителен знак към някое неуместно твърдение. В последвалия след това разговор идеите за по-късни изследвания се рояха. На една от последните ни срещи преди защитата ми проф. Боров изведнъж поиска да бъде преформулирана темата на дисертацията... Аз ужасена от-казах, но на тръгване госпожа Борова ме изпрати и успокои, че ако завърши работата си навреме, процедурата ще бъде насрочена... Ще подчертая, че с Таня споделяхме впечатления и тревоги за случващото се в Катедрата и в заниманията с проф. Боров. Взаимна гордост ни изпълваше успехът на всяка от нас.

Когато през декември на 1971 г. бе определено да се състои моята защита на степента „кандидат на науките“, решението трябваше да вземе многочисленият съвет на Философско-историческия факултет на СУ. Наложих се дълго да чакаме след уречения час, за да се събере необходимия кворум. Като научен ръководител проф. Боров първи получи думата за моето представяне. Той говори кратко и без обичайния за него патос. Стори ми се поизморен след скорошното му пенсиониране и не особено обнадежден за отношението на присъстващите историци, философи, психолози, социолози, педагози. За голямата част от тях проблематиката на нашата Катедра беше периферна като научна област. Започнах изказването с пояснения за книгознанието, но глас от залата ме предупреди да говоря конкретно и кратко... Овладах се все пак и изложих защитата си необстоятелствено, но имах усещането, че не съм успяла да заинтригувам членовете на факултетния съвет. Спокойно и убедително беше изказването на рецензентката доц. Елена Кирова, поела ръководството на нашата Катедра и закрилница на нас младите. Категорична беше подкрепата за качествата на дисертацията от страна и на другия рецензент – известния историк на българската журналистика проф. Георги Божиуков.

Като възпитанички на Катедрата по библиотекознание и библиография в Софийския университет с Таня добре знаехме какви усилия са положени от създателя ѝ проф. Боров и от преподавателите в нея, за да укрепва автори-

тетът ѝ. Затова през годините не пропускахме повод да изразим уважението си към тях, да напомняме техните съвети и завети. Това всеки може да проследи по публикуваните ни вече библиографии и в изданията от Катедрата през 1984 г. сборник „В чест на 80-годишнината на проф. Тодор Боров“, в който съпричастност към делата му изразяват не само българските следовници, но и известни чуждестранни учени. Когато в началото на 90-те години впрегнахме сили да възобновим в Софийския университет самостоятелна специалност по библиотечно-информационни науки, потърсихме опора в наложилите се от Катедрата традиции, настоявайки да се обогатяват в съответствие с открояващите се в тази област световни тенденции на развитие, повлияно от информационните технологии. Това бе постигнато на „старта“ на БИН специалността, създадена през 1993 г. Цялостна ретроспекция и обобщение за развитието на библиотечното образование в СУ, за интегритета му в „съобществото на университетските специалности“ Татяна Янакиева поднесе през 2013 г. в юбилейния сборник на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ „Създаване и развитие на библиотечното образование в Софийския университет: Специфика и интегритет в съобществото на университетските специалности“⁹.

Сн. 7. Проф. Ани Гергова дебатира с проф. Тодор Боров при посещението му в Лом на 26 юни 1991 г.

⁹ Гергова, Ани. За трайното приятелство с доц. Татяна Янакиева и съпричастността ни в общите дела на българската библиотечно-информационна общност, съвременна и бъдеща. В: Миланова, Милена (състав.). Литература... Наука... Библиография. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2014, с. 9–24.

Вървя по „стъпките“ на дълголетника, а в съзнанието ми плуват галерията от образи на хора, живели преди нас, но ще живеят още дълго. И тук виждам завета на Тодор Боров: „Очевидно ние, които оставаме по-дълъжко на този свят, имаме задължение да разказваме на хората, които са си отишли преди нас, да предадем на по-новите поколения паметта за тях, особено за тия, които не бива да бъдат забравени, животът и дейността на които съставляват богатството на нацията.“

Затова редно е да сторим поклон пред делото и живота на дълголетника Тодор Боров, за ролята му в библиотечната наука на България. И то не само по повод неговото дълголетие. Иначе в паметта ни ще има бели полета.

ЦИТИРАНИ ИЗТОЧНИЦИ:

Боров, Тодор. [Спомен от 26 юни 1991]. Аудиозапис, записан и съхранен от Юлий Йорданов. Личен архив.

Боров, Тодор. Стъпки по пътя на един дълголетник 1901–1991. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 1992.

Гергова, Ани. За трайното приятелство с доц. Татяна Янакиева и съпричастността ни в общите дела на българската библиотечно-информационна общност, съвременна и бъдеща. В: **Миланова, Милена** (състав.). *Литература... Наука... Библиография.* София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, с. 9–24.

Йорданов, Юлий. *Дарове на дарбата.* В. Търново: Фабер, 2009.

Йорданов, Юлий. *Съдба, прободена от перото.* В. Търново: Фабер, 2013.

Ковачев, Марин. [Спомен] от 29 юли 2003, съхранен от Юлий Йорданов. Личен архив.

Янакиева, Татяна. Създаване и развитие на библиотечното образование в СУ „Св. Климент Охридски“. Специфика и интегритет в съобществото на университетските дисциплини. *Годишник на СУ „Св. Климент Охридски“. Философски факултет. Книга Библиотечно-информационни науки*, Том 1, 2008, с. 5–43.

REFERENCES:

Borov, Todor. [Spomen ot 26 yuni 1991]. Audiozapis, zapisan i sahranen ot Yuliy Yordanov. Lichen arhiv.

Borov, Todor. *Stapki po patya na edin dalgoletnik 1901–1991.* Sofia: Univ. izd. „Sv. Kliment Ohridski“, 1992.

Gergova, Ani. Za trayното priyatelstvo s dots. Tatyana Yanakieva i saprichastnostta ni v obshtite dela na balgarskata bibliotechno-informatsionna obshtnost, savremenna i badeshta. V: **Milanova, Milena** (sastav.). *Literatura... Nauka... Bibliografia.* Sofia: Univ. izd. „Sv. Kliment Ohridski“, s. 9–24.

Kovachev, Marin. [Spomen] ot 29 yuli 2003 sahranen ot Yuliy Yordanov. Lichen arhiv.

Yanakieva, Tatyana. Sazdavane i razvitie na bibliotechnoto obrazovanie v SU „Sv. Kliment Ohridski“. Spetsifika i integritet v saobshtestvoto na universitetskите distsiplini. *Godishnik na SU „Sv. Kliment Ohridski“. Filosofski fakultet. Kniga Bibliotechno-informatsionni nauki*, Tom 1, 2008, s. 5–43.

Yordanov, Yuliy. *Darove na darbata.* V. Tarnovo: Faber, 2009.

Yordanov, Yuliy. *Sadba, probodena ot peroto.* V. Tarnovo: Faber, 2013.

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Библиотечно-информационни науки

Том 14/15, 2022/2023

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”

FACULTY OF PHILOSOPHY

Library and Information Science

Volume 14/15, 2022/2023

**УМЕНИЯ И КОМПЕТЕНЦИИ НА БИБЛИОТЕЧНО-
ИНФОРМАЦИОННИТЕ СПЕЦИАЛИСТИ:
ОЧАКВАНИЯ КЪМ ПОДГОТОВКАТА НА
НОВОПОСТЪПВАЩИ СПЕЦИАЛИСТИ
В УНИВЕРСИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
„СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“**

БИЛЯНА ЯВРУКОВА

Билиана Яврукова. УМЕНИЯ И КОМПЕТЕНЦИИ НА БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННИТЕ СПЕЦИАЛИСТИ: ОЧАКВАНИЯ КЪМ ПОДГОТОВКАТА НА НОВОПОСТЪПВАЩИ СПЕЦИАЛИСТИ В УНИВЕРСИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“.

Динамично развиващият се свят предполага провеждането на периодични проучвания, свързани с уменията и компетенциите на специалисти от различни професионални направления и области. Библиотеките са в процес на трансформация, породена от промяната в научната комуникация, достъпа до информационни ресурси и управлението на библиотечните процеси, които изискват конкретни умения и компетенции. В публикацията е направен преглед на развитието на идеята за подготовка на библиотечни специалисти, както и на библиотечното образование в България. Представени са тенденциите в кадровата осигуреност в Университетската библиотека „Св. Климент Охридски“, акцентирайки върху заетите щатни бройки и възрастовия състав. Анализирани са профилът на новопостъпващите специалисти в библиотеката, като са маркирани основните предизвикателства както пред служителите, така и пред библиотеката в процеса на тяхната адаптация към работния процес. Формулирани са задължителни умения и компетенции, които трябва да притежават библиотечните специалисти днес, като всяко от тях е анализирано в контекста на дейностите в Университетската библиотека „Св. Климент Охридски“.

Ключови думи: библиотечно образование, библиотечна подготовка, продължаващо образование, професионална реализация, следдипломна квалификация.

Bilyana Yavrukova. SKILLS AND COMPETENCES OF LIBRARY AND INFORMATION SPECIALISTS: EXPECTATIONS TO THE NEW LIBRARIANS AT SOFIA UNIVERSITY LIBRARY "ST. KLIMENT OHRIDSKI".

The dynamic world implies periodic studies related to the skills and competences of professionals in different professional fields and areas. Libraries are in a process of transformation brought by changes in scholarly communication, access to information resources and management of library processes that require specific skills and competences. This publication provides an overview of the development of the idea of training library professionals and library education in Bulgaria. It reviews the trends in the staffing of the Sofia University Library "St. Kliment Ohridski", focusing on the number of staff and its age structure. The profile of the new professionals in the library is analysed, highlighting the main challenges both for the staff and for the library in the process of adaptation to the work process. The required skills and competences that library professionals should have today are formulated. They are analysed in the context of the Sofia University Library "St. Kliment Ohridski".

Keywords: library education, library training, continuing education, professional realization, postgraduate qualification.

УВОД

Уменията и компетенциите на библиотечно-информационните специалисти са обект на изследване и анализ както от страна на образователните институции, така и от страна на работодателите. В последните десетилетия сме свидетели на динамично развитие на целия сектор, обусловен от развитието на науката, технологиите и промените в обществото и неговите нагласи и очаквания към услугите и ресурсите, предлагани от библиотеките. Именно поради тези причини библиотеките се налага непрекъснато да подобряват своите услуги, вписвайки се достойно и запазвайки своя потенциал на достоверен и надежден информационен източник. Трансформацията на библиотеките и техните услуги са неминуеми, но в същото време е необходимо да се осъзнае, че библиотеките ще продължат да бъдат институциите, съхраняващи и осигуряващи достъп до културното и научното наследство. Библиотеките няма да се превърнат в институции, управляващи само дигитално съдържание, а ще продължават да комплектуват, съхраняват и предоставят за ползване и ресурси на материален носител¹. Те трябва да намерят баланса – да се по-

¹ Според изследването *The Global Publishing Industry in 2021* на Световната организация за интелектуална собственост [WIPO – World Intellectual property organization] през 2021 г. се потвърждава тенденцията за увеличаване на общия брой публикувани заглавия. Съотношението между печатните и дигиталните ресурси е огромно в различните части на света – в Хърватия и Сърбия едва 2% от публикуваното съдържание има и дигитален / аудио формат, докато този процент в Бразилия достига до 65,9%, следвана от Финландия 62% и Швеция 55%. В изследването за 2020 г. това съотношение е коренно различно – 2% за Бразилия до максимум 33,1% за Япония, следвани от Дания 30,7%, Финландия 28,2% и Швеция 31,1%. Тези данни показват огромна колебливост и вероятно пандемията от COVID-19 оказва влияние върху тях, като към момента не се наблюдава трайна тенденция

грижат от една страна да опазят знанието, създавано днес, за да го предадат на следващите поколения. Но за това са необходими специалисти с адекватни на средата умения, съчетани с компетенции за управление на всички видове информационни носители.

РАЗВИТИЕ НА ИДЕЯТА ЗА ПОДГОТОВКАТА И УМЕНИЯТА НА БИБЛИОТЕКАРИТЕ: ПРЕГЛЕД НА ЛИТЕРАТУРАТА

Въпросите, свързани с уменията, които трябва да притежават хората, работещи в българските библиотеки и развитието на библиотечното образование в България са разглеждани от различни специалисти през годините. Подробно и задълбочено е дискутирано и анализирано библиотечното образование от изтъкнати специалисти и преподаватели като проф. Анка Гергова, проф. Мария Младенова, проф. Александър Димчев, проф. Юлия Савова, доц. Татяна Янакиева и др.

Мария Младенова² разглежда и анализира последователно и задълбочено публикации на изтъкнати български библиотекари и библиотечни радатели от Освобождението до днес. Тя проследява формирането на първите представи за професията на библиотекаря до времето на Втората световна война и зараждането на библиотечното образование. Специално място е отделено на качества, които трябва да притежава библиотекарят, като разглежда последователно вижданията на Константин Иречек³, Стоян Аргиров⁴, Ячо Хлебаров⁵, Мара Тодорова⁶, Маргарита Димчевска⁷ и др. Голяма част от посочените от тях умения и качества се припокриват и могат да бъдат обобщени по следния начин:

- владееене на чужди езици;
- богата обща култура;
- стриктно изпълнение на служебните задължения;
- добри комуникативни умения;
- библиотечна подготовка.

Мария Младенова прави следното заключение относно вижданията на Мара Тодорова за качества на библиотекаря: „за нея всичко в една библио-

за превес на дигиталните публикации. В световен мащаб продължават да се публикуват милиони заглавия на хартиен носител всяка година.

² **Младенова**, Мария Вутова. Визията за професията на библиотекаря, библиотечното образование и професионалното съюзяване в българското библиотекознание. В: *Трудове на Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии*, Т. 5, 2006, с. 163–204.

³ Пак там, с. 167.

⁴ Пак там, с. 168–169, 172.

⁵ Пак там, с. 170–171.

⁶ Пак там, с. 174.

⁷ Пак там, с. 175.

тека започва и завършва с библиотекаря“⁸. И днес това твърдение е актуално. Във всяка една организация, включително и в библиотеките, цялостната дейност зависи от уменията и качествата на работещите в нея. Могат да бъдат дадени множество примери за това, включително и от практиката на Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“. Когато библиотекарят е отговорен, има необходимите познания и си върши работата съвестно, това е видимо както от понякога субективните статистически данни, така и от общата визия на библиотеката, организацията на нейните фондове и комплектуването ѝ.

Татяна Янакиева⁹ подробно проследява еволюцията на библиотечното образование в България – от първите идеи и курсът „Библиотекознание“ на Стоян Аргиров, започнал да се преподава от зимния семестър на учебната 1919/1920 година в Софийския университет, през въвеждането на кратък курс за всички студенти в началото на обучението им със заглавие „Увод в използването на библиотеките“, до създаването на специалност „Библиотекознание и библиография“. Тя проследява развитието и промените в специалността и Катедрата и техните трансформации във времето. Въпреки всички предизвикателства през 1993 г. се възстановява самостоятелната специалност „Библиотечно-информационни науки“ в Софийския университет. Като продължение на темата Ани Гергова посвещава една от своите публикации на процесите и действията, които довеждат до възстановяването на специалността, като детайлно описва основните предизвикателства и трудното, но успешно начало¹⁰. Тя отбелязва и основните принципи, от които се водят преподавателите в изработването на учебните програми и тяхното преразглеждане и развитие през годините, а именно „да се познават и следват традициите, наложени от предходниците, и да се преосмислят в съответствие с променящата се реалност в резултат на навлизането на информационните и комуникационните технологии.“¹¹

⁸ Пак там, с. 173.

⁹ **Янакиева**, Татяна. Създаване и развитие на библиотечното образование в Софийския университет: Специфика и интегритет в съобществото на университетските специалности. В: *Юбилеен сборник на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“: 90 години преподаване на библиотечни специалисти в Софийския университет, 60 години от създаването на специализирана катедра, 20 години от възстановяването на специалност „Библиотечно-информационни науки“*. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2013. с. 9–58.

¹⁰ **Гергова**, Ани. Какъв беше „стартият“ на самостоятелната специалност „Библиотечно-информационни науки“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. В: *Юбилеен сборник на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“: 90 години преподаване на библиотечни специалисти в Софийския университет, 60 години от създаването на специализирана катедра, 20 години от възстановяването на специалност „Библиотечно-информационни науки“*. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2013. с. 59–93.

¹¹ Пак там, с. 69.

За пълното разбиране на процесите в развитието на библиотечното образование в България допринасят и две публикации на Юлия Савова^{12,13}, които проследяват развитието на библиотечното образование в различните висши учебни заведения, но и поставят въпроса, дискутиран от IFLA и актуален и днес, за бъдещото развитие на библиотечното образование и подготовката на специалисти – *„тясна специализация, която ще ги направи експерти в конкретна област или широкопрофилна подготовка, която пък ще им позволи да упражняват различни информационни професии“*¹⁴. Този въпрос продължава да бъде отворен и днес и отговорите никога не биха могли да бъдат еднозначни и крайни¹⁵.

УНИВЕРСИТЕТСКАТА БИБЛИОТЕКА „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ – ТЕНДЕНЦИИ В КАДРОВАТА ОСИГУРЕНOST (2010–2022 Г.)

Университетската библиотека „Св. Климент Охридски“ е единен комплекс, състоящ се от Централна библиотека и 28 филиални библиотеки. Общият състав се състои от 107 щатни бройки, от които 6 са предназначени за обслужващ персонал (охрана и чистачи). Останалите щатни бройки (101) са специалисти, свързани с цялостната дейност на библиотеката. Важно е да се отбележи, че в 8 от филиалните библиотеки щатните бройки са на факултетите и не влизат в общата цифра, но дейността на библиотеките се ръководи от Университетската библиотека. Щатните бройки по направления са разпределени по следния начин:

- Направление „Библиотечно-информационни технологии и мрежи“ – 9 щатни бройки (от тях 4 в сектор Дигитализация);
- Направление „Комплектуване и каталогизация“ – общо 23 щатни бройки;
- Направление „Библиотечно-информационно обслужване и фондове“ – 20 щатни бройки;
- Филиални библиотеки – 38 щатни бройки (20 завеждащи библиотека, 18 библиотекари);
- Отдел „Координация и връзки с обществеността“ – 3 щатни бройки.¹⁶

¹² Савова, Юлия. Българското библиотечно-информационно образование: В контекста на промените и съвременните тенденции. В: *Библиотека*, 2004, № 1, с. 15–25.

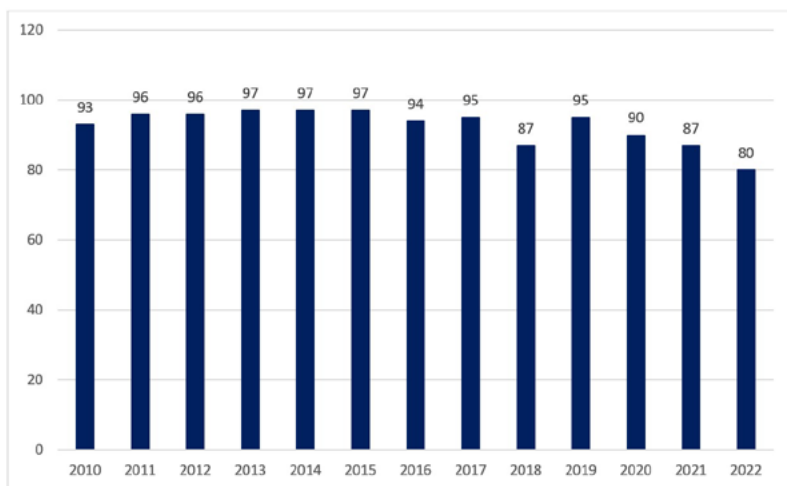
¹³ Савова, Юлия. Ценко Цветанов и библиотечното образование. В: *Библиотека*, 2004, № 3–4, с. 13–17.

¹⁴ Савова, Юлия. Българското библиотечно-информационно образование..., с. 20.

¹⁵ Русинова, Евгения Стефанова. Библиотечното образование в търсене на идентичност. В: *Библиотека*, 2001, № 3–4, с. 24–28.

¹⁶ Виж *Годишните отчети на Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“ за периода 2011–2022 г.*

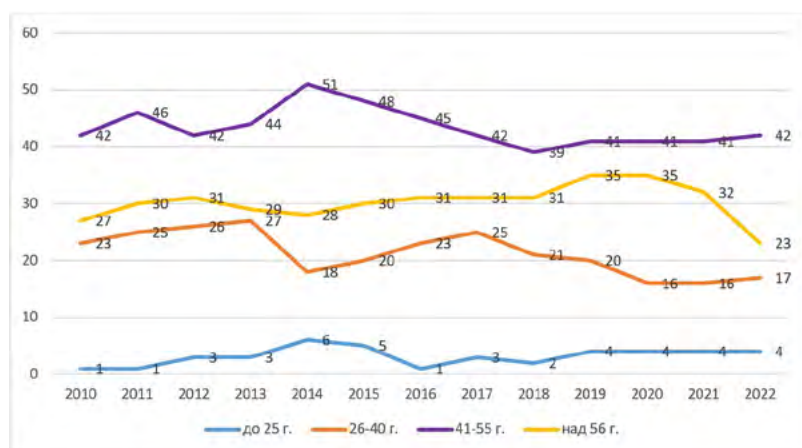
Заетостта на щатните бройки варира. В следващата графика са представени заетите щатните бройки в периода 2010–2022 г., без тези за обслужващия персонал. До 2017 г. заетостта на щатните бройки се запазва относително стабилна. От 2018 г. започва да се наблюдава динамична промяна, като през последните 3 години свободните бройки рязко се увеличават. Най-голям е броят на свободните позиции в обслужващите звена.

Графика 1. Заети щатни бройки в периода 2010–2022 г.

Показателна е обобщената информация и за заетите щатни бройки по възрастов състав*. Както е видно от графиката най-малък е броят на служителите на възраст до 25 години. Все пак обнадеждаваща новина е, че най-голям е броят на служителите във възрастовата група 41–55 години, което означава, че в Университетската библиотека има едно ядро от специалисти, които ще могат да изпълняват основните библиотечни дейности в близките години. Прави впечатление динамиката на служителите във възрастовата категория 26–40 години, която се дължи на тенденцията за смяна на работното място, а дори и на професионалната сфера сред по-младите специалисти. От друга страна към професията се връщат кадри, завършили библиотечно образование, но без трудов стаж в областта, обикновено след 30–35 годишна възраст.

* Посочените цифри включват всички заети щатни бройки в структурата на Университетската библиотека, включително обслужващ персонал.

Графика 2. Възрастов състав на служителите в периода 2010–2022 г.

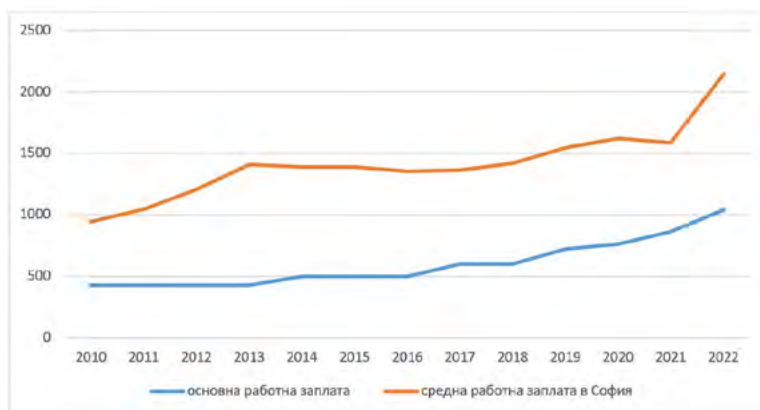
Видима е тенденцията в Университетската библиотека да постъпват млади специалисти, току-що завършили своето образование – някои от тях с ясното съзнание, че харесват професията и са открили себе си в нея, а други постъпват в библиотеката, за да „пробват“. Независимо от първоначалната нагласа много от новопостъпилите млади специалисти напускат в първите няколко години след назначаването си. Липсата на желание да останат и да се развиват в Университетската библиотека се дължи на няколко основни фактора, най-важният от които е заплащането на техния труд. В последните години, по известни причини, заплатите на служителите на Университетската библиотека изостанаха значително. Към момента в голяма част от обществените и училищните библиотеки специалистите получават с около 10–15% по-високо възнаграждение. Проблемът със заплащането на труда далеч не е нов, дори може да се каже, че е актуален още от края на XIX – началото на XX век. Още Ячо Хлебаров през 1911 г. анализира причините за ниския статус на библиотечната професия и библиотекаря, като основният мотив и до днес е незадоволителното заплащане на труда¹⁷. Това категорично води до текучество на кадри, наемане на служители с недостатъчно знания и липса на мотивация за непрекъснато учене и повишаване на уменията и компетенциите.

Анализ на средната работна заплата за град София, по данни на Националния статистически институт¹⁸ и съпоставянето ѝ с основната работна заплата за длъжността „библиотекар“ в Университетската библиотека показва почти два пъти по-ниско заплащане на библиотечните специалисти. Тенденцията значително се задълбочава в последните 2–3 години. Както се вижда от

¹⁷ Младенова, Мария Вутова. Визията за професията на библиотекаря..., с. 170–171.

¹⁸ Национален статистически институт. Средна работна заплата [онлайн] [прегледан 16.04.2023 г.]. Достъпен от: <https://bit.ly/3IUg2ry>.

графиката в първата година от разглеждания период разликата в заплащането е доста по-малка, което е реална причина за почти пълно заемане на работните места, но колкото повече се увеличава разликата между средната за гр. София заплата и тази в Университетската библиотека, толкова по-трудно се случва и наемането на нови служители.

Графика 3. *Съотношение между основна работна заплата на служителите спрямо средната работна заплата за гр. София*

Университетската библиотека обявява свободните работни места в една от най-популярните платформи за обяви за работа. Анализът показва рязко намаляване на постъпилите кандидатури, като по-голямата част от тях не отговарят на основното изискване, а именно – библиотечна квалификация.

ПРОФИЛ НА НОВОПОСТЪПВАЩИТЕ СПЕЦИАЛИСТИ В УНИВЕРСИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

Както е видно от прегледа на литературата по въпроса за библиотечното образование, темата е дискутирана, макар и не често, по страниците на професионалната литература. Още Стоян Аргиров посочва, че работещите в Университетската библиотека е необходимо да имат специализирани знания, а малко по-късно, в средата на XX век, Тодор Боров поставя въпроса за специална подготовка на библиотечни специалисти за научните библиотеки. Както посочва и Татяна Янакиева, „Тодор Боров е убеден, че изискванията към библиотекаря зависят до голяма степен както от вида на библиотеката, в която работи, така и от естеството на задачите, които изпълнява“¹⁹.

¹⁹ **Янакиева**, Татяна. Тодор Боров – създател на модела на българското висше образование в областта на библиотечно-информационните науки. В: *Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“*, Философски факултет, Книга Библиотечно-информационни науки, Т. 1, 2008, с. 58.

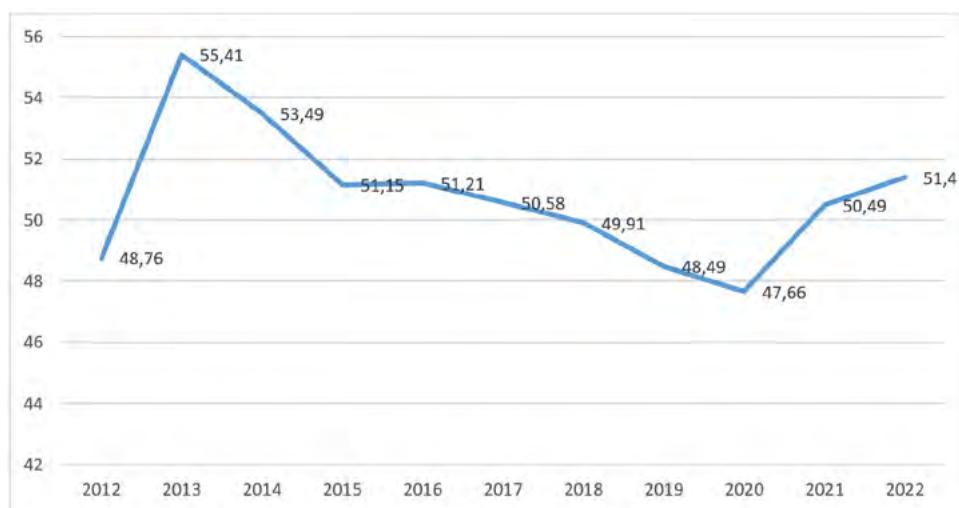
Това важи с пълна сила за Университетската библиотека, защото библиотеки от нейния ранг изпълняват различни функции. Те имат не леката задача да комплектуват специализирана научна литература, за която освен знания за процеса на комплектуване, са необходими и познания, макар и минимални, в съответните научни области. Освен това едно от най-важните неща в процеса на обслужване е познаване на основния терминологичен апарат в съответната област. За съжаление специалистите с библиотечна квалификация и друга университетска специалност вече не се намират или ако има такива, то те много рядко се случва да имат силен мотив да работят за развитието на библиотеката и библиотечното обслужване, а по-скоро търсят „спокойна работа“, каквато според широко разпространения стереотип е библиотечната професия.

Новопостъпващите служители в Университетската библиотека могат да бъдат разделени на три основни типа:

- специалисти, завършили в последните години специалност в областта на библиотечно-информационните науки;
- специалисти, завършили преди повече от 10–15–20 години специалност в областта на библиотечно-информационните науки;
- специалисти, завършили друга университетска специалност, но без библиотечна квалификация.

Според Рейтинга на висшите училища²⁰ броят на реализираните се в областта на придобитото висше образование в направление „Обществени комуникации и информационни науки“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ е по-нисък с около 5% в сравнение със средния брой за всички специалности, изучавани в Университета. С това се обяснява и по-малкият брой новопостъпили служители през годините във възрастовата категория до 25 години.

²⁰ *Рейтингова система на висшите училища в България* [онлайн] [прегледан 16.04.2023]. Достъпен от: <https://rsvu.mon.bg/rsvu4/#/>

Графика 4. Приложение на придобитото висше образование в проценти за периода 2012–2022 г.

В Университетската библиотека много често постъпват специалисти, които са завършили своето библиотечно образование преди повече от 10–15–20 години и нямат стаж по специалността. Изборът на тези колеги да се върнат към професията е обусловен от редица фактори като сигурно работно място, осигуровки, полагаем годишен отпуск, работна среда и т.н. Голяма част от необходимите професионални знания са изгубени, въпреки наличието на задължителен документ за придобито висше образование. Често се налага тези специалисти да бъдат обучавани, като се започне от базовите знания. Те придобиват знанията, които са свързани с конкретно изпълняваната дейност, но повечето от тях нямат желание да разширяват своя кръгзор. Въпреки това обучението на тези колеги върви по-уверено, тъй като се очаква тези специалисти да останат в библиотеката. За съжаление липсват курсове за следдипломна квалификация, които да осигурят възстановяване на основните знания и умения на библиотечните специалисти. Практиката показва и още един изненадващ, но може би и не чак толкова необясним факт – специалистите, които постъпват в Университетската библиотека и вече имат библиотечен стаж, най-вече в обществена библиотека, в повечето случаи по-трудно се адаптират към средата, спецификите на работа в библиотечните процеси и сложната организационна структура. За всеки от посочените случаи е абсолютно необходимо да се разработят средносрочни курсове за повишаване на квалификацията на тези специалисти**. От продължаващо обучение имат

** Към момента за преодоляването на този проблем се разчита само на вътрешни обучения.

нужда и библиотекарите, които работят от дълго време в библиотеката, но също са завършили своето образование преди повече от 15-20-25 години. Те имат нужда както от опресняване на знанията, така и от запознаване с новите тенденции и трансформациите, които протичат в областта. Тенденцията към универсализиране на науката и необходимостта от публикуване в англоезични издания с цел изпълняване на изискванията за атестация и академичен растеж, води до липса на достатъчно публикации на български език, които да запознават специалистите с новостите в областта на книгоиздаването, книготърговията, библиотечните услуги, създаването и управлението на метаданни, създаване и развитие на собствени информационни продукти, развитие на библиотечните технологии, работа със специални колекции и т.н. Трябва да се подчертае, че е нужна и мотивация за включването в подобни курсове или следдипломни квалификации, което в други области е тясно обвързано с работната заплата, като най-често тези курсове са краткосрочни.^{***} За сравнение според Колективния трудов договор в Софийския университет подобни обучения също са мотивирани с допълнително заплащане, но условието е следдипломната квалификация да е с продължителност най-малко 12 месеца и заплащането за обучението да е поето от служителя. Това само по себе си означава и откъсване от реалния работен процес, което не е възможно.

Третият вид служители, които постъпват в Университетската библиотека, са специалисти с друга университетска специалност. За някои от филиалните библиотеки това е задължително условие, за да могат колегите да работят с фондовете и да обслужват потребителите – напр. задължително условие е владееене на френски език за работа в Библиотеката за френска литература, както и източен език, най-често турски, за библиотека Изтокознание. Обикновено тези колеги биват назначавани на работа само и единствено при условие, че ще завършат магистърска програма, чрез която да придобият необходимата квалификация. Тези специалисти най-често не познават процесите, които протичат в една библиотека – за тях са непонятни и не разбират смисъла на дейности като комплектуване, каталогизация, както и предоставянето на специализирани услуги като наукометрични и тематични справки, а също така и процеси като дигитализация и ограниченията, които стоят пред библиотеките при създаване на дигитални колекции и управление на електронни и дигитални информационни ресурси. Наблюденията след завършване на магистърска програма от тези специалисти също не показват голям напредък в знанията им, но въпреки това те са запознати и ползват основния терминологичен апарат.

^{***} Съществува подобна практика в други сфери, като всеки курс е с продължителност от един до няколко дни и носи определен брой точки. Курсовете се организират от съответната професионална организация с помощта на висши учебни заведения. Допълнителното заплащане се базира на колективен трудов договор и се осъществява на базата на събраните точки.

Университетската библиотека организира обучения за всички новопостъпили служители, като в рамките на 4 дни се провежда начално обучение. Първата част от обучението е въвеждаща и се провежда през първия работен ден. То цели запознаване с организационната структура на библиотеката, организацията и вътрешния трудов ред в Софийския университет, провеждане на различни задължителни и препоръчителни инструктажи, както и проследяване на Пътя на книгата в Университетската библиотека, организация и провеждане на филиалния ден и запознаване с централното книгохранилище и работните зони. Втората част от обучението се организира в рамките на 3 работни дни. Най-често то се провежда след определен период на работа в библиотеката, а в някои случаи непосредствено след постъпването на служителя. Изчаква се да се събере група от поне 4-5 новопостъпили колеги. Тази част от обучението включва запознаване с историята на Университетската библиотека, запознаване с всички услуги и ресурси, които тя предоставя на своите потребители. Специално внимание се обръща на абонираните бази от данни и на изградените дигитални колекции, които се използват в ежедневната дейност. Служителите се запознават с библиотечно-информационната системата – нейната структура, организация, библиотеки, виртуални бази от данни, модули и основни техники на работа в различните модули, което разкрива целия процес и обяснява значението на всяка дейност. Тази част се допълва с преминаването отново по Пътя на книгата, но с реална демонстрация на целия процес, представяне на всички нормативни документи и вътрешни инструкции и формуляри, с които се работи. Обучението включва всички модули от библиотечно-информационната система. Тези обучения целят не само да запознаят новопостъпилите колеги с цялостната дейност на Университетската библиотека, но и да вникнат и разберат логиката на целия процес и факта, че всеки един от тях е част от едно цяло и ако един елемент от веригата липсва или не работи правилно и в съответните темпове, то това се отразява на всички процеси и най-вече на обслужването на потребителите.

ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ УМЕНИЯ И КОМПЕТЕНЦИИ НА БИБЛИОТЕЧНИТЕ СПЕЦИАЛИСТИ В УНИВЕРСИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

След маркирането на основните предизвикателства в кадровата осигуреност е логично да се потърси отговор на въпроса „Какви умения и компетенции трябва да притежават библиотечните специалисти днес?“ Новопостъпващите библиотечни специалисти в Университетската библиотека трябва да имат следните умения и компетенции:

- основна библиотечна теоретична подготовка;
- умения за прилагане на теоретичните знания;

- познаване на българската библиотечна практика;
- добри комуникативни и меки умения;
- владеење на поне един чужд език;
- умения за работа с електронни и дигитални информационни ресурси и различни информационни технологии и продукти.

Голяма част от посочените умения и компетенции се припокриват с тези, формулирани още от Стоян Аргиров²¹. Новите от тях са свързани с развитието на технологиите и промяната в обществото и неговите нагласи.

Основната библиотечна теоретична подготовка е изключително важна и познаването и боравенето с правилната терминология е от голямо значение, за да могат служителите да говорят на един език в процеса на работа. Всяка библиотека е уникална – има свои методи и организация на работа. Често има разминавания дори в техническата обработка на постъпващите библиотечни единици. Въпреки това, когато има солидна теоретична подготовка, когато се познава значението и смисъла на всяка дейност, всеки специалист би се справил. За съжаление много от новопостъпващите служители имат значителни пропуски в своите знания. В последните години все по-често се налага в рамките на вътрешните обучения да се обясняват основни неща – някак тези знания са останали само и единствено важни за студентите до деня на изпита, а след това са често забравяни, защото например няма да им „потребват“.

Освен теоретични знания са необходими и умения за тяхното прилагане в практиката. Това е едно от най-трудно постижимите и най-рядко срещаните умения. Една от основните характеристики на новоназначените специалисти е липсата на умения за прилагане на получените в процеса на обучение знания. Този „феномен“ далеч не е нещо ново, тъй като още през 1903 г. Александър Теодоров-Балан споделя „*Университетът беше ми дал знания, ала не и умения*“²². Но специфичното за завършилите своето образование в рамките на последните 5–7 години, е липсата на основни навици, както и желание и разбиране, че е необходимо да продължат процеса на обучение, чрез който да се научат да прилагат в практиката получените знания. Необходимо е да се посочи, че в библиотеката има разработени инструкции и/или презентации както за работа с всеки модул на интегрираната библиотечно-информационна система или друг необходим софтуер в зависимост от дейността, така и специфични насоки за отделите, в които са необходими такива, като например отдел „Каталогизация“. В едно изследване, посветено на онлайн обучението в специалност Японистика в Софийския университет, Людмила Кирилова достига до извода, че студентите очакват „в по-голяма степен да получават инфор-

²¹ Аргиров, Стоян. *Ръководство за уреждане народни, общински, ученически и частни библиотеки*. Пловдив: Книж. В. Ив. Калайджиев и сие, 1898. с. 11–18.

²² Теодоров-Балан, Александър. Как се образовах за учител. В: *Юбилеен сборник на I Софийска държавна мъжка гимназия*. София: Държ. печ., 1903. с. 121.

мация и ресурси наготово и в много по-малка да ги търсят самостоятелно. Дали това е следствие на възрастта или особеностите на поколението им или е локална специфичност ще покаже бъдещето“²³. По-скоро съм склонна да приема, че това е локална специфичност, а може би и въпрос на личностни качества, базирайки се отново на практиката. Людмила Кирилова продължава своите разсъждения, базирайки се на преподавателския си опит и достига до извода, че „Получаването на информация на готово довежда и до друг проблем, а именно намаляването на общата култура на студентите“²⁴, което също е една от наблюдаваните тенденции. Студентите след завършването си се насочват към практиката и тук се оформя един от основните дискуссионни въпроси – необходим ли е различен подход в начина на осигуряване на информационни ресурси за обучението или в начина на провеждане на самото обучение, за да се придобият умения за аналитично мислене, комбинативност и прилагане на знанията?

Много често се срещат и случаи, в които неумението да прилагат знанията или по-скоро да свържат теорията и практиката води до допускане на понякога трудно възстановими грешки****. И днес много актуални звучат думите на Стоян Аргиров, който от гледна точка на своя дългогодишен опит прави следното заключение: „няма по-голяма пакост от тази, която причиняват неопитни библиотекарите. Тя е особено голяма и тежка затова, защото мъчно се контролира и свършено се не забелязва от широката публика“²⁵. Причините за липсата на умения за прилагане на теоретичните знания могат да са различни, но това значително увеличава периода на обучение в библиотеката. Приблизителните срокове за обучение на новопостъпилите служители са различни в зависимост от дейността. За работа в звената, в които се обслужват потребители са необходими минимум от 6 до 12 месеца, а на колегите във вътрешните отдели минимум 1–1,5 година за регистрация на новопостъпващите ресурси, минимум 4–5 години за осъществяване на подбор и насочване на новопостъпилите библиотечни единици според тематиката към правилната филиална библиотека и най-малко 2–3 години за създаване на каталожни записи. Това са основни библиотечни дейности, касаещи работа с издания на материален носител, но важни за библиотеките днес и ще продължат да бъдат важни и в утрешния ден. Необходимо е да се подчертае, че в последните 4–5 години времето за обучение на работното място се е увеличило приблизително 3 пъти.

²³ **Кирилова**, Людмила. *Тенденции в развитието на онлайн обучението*. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2021. с. 19.

²⁴ Пак там, с. 31.

**** Примери има много, но един от последните е свързан с изтриване на поредица от инвентарни номера в библиотечната система поради неразбиране на тяхното значение.

²⁵ **Аргиров**, Стоян. *Професионална подготовка на библиотекаря*. В: *Библиотекар*, 1938, Кн. 1, с. 4.

Познаването на българската практика е следващото умение, което се придобива чрез т.нар. теренни практики. Те осигуряват добра възможност за привличане на кадри. Предвидените теренни практики на студентите от специалност „Библиотечно-информационни науки“ (Софийски университет „Св. Климент Охридски“) се провеждат през летните семестри на I и III курс. Студентите от I курс все още нямат необходимите знания, за да извършват каквато и да било специализирана дейност. Дори и техническите дейности, като например топографска проверка или инвентаризация изискват значими усилия от страна на библиотечните специалисти, за да обясняват основни неща като какво е сигнатура и за какво служи, как се поставя или какво е инвентарен номер и как да разпознаят основните библиографски данни. От една страна за колегите това е натоварване, за което те не са компенсирани по никакъв начин, а често има случаи и когато отказват поради натовареност и липса на перспектива или далечна такава за привличане на тези кадри в библиотеката. От друга страна студентите остават неудовлетворени от получените знания и от сблъсъка с техническата част на професията, която не рядко им се представя от негативната страна. Много внимателно трябва да се подхожда в тази част, тъй като библиотеките ще продължават да поддържат фондове на материални носители, които изискват и извършването на такива дейности.

Теренна практика 2, провеждана в III курс, има значително по-голям смисъл предвид натрупаните знания от страна на студентите. В последните години се полагат усилия те да преминават ротационно през различни отдели, но и това за съжаление не винаги сработва. Голяма част от тях не проявяват интерес и са непостоянни в присъствието си, което обезсмисля както ротацията, така и ангажираността на библиотечните специалисти. А Теренна практика 2 е добра отправна точка за подбор на кадри, които имат желание да работят и да се реализират професионално в библиотеките²⁶.

Липсата на комуникативни умения е една от особеностите, която все по-често се забелязва у новопостъпващите колеги. В последните години се засилва тенденцията за трудно намиране на специалисти, които да работят в обслужващите звена, тъй като повечето от кандидатите са некомуникативни. Те често не умеят да общуват и с колегите, с които работят пряко и това води до възникване на вътрешни конфликти и невъзможност за адаптация към колектива. Този факт е доста сериозен и все по-често се случва да бъдат освобождавани хора в рамките на изпитателния срок именно поради липса на умения за комуникация. Една от основните задачи на библиотечните специалисти е да работят с хора, да провеждат интервюта с цел установяване на точ-

²⁶ Темата е разглеждана и от: **Попова**, Ели Драганова. Мястото на Теренна практика 2 в модерното образование по специалност „Библиотечно-информационни науки“ (БИН): Резултати, опит, перспективи. В: *Културната памет във времето и пространството*. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2018, с. 893–903.

ните информационни нужди на потребителите, да организират и провеждат непрекъснати обучения на същите потребители за работа с различни информационни продукти и ресурси, да консултират преподаватели и докторанти по разнообразни въпроси, свързани с тяхната научна, публикационна и преподавателска дейност. За съжаление все по-трудно, дори е почти невъзможно, в последните години да се намерят хора, които да могат компетентно да изпълнят всички тези задачи. Меките умения са друго важно изискване към всички специалисти днес и то е свързано не само с възможността за прилагане на теоретичните знания, но и с умения за организация на работното време и самоконтрол.

Чуждоезиковата подготовка е важна компетенция за библиотечните служители в университетските библиотеки. Предвид факта, че в последните десетилетия английският език се наложи като езика на науката, то той е необходим за вътрешните библиотечни процеси, за да може да се направи прецизен подбор, да се насочи правилно едно издание към съответната филиална библиотека, да се класират и предметизират научните издания, които в много от случаите имат и мултидисциплинарен характер. Езикова подготовка е нужна и в процеса на обслужване и то не само за филологическите библиотеки, но и във всички останали обслужващи звена, тъй като в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ се обучават все повече чуждестранни студенти, включително и студенти по програма Erasmus, които за разлика от българските студенти, посещават много повече библиотеката. За да могат да бъдат обслужени, колегите е необходимо да комуникират с тях свободно и то най-често на английски език. За съжаление езиковата подготовка на голяма част от постъпващите колеги е минимална или присъства само на документ и езикът често не може да се прилага в практиката.

Познаването на новите тенденции във всички библиотечни сфери и умения за работа с различни носители на информация е комбинация от умения и компетенции, насочени към създаване, развиване и цялостно управление на собствени информационни продукти. Библиотеките се налага да създават или управляват такива продукти и този процес е свързан именно с трансформацията на библиотеките, в които ще присъстват повече електронни и дигитални ресурси. Уменията за работа с тях са все по-необходими и изключително важни, за да могат младите специалисти да бъдат двигателят на промяната, както често се случва. Освен това е всеизвестно, че библиотеките трябва да бъдат проактивни, а това няма как да се случи, ако в тях не работят хора със съответните знания и умения. Трансформацията на библиотеките предполага и постепенна трансформация на организационната структура на Университетската библиотека „Св. Климент Охридски“ и увеличаване на броя на специалистите, работещи с електронни и дигитални ресурси. Това неминуемо ще доведе до необходимостта от промяна на работно място, усвояване на нови

умения за работа с различни софтуерни продукти и информационни системи за управление на електронни и дигитални ресурси. За съжаление към момента подобна адаптивност не се наблюдава и често голяма част от специалистите трудно усвояват работата дори с библиотечно-информационната система или усвояват само най-необходимите функции, като нямат желание да разглеждат менютата и евентуално да предлагат въвеждане на нови практики, а още по-малко разработване на нови ресурси и услуги в библиотеката.

Все пак е необходимо да се подчертае, че посочените недостатъци не важат за всички специалисти и все още има служители, които са както бързо адаптивни, така и активни. Благодарение на тях се разработват нови услуги, прилагат се нови техники в работния процес.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Всички маркирани пропуски в уменията и знанията на библиотечните специалисти, работещи в Университетската библиотека, се потвърждават и от едно от формулираните предизвикателства, посочени в Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021–2030 година²⁷ – „Разминаване между потребностите на пазара на труда и характера на получаваната във висшите училища подготовка по отношение както на знания (необходимост от интердисциплинарни знания и интердисциплинарна подготовка), така и на умения и компетентности (необходимост от фокусиране на образователния процес върху придобиването на аналитични, дигитални и социални компетентности)“²⁸. Във връзка с дигитализацията на обществения живот и неговото динамично развитие е припозната и отдавна осъзната от специалистите „необходимост от утвърждаване на ученето през целия живот като приоритетна насока за развитие на висшето образование“²⁹, т.е. необходимо е да се предприемат целенасочени и бързи действия за компенсиране на тази липса, като се изработи стратегия за нейното своевременно преодоляване, тъй като моментът отдавна за това е назрял. Необходимо е да бъдат разработени и предложени на библиотечните специалисти практически ориентирани краткосрочни курсове, които да припомнят натрупаните през години знания в областта на библиотечно-информационните науки, както и курсове за повишаване на компетентностите, които да запознават специалистите с най-новите тенденции във всички библиотечни дейности.

²⁷ **Министерство на образованието и науката.** Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021–2030 година [онлайн] [прегледан 14.04.2023]. Достъпен от: <https://web.mon.bg/bg/143>.

²⁸ Пак там, с. 15.

²⁹ Пак там, с. 16.

В една своя статия Александър Димчев посочва: „университетите са призвани да изпреварват обществените нагласи и процеси“³⁰, но въпреки това не бива да се стига до „размиване на границите на професията“³¹. Най-трудно, но и най-важно е да се намери балансът – златната среда между задължителното фундаментално за професията знание за управление на библиотеките и техните фондове на материални носители и управлението на електронни и дигитални информационни ресурси, които неминуемо стават съществена част от библиотечните фондове. Новите специалисти е необходимо да имат знания и умения да работят с всички видове ресурси, независимо от техния носител. Комуникативните и меките умения също са съществена част от професията, тъй като това от своя страна ще доведе и до подобряване на имиджа на професията в обществото, което е от голямо значение за всички нас.

ЦИТИРАНИ ИЗТОЧНИЦИ:

Аргиров, Стоян. Професионална подготовка на библиотекаря. В: *Библиотекар*, 1938, Кн. 1, с. 3–14.

Аргиров, Стоян. *Ръководство за уреждане народни, общински, ученически и частни библиотеки*. Пловдив: Книж. В. Ив. Калайджиев и сие, 1898. III, 122 с.

Годишен отчет на Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“ за 2010 г. София, 2011 г.

Годишен отчет на Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“ за 2011 г. София, 2012 г.

Годишен отчет на Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“ за 2012 г. София, 2013 г.

Годишен отчет на Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“ за 2013 г. София, 2014 г.

Годишен отчет на Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“ за 2015 г. София, 2016 г.

Годишен отчет на Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“ за 2016 г. София, 2017 г.

Годишен отчет на Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“ за 2017 г. София, 2018 г.

Годишен отчет на Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“ за 2018 г. София, 2019 г.

Годишен отчет на Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“ за 2019 г. София, 2020 г.

Годишен отчет на Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“ за 2020 г. София, 2021 г.

³⁰ **Димчев**, Александър. Време на равностетка и на търсене на проекции към бъдещето: Тенденции в развитието на образованието по библиотечно-информационни науки (БИН): Състояние в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. В: *Библиотека*, 2013, № 2–3, с. 127.

³¹ Пак там, с. 126.

- Годишен отчет на Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“ за 2021 г.* София, 2022 г.
- Годишен отчет на Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“ за 2022 г.* София, 2023 г.
- Димчев, Александър.** Време на равностетка и на търсене на проекции към бъдещето: Тенденции в развитието на образованието по библиотечно-информационни науки (БИН): Състояние в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. В: *Библиотека*, 2013, № 2–3, с. 124–147.
- Кирилова, Людмила.** *Тенденции в развитието на онлайн обучението.* София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2021. 135 с.
- Министерство на образованието и науката.** *Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021–2030 година* [онлайн] [прегледан на 14.04.2023]. Достъпен от: <https://web.mon.bg/bg/143>
- Младенова, Мария Вутова.** Визията за професията на библиотекаря, библиотечното образование и професионалното съюзяване в българското библиотекознание. В: *Трудове на Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии*, Т. 5, 2006, с. 163–204.
- Национален статистически институт.** *Средна работна заплата* [онлайн] [прегледан 16.04.2023 г.]. Достъпен от: <https://bit.ly/3IUg2ry>
- Попова, Ели Драганова.** Мястото на Теренна практика 2 в модерното образование по специалност „Библиотечно информационни науки“ (БИН): Резултати, опит, перспективи. В: *Културната памет във времето и пространството.* София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2018. с. 893–903.
- Рейтингова система на висшите училища в България** [онлайн] [прегледан 16.04.2023]. Достъпен от: <https://rsvu.mon.bg/rsvu4/#/>
- Русинова, Евгения Стефанова.** Библиотечното образование в търсене на идентичност. В: *Библиотека*, 2001, № 3–4, с. 24–28.
- Савова, Юлия.** Българското библиотечно-информационно образование: В контекста на промените и съвременните тенденции. В: *Библиотека*, 2004, № 1, с. 15–25.
- Савова, Юлия.** Ценко Цветанов и библиотечното образование. В: *Библиотека*, 2004, № 3–4, с. 13–17.
- Теодоров-Балан, Александър.** Как се образовах за учител. В: *Юбилеен сборник на I Софийска държавна мъжка гимназия.* София: Държ. печ., 1903. с. 121–130.
- Янакиева, Татяна.** Създаване и развитие на библиотечното образование в Софийския университет: Специфика и интегритет в съобществото на университетските специалности. В: *Юбилеен сборник на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“: 90 години преподаване на библиотечни специалисти в Софийския университет, 60 години от създаването на специализирана катедра, 20 години от възстановяването на специалност „Библиотечно-информационни науки“.* София : Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2013. с. 9–58.
- Янакиева, Татяна.** Тодор Боров – създател на модела на българското висше образование в областта на библиотечно-информационните науки. В: *Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, Книга Библиотечно-информационни науки*, Т. 1, 2008, с. 51–61.

World Intellectual Property Organization. *The global publishing industry in 2020* [online] [accessed 17.04.2023]. Available from: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-1064-2022-en-the-global-publishing-industry-in-2020.pdf>

World Intellectual Property Organization. *The global publishing industry in 2021* [online] [accessed 17.04.2023]. Available from: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-1064-2023-en-the-global-publishing-industry-report-2021.pdf>

REFERENCES:

Argirov, Stoyan. Profesionalna podgotovka na bibliotekarya. V: *Bibliotekar*, 1938, Kn. 1, s. 3–14.

Argirov, Stoyan. *Rakovodstvo za urezhdane narodni, obshtinski, uchenicheski i chastni biblioteki*. Plovdiv: Knizh. V. Iv. Kalaydzhiiev i sie, 1898. III, 122 s.

Dimchev, Aleksandar. Vreme na ravnosmetka i na tarsene na proektsii kam badeshteto: Tendentsii v razvitiето na obrazovaniето po bibliotечно-informatsionni nauki (BIN): Sastoyanie v Sofiyskia universitet “Sv. Kliment Ohridski”. V: *Biblioteka*, 2013, № 2-3, s. 124–147.

Godishen otchet na Universitetska biblioteka „Sv. Kliment Ohridski“ za 2010 g. Sofia, 2011 g.

Godishen otchet na Universitetska biblioteka „Sv. Kliment Ohridski“ za 2011 g. Sofia, 2012 g.

Godishen otchet na Universitetska biblioteka „Sv. Kliment Ohridski“ za 2012 g. Sofia, 2013 g.

Godishen otchet na Universitetska biblioteka „Sv. Kliment Ohridski“ za 2013 g. Sofia, 2014 g.

Godishen otchet na Universitetska biblioteka „Sv. Kliment Ohridski“ za 2015 g. Sofia, 2016 g.

Godishen otchet na Universitetska biblioteka „Sv. Kliment Ohridski“ za 2016 g. Sofia, 2017 g.

Godishen otchet na Universitetska biblioteka „Sv. Kliment Ohridski“ za 2017 g. Sofia, 2018 g.

Godishen otchet na Universitetska biblioteka „Sv. Kliment Ohridski“ za 2018 g. Sofia, 2019 g.

Godishen otchet na Universitetska biblioteka „Sv. Kliment Ohridski“ za 2019 g. Sofia, 2020 g.

Godishen otchet na Universitetska biblioteka „Sv. Kliment Ohridski“ za 2020 g. Sofia, 2021 g.

Godishen otchet na Universitetska biblioteka „Sv. Kliment Ohridski“ za 2021 g. Sofia, 2022 g.

Godishen otchet na Universitetska biblioteka „Sv. Kliment Ohridski“ za 2022 g. Sofia, 2023 g.

Kirilova, Lyudmila. *Tendentsii v razvitiето na onlayn obuchenieto*. Sofia: Univ. izd. „Sv. Kliment Ohridski“, 2021. 135 s.

Ministerstvo na obrazovaniето i naukata. *Strategia za razvitie na vissheto obrazovanie v Republika Bulgaria za perioda 2021–2030 godina* [onlayn] [pregledan na 14.04.2023]. Dostapen ot: <https://web.mon.bg/bg/143>

- Mladenova, Maria Vutova.** Viziyata za profesiyata na bibliotekarya, bibliotechnoto obrazovanie i profesionalното sayuzyavane v balgarskoto bibliotekoznanie. V: *Trudove na Spetsializiranoto visshe uchilishte po bibliotekoznanie i informatsionni tehnologii*, T. 5, 2006, s. 163–204.
- Natsionalen statisticheski institut.** *Sredna rabotna zaplata* [onlayn] [pregledan 16.04.2023 g.]. Dostapen ot: <https://bit.ly/3IUg2ry>
- Popova, Eli Draganova.** Myastoto na Terenna praktika 2 v modernoto obrazovanie po spetsialnost „Bibliotechno informatsionni nauki“ (BIN): Rezultati, opit, perspektivi. V: *Kulturnata pamet vav vremeto i prostranstvoto*. Sofia: Univ. izd. „Sv. Kliment Ohridski“, 2018. s. 893–903.
- Reytingova sistema na visshite uchilishta v Bulgaria** [onlayn] [pregledan 16.04.2023]. Dostapen ot: <https://rsvu.mon.bg/rsvu4/#/>.
- Rusinova, Evgenia Stefanova.** Bibliotechnoto obrazovanie v tarsene na identichnost. V: *Biblioteka*, 2001, № 3-4, s. 24–28.
- Savova, Yulia.** Balgarskoto bibliotechno-informatsionno obrazovanie: V konteksta na promenite i savremennite tendentsii. V: *Biblioteka*, 2004, № 1, s. 15–25.
- Savova, Yulia.** Tsenko Tsvetanov i bibliotechnoto obrazovanie. V: *Biblioteka*, 2004, № 3–4, s. 13–17.
- Teodorov-Balan, Aleksandar.** Kak se obrazovah za uchitel. V: *Yubileen sbornik na I Sofiyska darzhavna mazhka gimnazia*. Sofia: Darzh. pech., 1903. s. 121–130.
- World Intellectual Property Organization.** *The global publishing industry in 2020* [online] [accessed 17.04.2023]. Available from: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-1064-2022-en-the-global-publishing-industry-in-2020.pdf>
- World Intellectual Property Organization.** *The global publishing industry in 2021* [online] [accessed 17.04.2023]. Available from: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-1064-2023-en-the-global-publishing-industry-report-2021.pdf>
- Yanakieva, Tatyana.** Sazdavane i razvitie na bibliotechnoto obrazovanie v Sofiyskia universitet: Spetsifika i integritet v saobshtestvoto na universitetskite spetsialnosti. V: *Yubileen sbornik na katedra „Bibliotekoznanie, nauchna informatsia i kulturna politika“: 90 godini prepodavane na bibliotechni spetsialisti v Sofiyskia universitet, 60 godini ot sazdavaneto na spetsializirana katedra, 20 godini ot vazstanovyavaneto na spetsialnost „Bibliotechno-informatsionni nauki“*. Sofia : Univ. izd. „Sv. Kliment Ohridski“, 2013. s. 9–58.
- Yanakieva, Tatyana.** Todor Borov – sazdatel na modela na balgarskoto visshe obrazovanie v oblastta na bibliotechno-informatsionnite nauki. V: *Godishnik na Sofiyskia universitet „Sv. Kliment Ohridski“, Filosofski fakultet, Kniga Bibliotechno-informatsionni nauki*, T. 1, 2008, s. 51–61.

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Библиотечно-информационни науки

Том 14/15, 2022/2023

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”

FACULTY OF PHILOSOPHY

Library and Information Science

Volume 14/15, 2022/2023

КАРИЕРНА ТРАЕКТОРИЯ И КОМПЕТЕНТНОСТИ НА ВЪЗПИТАНИЦИ НА СПЕЦИАЛНОСТ „БИБЛИОТЕЧНО- ИНФОРМАЦИОННИ НАУКИ“ В СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“: ИЗСЛЕДВАНЕ ЧРЕЗ ПЛАТФОРМАТА LINKEDIN

ЕЛИЦА ЛОЗАНОВА-БЕЛЧЕВА

Елица Лозанова-Белчева. КАРИЕРНА ТРАЕКТОРИЯ И КОМПЕТЕНТНОСТИ НА ВЪЗПИТАНИЦИ НА СПЕЦИАЛНОСТ „БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННИ НАУКИ“ В СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“: ИЗСЛЕДВАНЕ ЧРЕЗ ПЛАТФОРМАТА LINKEDIN

Изследването се фокусира върху идентифициране и проследяване на данни за завършилите бакалавърската програма по библиотечно-информационни науки (БИН) и/или магистърските и докторските програми в катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ на Философския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ чрез платформата LinkedIn. Основната цел е да се проучат потребителски профили с видима афилиация към специалност БИН и да се извлече и анализира информация за уменията и професионалното развитие, както и допълнителни публично достъпни сведения за тези алумни, представляващи също изследователски интерес.

Ключови думи: алумни, кариерно развитие, умения, професионално развитие, LinkedIn, библиотечно-информационни науки.

Elitsa Lozanova-Belcheva. CAREER TRAJECTORY AND COMPETENCIES OF LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE ALUMNI OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”: A STUDY BASED ON THE LINKEDIN PLATFORM

The research focuses on identifying and observing data on graduates of Bachelor of Library and Information Science (LIS) and/or Master and PhD programs in the Department of Library and Information Studies and Cultural Policy of the Faculty of Philosophy at Sofia University “Kliment Ohridski” through the LinkedIn platform. The main objective is to investigate user profiles with visible affiliation to LIS and to extract and analyze information on skills and professional development, as well as additional public available data on those alumni, which are also of research interest.

Keywords: Alumni, career development, skills, professional development, competences, LinkedIn, library and information sciences.

ВЪВЕДЕНИЕ

Алумни клубовете по цял свят са жив организъм, подкрепят се, изграждат силни и здрави връзки и техният потенциал е признат както на институционално ниво, така и на междуличностно ниво. Проследяването на кариерното развитие на възпитаниците на дадена образователна институция е непрекъснат, сложен и комплексен процес. Не случайно престижни университети, ярко открояващи се на световната образователна карта, са положили основите на своите Алумни асоциации назад във времето и продължават да развиват активно тази дейност през годините. Практиката показва, че бившите възпитаници могат да се разглеждат „като ментори в стажантски програми, като носители на практическо познание за добри делови практики и не на последно място, като спонсори и дарители на изследователски, спортни и други проекти“¹. Поддържането на активна комуникация с дипломираните бакалаври, магистри и доктори, отключва различни възможности, така например „един вид ангажираност на алумни членовете [е]... дарителството“². Специалностите, катедрите, факултетите и университетите са видими в общественото пространство и се презентират именно чрез успешната реализация на възпитаниците си и придобитите от тях умения, релевантни на съвременните изисквания на пазара на труда.

В този дух, екипът на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ (БНИКП) се стреми да поддържа връзка с хората, чувстващи ангажираност и принадлежност към специалностите и програмите на Катедрата като проследява тяхната професионална реализация, отразена в социалните мрежи*, които като LinkedIn, ускоряват процеса по намиране на нова работа и връзката с потенциални клиенти.

¹ **Смова, М.** Фондонабиране чрез университетските Алумни клубове в България. Успешни проекти, продукти и услуги. В: *Годишник на Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“*, 2014, Т. 12, N 1, с. 274. Достъпно от: <https://www.cceol.com/search/viewpdf?id=412763>

² **Смова, Милка, Харалампиев, Калоян.** Алумни мрежите в подкрепа на организационното развитие на университетите в България – подходи за тяхното създаване и развиване. В: **Илиева, Снежана, Маркович, Миряна Р., Янкулова, Йоана** състав. *Лидерство и организационно развитие: сборник с доклади международна научна конференция „Лидерство и организационно развитие“ Китев, България [16–19 юни 2016]*. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2016, с. 343. ISBN 978-954-07-4129-1. Достъпно от: <https://unipress.bg/image/catalog/1pdf/6.pdf>

* През юни 2011 г. е създадена Фейсбук група „Приятели на БИН в СУ“, която момента има активни 192 членове. Групата е публична и е достъпна на адрес: <https://www.facebook.com/groups/180098618716557/>

Тъй като „библиотечно-информационните науки са динамична област, която непрекъснато се развива, съобразно непрекъснато променящата се среда на информационните източници, устройствата за съхранение и платформите за предоставяне на информация“³, кариерното развитие, допълнителното сертифициране и преквалификацията на бившите възпитаници са показателни в каква степен нуждите на пазара на труда се удовлетворяват от притежаваните умения и придобити знания.

ЦЕЛ И МЕТОДИКА НА ПРОУЧВАНЕТО

Настоящото изследване е проведено през периода юли – септември 2023 г. и има за цел да идентифицира потенциални участници за включване в Алумни общност на завършилите студенти от специалност „Библиотечно-информационни науки“ (БИН) към Философски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ и да извлече данни за тяхната професионална реализация и придобити компетентности и умения, предоставени за публичен достъп в платформата LinkedIn.

Проучването е осъществено чрез методите деск рисърч и наблюдение, а данните са систематизирани, селектирани и проверени чрез детайлно преглеждане на публичните профили на участниците, публикувани в LinkedIn.

Фокусът е поставен върху платформата LinkedIn, която се „разви динамично и устойчиво и вече не се побира в традиционното определение като бизнес социална мрежа, насочена към подбор на персонал и търсене и намиране на работа, ... [но и] в посока анонсиране на събития, представяне на резултати от тях, ..., даване на линкове към институции и организации, ... [както и] с възможностите за обучение и самообучение в предлаганите курсове по различни актуални теми“⁴. Също така, LinkedIn се припознава и от студентите, които са в процес на обучение като „възможност за кариерно развитие“⁵.

Възможностите за поддържане на персонална страница (профил) в LinkedIn, както и за издирване на опции за наемане/предлагане на работа от организации и физически лица са познати и експлоатирани сред потребителите. Те са и широко дискутирани сред изследователите по отношение на това: „каква е ролята на мрежата в бизнеса при подбор на персонал и как се прави представянето на търсещите работа на практика в онлайн среда; как канди-

³ Leeladharan, M., Nileena, P. V., Thiyagarajan, S. Connecting with Library Science research scholars and alumni using the Facebook Page: An empirical study. In: *Library Philosophy and Practice* (ejournal), 2020, 4624. Available from: <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/4624>

⁴ Мавродиева, Иванка. Медийна екология и дигитална медийна грамотност. В: *Проблеми на постмодерността*, 2019, Год. 9, № 1, с. 121. ISSN 1314-3700. Достъпно от: <https://pmpjournal.org/index.php/pmp/article/view/171/163>

⁵ Tsvetkova, N., Mavrodieva, I. Social Capital and Participation in Virtual Student Communities. In: *PEOPLE: International Journal of Social Sciences*, 2018, Vol. 4, N 2, p. 813. DOI: <https://dx.doi.org/10.20319/pijss.2018.42.800819>

датите се позиционират и ориентират към кариерно развитие; какви ползи имат кандидати от представянето им в бизнес социалната мрежа и от поддържане на активен профил с актуална информация; как корпорациите разбират професионалните връзки в LinkedIn и как се решава въпросът с доверието⁶. Но функциите, свързани с използването на страницата „Алумни“ на профила на училище/ колеж/ университет в LinkedIn, където се предоставя информация за възпитаниците на съответната образователна институция и достъп до споделени от тях професионални профили са по-слабо познати и именно те представляват изследователски интерес за нас.

Първоначалният преглед на информационните ресурси по темата, показва наличие на публикации⁷, проследяващи приложението на LinkedIn в изграждането и поддържането на Алумни мрежи и даващи основа за бъдещи анализи на професионалното развитие на завършилите, като се наблюдават автори, които периодично проучват темата⁸.

Етапи на проучването

В първия етап на проучването бе необходимо да се провери дали в профила на Софийския университет в LinkedIn има страница „Алумни“ и дали е възможно чрез нея да се идентифицират лични профили, асоциирани към катедра БНИКП и/или специалност „Библиотечно-информационни науки“.

⁶ **Мавродиева**, Иванка. Студентите и социалните мрежи: между приемането във виртуални групи и утвърждаването във виртуални общности. В: **Харизанова**, Оля, **Мавродиева**, Иванка, **Кавръкова-Георгиева**, Стамена, **Николов**, Никола. *Благополучие в дигиталния свят*. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2017. с. 53. Достъпно от: <http://hdl.handle.net/10506/1412>

⁷ **Case**, T. L., **Gardiner**, A., **Rutner**, P., **Dyer**, J. N. A linkedin analysis of career paths of information systems alumni. In: *The Journal of the Southern Association for Information Systems*, Vol. 1, N 1, pp. 1–13. DOI: 10.3998/jsais.11880084.0001.102 Available from: <https://digitalcommons.georgiasouthern.edu/info-sys-facpubs/10/>; **Davis**, J. W., **Hans-Georg**, F., **Monica L.**, **Sullivan**, S. E. Networking via LinkedIn: An examination of usage and career benefits. In: *Journal of Vocational Behavior*, 2020, Vol. 118, 103396, ISSN 0001-8791. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2020.103396>; **Oetjen**, R. M., **Oetjen**, D., **Richardson**, E., **Calkins**, C., **Gordon**, J. Creating a Culture of Connectedness to Foster Alumni Engagement. In: *Journal of Health Administration Education*, 2023, Vol. 40, N 1, pp. 23–38. Available from: <https://www.ingentaconnect.com/content/aupha/jhae/2023/00000040/00000001/art00004>

⁸ **Li**, Lei, **Zheng**, Guangzhi, **Peltsverger**, Svetlana, **Zhang**, Chi. Career Trajectory Analysis of Information Technology Alumni: A LinkedIn Perspective. In: *Proceedings of the 17th Annual Conference on Information Technology Education (SIGITE ,16)*. New York: Association for Computing Machinery, 2016, pp. 2–6. DOI: <https://doi.org/10.1145/2978192.2978221>; **Li**, Lei, **Peltsverger**, Svetlana, **Zheng**, Jack, **Le**, Linh, **Handlin**, Michael. Retrieving and Classifying LinkedIn Job Titles for Alumni Career Analysis. In: *Proceedings of the 22nd Annual Conference on Information Technology Education (SIGITE ,21)*. New York: Association for Computing Machinery, 2021, pp. 85–90. DOI: <https://doi.org/10.1145/3450329.3476858>

Запознаването с функционалните възможности на страниците „Алумни“ към институционални профили показва, че те позволяват да се:

- ✓ идентифицират възпитаници на определено училище/ колеж/ университет и от определена специалност и да се осъществи връзка с тях;

- ✓ види какво са постигнали възпитаниците от възпитаници на определено училище/ колеж/ университет и от дадена специалност след завършването си – придобити умения; допълнителни квалификации и сертификати; квалификации, професионално развитие⁹;

- ✓ установи каква е настоящата професионална позиция и месторабота на даден възпитаник от определено училище/ колеж/ университет и от определена специалност;

- ✓ види информация къде (в коя държава) живее даден възпитаник от определено училище/ колеж/ университет и от определена специалност¹⁰.

Издирването на профил на организация през LinkedIn е стандартизирано – по наименование на организацията. След откриване на институционален профил, в случая – „Sofia University St. Kliment Ohridski“ (<https://www.linkedin.com/school/sofia-university-st.-kliment-ohridski>), проверяваме дали към него се поддържа страница с данни за Алумни и потвърждаваме, че такава страница е налична – „Алумни“ (<https://www.linkedin.com/school/sofia-university-st.-kliment-ohridski/people/>). Във всяка една подобна секция могат да се видят данните за всички бивши възпитаници, които имат лични профили в LinkedIn и които са публикували в тях информация за придобито образование към съответния университет/ колеж: име на висшето училище, придобита специалност, образователна степен – бакалавър, магистър, доктор. Коректно поддържаните лични профили, съдържат данни за местожителство и за настояща месторабота и/ или предходни работни позиции, а също и за придобити умения, които могат да бъдат посочени като получени по време на обучението и/ или чрез различни други квалификации (могат да се отбелязват и придобитите допълнителни сертификати, лицензи).

При наличие на всички тези данни, в страницата „Алумни“ се визуализират графики с топ 15 позиции, групирани в следните категории:

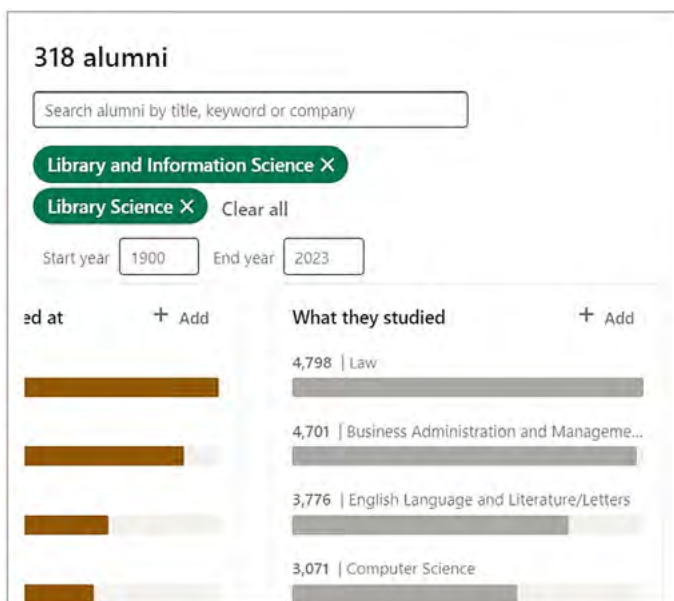
- „Къде работят“ (*Where they work*) – брой възпитаници по месторабота;
- „Къде живеят“ (*Where they live*) – брой възпитаници по местоживене (държава, град);
- „Какво работят, с какво се занимават“ (*What they do*) – брой възпитаници по заемана длъжност;

⁹ **Page alumni tab** In: *LinkedIn Help* [online]. July 2023. Available from: <https://www.linkedin.com/help/linkedin/answer/a567083?hcppcid=search>

¹⁰ **Belcak, Austin**. The LinkedIn Alumni Tool: How to Use it and Make New Connections. In: *Cultivated Culture* [online]. 26 oct 2020. Available from: <https://cultivatedculture.com/linkedin-alumni/>

- „Какви умения имат“ (*What they are skilled at*) – брой възпитаници по придобити умения (определени от самите тях в персоналния им профил¹¹);
- „Какво са учили“ (*What they studied*) – брой възпитаници, завършили определена специалност/ област в дадения университет;
- „Какво ниво на свързаност имат“ (*How you are connected*) – брой възпитаници по ниво на свързаност в LinkedIn.

За да локализираме данните за бивши студенти, завършили специалност БИН чрез страницата „Алумни“ на СУ, като следваща стъпка, допълнително към категорията „Какво са учили“ въвеждаме като филтър за търсене ключови думи: „Library and Information Science“ и „Library Science“ и получаваме резултат – 318 алумни (сн. 1.).

Сн. 1. Общ брой идентифицирани Алумни, завършили БИН

Като следващ етап, с оглед верифициране на получените резултати и извличане на допълнителна информация, бе проведено индивидуално и детайлно преглеждане на всеки профил и бе установено, че **53** от регистрираните потребители в платформата LinkedIn не отговарят на изследваната целева група – алумни на специалност „Библиотечно-информационни науки“ и Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Данните за тези лица не са включени в обобщения анализ, тъй като попадат в някоя от следните групи:

¹¹ **Add and remove skills on your profile.** In: *LinkedIn Help* [online]. September 2023. <https://www.linkedin.com/help/linkedin/answer/a549047?hcppcid=search>

– Завършили специалност „Библиотечно-информационни науки“, (бакалавърска или магистърска степен) в чуждестранен университет, а в Софийския университет са завършили бакалавърска, магистърска или докторска степен по друга специалност – **6 бр.**;

– Завършили специалност по библиотечни и информационни науки (бакалавърска, магистърска или докторска степен), но в друг български университет – в Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ) или във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. В Софийския университет те са завършили бакалавърска, магистърска или докторска степен по друга специалност – **12 бр.**;

– Учили специалност „Библиотечно-информационни науки“, бакалавърска степен в Софийския университет, но само 1–2 години, без да завършат обучението си – **7 бр.**;

– В процес на обучение в специалност „Библиотечно-информационни науки“, бакалавърска степен в Софийския университет – **8 бр.**;

– Със статус „LinkedIn member“ – членове на LinkedIn, които имат ограничена публична видимост на данните и нямаме достъп до тяхна персонална информация – **19 бр.**

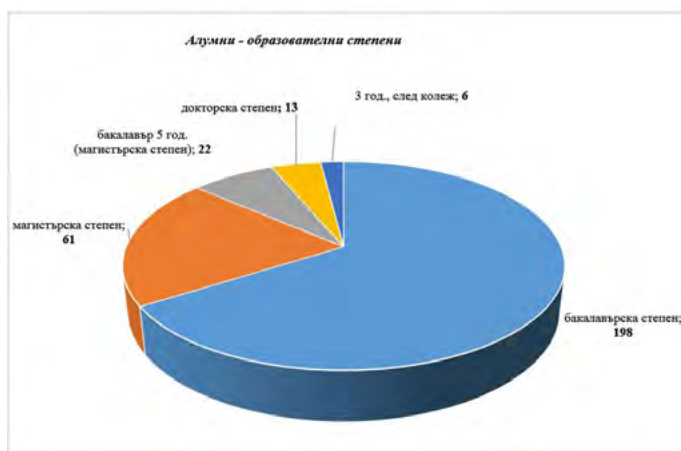
– Обучавали се чуждестранни студенти по програма Еразъм (1/2 семестър) – **1 бр.**

Така, за последващите етапи на проучването бе уточнена крайната бройка от **265** Алумни на Катедра БНИКП, които са завършили своето образование в периода 1990–2023 г.

Анализ на резултатите

Подобният преглед на потребителските профили на завършилите ни дава сведения за придобитите образователни степени – бакалавърска (3-годишно обучение, задочна форма, след придобита степен „специалист“^{*}), бакалавърска (4-годишно обучение), бакалавърска (5-годишно обучение, призната за магистърска степен), магистърска (1- или 2-годишно обучение), докторска (3 години – редовно форма; 4 години – задочна форма) – фиг. 1. Общият брой е по-голям от броя на всички алумни, тъй като някои потребители имат придобита и бакалавърска, и магистърска степен, а има и такива, които са получили и докторска степен в Катедра БНИКП.

^{*} Програмата е предназначена за завършилите Държавния библиотекарски институт, Полувисшия институт по библиотечно дело (ПИБД), Колежа по библиотечно дело (КБД) или Колежа по библиотекознание и информационни технологии (КБИТ), преди преобразуването в Специализирано висше училище по библиотекознание и информационни технологии, през 2004 г., а от 2010 г. – Университет по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ). Източник: За УниБИТ. В: *Университет по библиотекознание и информационни технологии* [онлайн]. Достъпно от: <https://www.unibit.bg/about-unibit/overview/alma-mater>

Фиг. 1. Брой завършили по придобита образователна степен в Катедра БНИКП

Справката за броя студенти, получили образователна степен в Катедрата е представена на фиг. 2, като допълнително е направена и проверка на някои данни, поради неточното им вписване в потребителските профили (напр. за докторантското обучение са ползвани данните от документите за публична защита, където е налична справка за обучението.)

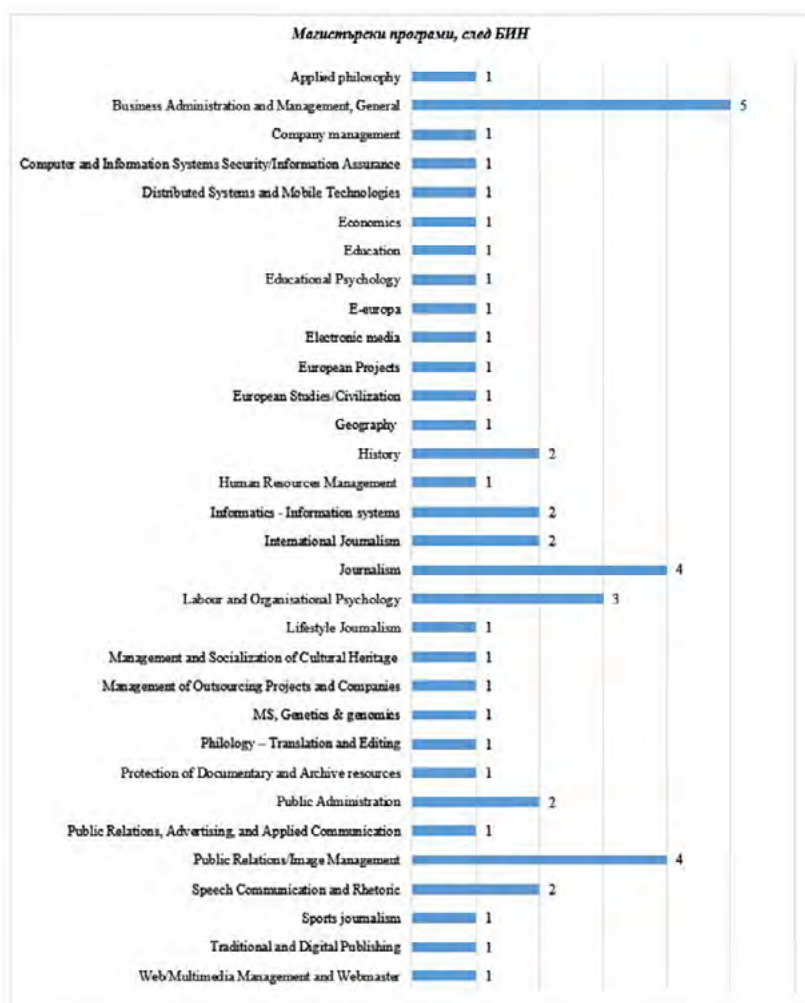

Фиг. 2. Брой обучавани по образователна степен и по години

Най-много регистрирани алумни в LinkedIn са бакалаврите, обучавали се през периода 2010–2012 г. – 12%, след тях се нареждат бакалаврите от 2009–2013 г. и от 2011–2015 г. с по 8%.

По отношение на магистърските програми (МП), анализът показва, че от 46% от избраните специалности са в Софийския университет, като превес има Философския факултет с 13 избрани МП, следван от Факултета по журналистика и масови комуникации и Стопанския факултет с по 8 избрани МП (фиг.3.).

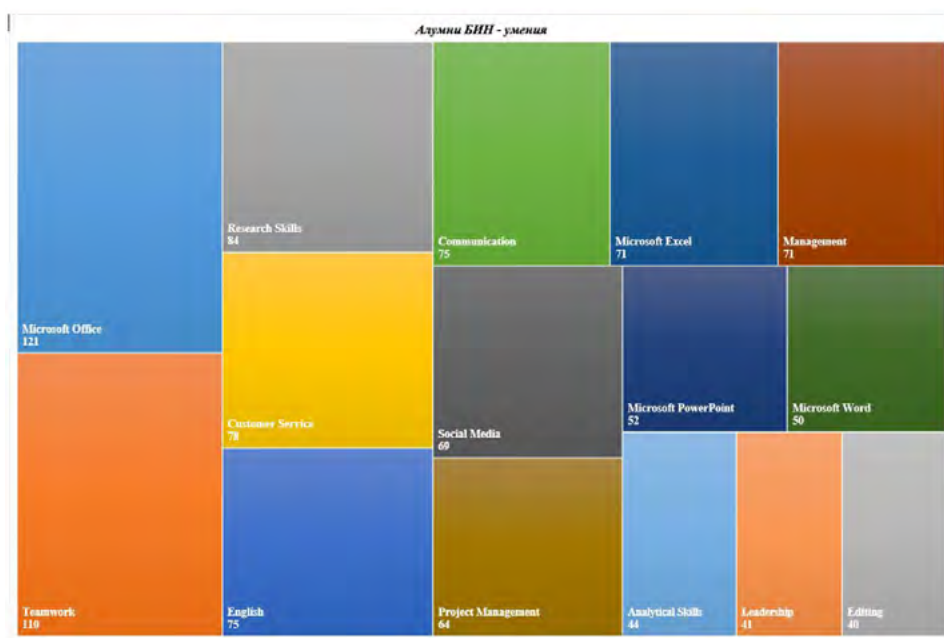
Останалите 54% се поделят между УНСС (8 бр.), Нов Български Университет (7 бр.), УниБИТ (6 бр.) с най-много придобити магистърски степени от завършилите БИН, както и няколко чуждестранни университета, сред които – McGill University, University of London, Stockholm University, Aarhus University, University of Bedfordshire, Fachhochschule Hannover, Saïd Business School – University of Oxford, Universitat Pompeu Fabra, Buckinghamshire New University, University of Sunderland и др.

Фиг. 3. Магистърски програми от Софийския университет, избрани от алуни БИН

За реализиране на поставените изследователски задачи, като следващ етап бяха извлечени данните за топ 15 придобити умения, посочени от завършилите – от категорията „какви умения имат“ (фиг. 4) в Алумни страницата на СУ в LinkedIn.

Владеенето на софтуерните продукти от пакета на Microsoft Office е посочено в 12% от профилите (като поотделно са посочени и конкретните програми – Microsoft Excel – 7%, Microsoft Word – 5% и Microsoft Power Point – 5%), а работата в екип е открояна като придобито умение от 10% от завършилите. Прави впечатление, че на трето място са отличени изследователските умения (8%), следвани от обслужване/ работа с потребители (7%), а на 5-та позиция са поставени владеенето на английски език и комуникации (комуникативни умения) с по 7%. Сред топ 15 умения попадат и умения по мениджмънт – 7%, социални медии – 7%, управление на проекти – 6%, както и аналитични и лидерски умения – с по 5% и редакторски умения – 4%.

Фиг. 4. Алумни БИН – данни за топ 15 придобити умения

Както беше споменато по-горе, включването на информация за компетентности, които завършилите притежават се извършва самостоятелно от потребителите¹². Първоначалното добавяне на данни за придобити умения се активира при посочването на детайли за образование – отваря се падащ списък с възможности, като няма ограничение в избора и е възможно и ръчно въвежда-

¹² Add and remove...Цит. съч.

не на умения. След придобиване на лицензи и сертификати също е възможно избиране и добавяне на умения, както и по всяко друго време по преценка на потребителя, но посоченият брой умения не трябва да надхвърля 100¹³. Секцията с умения може да се управлява според собствените предпочитания – в какъв ред да се подрежда списъка, дали да се приеме или не потвърждение от друг потребител (endorsement) на умение¹⁴.

В този смисъл информацията за 15-те най-често посочени умения от бившите възпитаници на специалност БИН не може да се тълкува еднозначно, тъй като не е видимо дали тези компетентности са посочени като част от придобитата образователна степен или на следващо ниво от потребителите. Показателно е обаче, че всички тези умения попадат в учебните планове на специалност „Библиотечно-информационни науки“¹⁵ и са съобразени с рамката за дигитални компетентности DigComp¹⁶, която фиксира задължителните умения, необходими за реализация и работа в дигиталната епоха^{17,18}.

При детайлния преглед на профилите се забелязва интерес към допълнително обучение в областта на ИКТ и надграждане на придобитите умения в специалност БИН (табл. 1).

¹³ **Skill endorsements.** In: *LinkedIn Help* [online]. September 2023. Available from: <https://www.linkedin.com/help/linkedin/answer/a565106?hcppcid=search>

¹⁴ Пак там.

¹⁵ **Библиотечно-информационни науки: бакалавърска програма.** В: *Философски факултет* [онлайн]. Достъпно от: <https://phls.uni-sofia.bg/obuchenie/bakalavarski-programi/bibliotechno-informacionni-nauki/>

¹⁶ **European Commission.** DigComp. In: *EU Science Hub* [online]. [Viewed 25.09.2023]. Available from: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcomp_en

¹⁷ **Миланова, Милена, Лозанова-Белчева, Елица.** Рефлексия на Европейската рамка DigComp 2.0 в обучението на БИН специалисти в СУ „Св. Климент Охридски“. В: *Библиотека*, 2017, Год. XXIV, № 3, с. 221–235. ISSN 0861-847X. Достъпна от: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=618571>

¹⁸ **Миланова, Милена, Лозанова-Белчева, Елица.** Обучението на специалисти по информационни науки в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в контекста на дигиталната трансформация и изискванията на пазара на труда. В: *Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, Книга Библиотечно-информационни науки*, 2018, Т. 10, с. 21–43. ISSN (print): 1313-4256, DOI: <http://hdl.handle.net/10506/2560>

Програма	Уч. дисциплина	семестър
<i>Бакалавърска програма „Библиотечно-информационни науки“, редовно обучение¹⁹/ задочно обучение²⁰</i>	• Въведение в информационните и комуникационните технологии	1 сем.
	• Въведение в дигитализацията	2 сем.
	• Бази от данни	3 сем.
	• Дигитализация на културното наследство	3 сем.
	• Научно-производствена практика по ИКТ – част 1	3 сем.
	• Научно-производствена практика по ИКТ – част 2	4 сем.
	• Презентация и презентиране	5 сем.
	• MARC формати и метаданни	6 сем.
	• Системи за библиографска информация	6 сем.
	• Уеб технологии	7 сем.
	• Въведение във виртуализацията на обекти	7 сем.
	• Виртуализация на обекти	8 сем.
<i>Магистърска програма „Библиотечно-информационни технологии“ (БИТ)²¹</i>	• ИКТ в библиотеките	1/2 сем.
	• Машиночетима обработка на информационните ресурси	2 сем.
	• Информационни системи	2 сем.
	• Дигитализация на културното наследство	1/2 сем.
<i>Магистърска програма „Библиотечно-информационни науки и културна политика“ (БИНКП)²²</i>	• Информационна култура	1 сем.
	• Облачни технологии	2 сем.
	• Електронни колекции	1/2 сем.

Табл. 1. Учебни дисциплини, свързани с придобиване на информационни компетентности, ИКТ и дигитални умения (учебни планове за 2022/2023).

Анализът на данните за повишаването на квалификацията с курсове или магистърски програми сочи, че най-голям процент имат получените сертификати от курсове в СофтУни – софтуерен университет – 15 алумни, които са

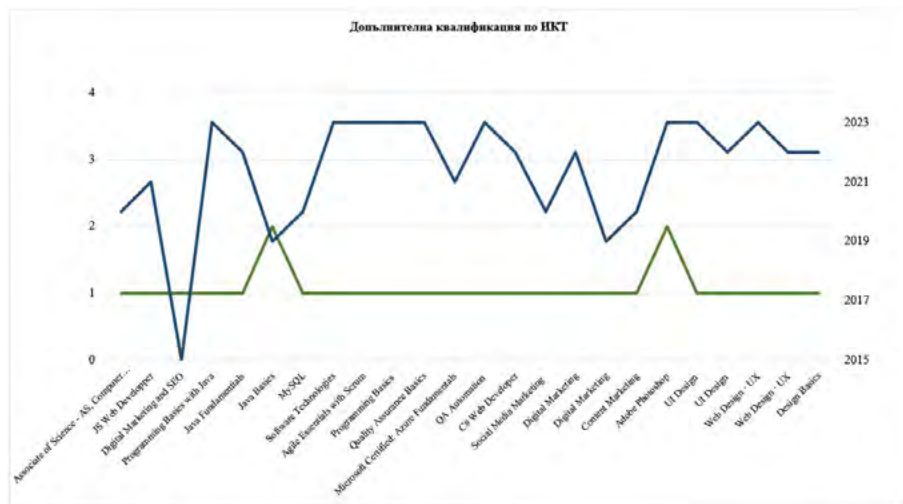
¹⁹ **Библиотечно-информационни науки: бакалавърска програма.** Учебен план 2022/2023 редовно обучение. В: *Философски факултет* [онлайн]. Достъпно от: https://phls.uni-sofia.bg/wp-content/uploads/2024/07/BIN_2022_redovno.pdf

²⁰ **Библиотечно-информационни науки: бакалавърска програма.** Учебен план 2022/2023 задочно обучение. В: *Философски факултет* [онлайн]. Достъпно от: https://phls.uni-sofia.bg/wp-content/uploads/2024/07/BIN_2022_zadochno.pdf

²¹ **Библиотечно-информационни технологии: магистърска програма.** Учебен план 2022/2023. В: *Философски факултет* [онлайн]. Достъпно от: <https://phls.uni-sofia.bg/wp-content/uploads/2024/07/Библиотечно-информационни-технологии-2023.pdf>

²² **Библиотечно-информационни науки и културна политика: магистърска програма.** Учебен план 2022/2023. В: *Философски факултет* [онлайн]. Достъпно от: https://phls.uni-sofia.bg/wp-content/uploads/2024/07/BINKP_2022.pdf

посетили общо 29 курса за периода 2015–2023 г., фиг. 5). Предпочитани са и сертификационните курсове на Microsoft – 7, Cisco – 6, LinkedIn – 6, SAP – 4, Coursera – 3 и сертификатите за владение на англ. език – 6 бр.

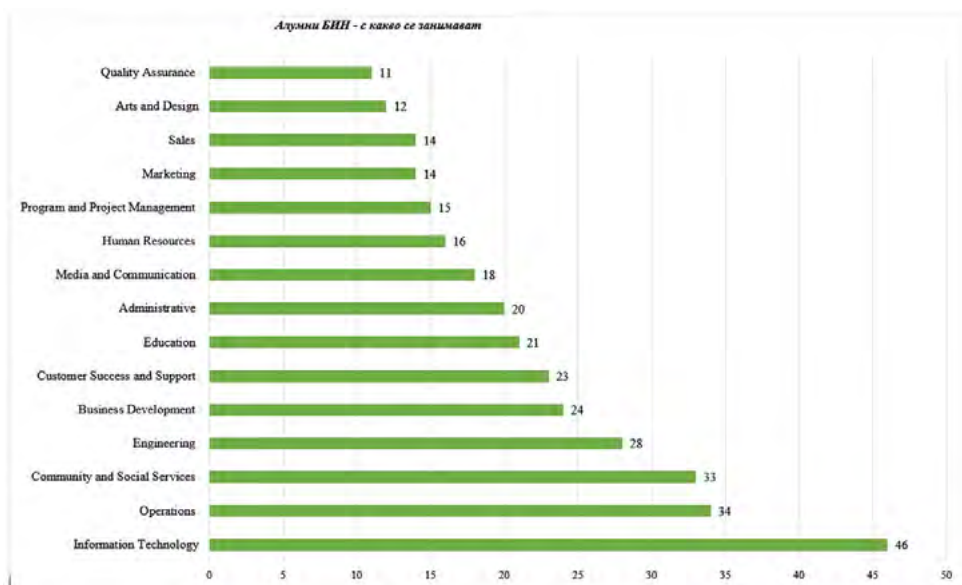

Фиг. 5. Брой допълнителни курсове за квалификация по ИКТ

Интерес за изследването представлява и професионалната ангажираност на възпитаниците на Катедрата и тяхното кариерно развитие до момента, отразени в профилите им в LinkedIn. По публикуваните данни можем да проследи какви длъжности са предпочитани, за какъв период са били заемани, а също така и да се ориентираме по отношение на кариерния им избор, който „в субективен план той се дефинира като сбор от предпочитанията, стремежите, намеренията и ориентацията на индивида; в обективен смисъл той се определя от социоикономическия и социокултурния контекст и е детерминиран в голяма степен от семейството и образованието“²³.

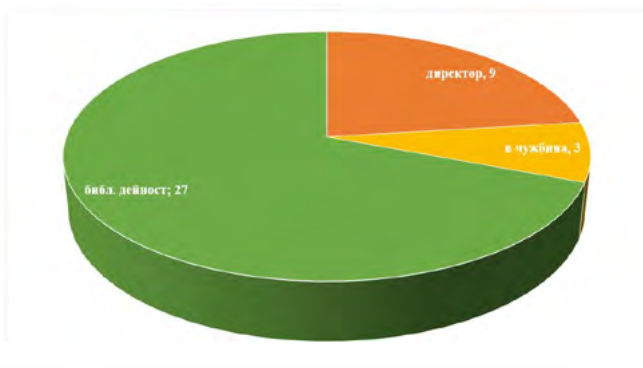
Заеманите длъжности – топ 15 позиции по сфери на дейност от категорията „с какво се занимават“ са визуализирани на фиг. 6. Данните сочат, че с информационни технологии са професионално ангажирани 14% от завършилите, на следващо място са обществените и социални услуги и оперативната дейност – с по 10%, а инженерингът (софтуерно инженерство) е с 9%. С по 9% са и позициите, свързани с клиентска поддръжка и бизнес развитие, а с по 6% са: образование, административна дейност, медии и комуникации и с по 5% са: човешки ресурси, управление на програми и проекти. С маркетинг са заети 4% , също с по 4% са дейностите по продажби и изкуство и дизайн, а 3% са ангажираните с осигуряване на качество.

²³ **Карабелъова, Соня, Дорева, Деяна.** Психологически аспекти на кариерния избор. В: Год. СУ „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, Книга Психология, Т. 102, 2011, с. 92. Достъпно от: <http://hdl.handle.net/10506/768>

Фиг. 6. Алумни БИН – данни за топ 15 заемани длъжности по сфери на дейности

При индивидуалния преглед и анализ на информация от потребителските профили бе установено, че 39 от завършилите в момента работят в библиотечно-информационни звена, като 9 от тях заемат длъжност директор на библиотека, а трима работят в чужбина (фиг. 7). Други 18 са били професионално ангажирани в библиотеки, като 3 от тях в Германия, но в момента се занимават с други дейности, най-вече, свързани с ИКТ.

Фиг. 7. Алумни БИН, работещи в библиотеки към настоящия момент

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Съвременният напредък и продължаващите изследвания в областта на технологиите, особено що се отнася до информационните и библиотечните

услуги, провокират прилагането на нов подход към библиотечно-информационното образование в световен мащаб. Тази промяна има за цел ефективно да подготви специалистите да се справят с предизвикателствата, породени от технологичния напредък и да създаде адаптивни механизми за приспособяване към промените²⁴.

Проследяването на професионалната реализация на завършващите студенти, може да послужи не само като ориентир за това какъв е техният кариерен избор, но и за установяване до каква степен дисциплините, предвидени в учебните планове се припокриват с очакванията и предпочитанията им, а също и накъде се насочват за допълнителна квалификация и преквалификация.

Според Abubakar²⁵ трансформациите в дигиталното общество изискват от БИН-специалностите по света да преразгледат и променят съдържанието на своите учебни програми с цел да подготвят завършващите студенти със знания и умения, които да им позволят да се реализират успешно на постоянно променящия се информационен пазар.

Екипът на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ се стреми непрекъснато да актуализира учебното съдържание на предлаганите програми във всички образователни степени и да отразява промените, настъпващи в интелигентното информационно общество. Що се отнася до направеното проучване, то очертава някои ясни изводи:

- Студентите, завършили успешно специалност БИН и магистърските програми БИТ и БИНКП имат изградени основни компетентности, необходими за реализация на пазара на труда, които им дават възможност да изберат различни сфери на дейност.

- Завършилите демонстрират явен интерес към надграждане на знанията и практическите учения в областта на ИКТ, дигиталните технологии и най-вече програмирането, което не е включено в учебното съдържание на специалност БИН, предвидено в рамките на професионалното направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки. Въпреки това, основни дисциплини в областта на ИКТ се преподават, не само теоретично, но и практико-приложно и са застъпени в цялото обучение.

- Голяма част от завършващите не се възползват пълноценно от изграждането на бъдещи контакти с техни колеги и поддържането на комуникация с потенциални работодатели или клиенти чрез платформата LinkedIn и не създават свои профили там.

²⁴ **Ekwelem**, Chukwunaza N. Mentoring Library and Information Science (LIS) Students for Successful Career Path in the Digital Era. In: *Global Review of Library and Information Science (GRELIS)*, 2023, Vol. 19 (Special Edition), p. 3. ISSN 3428-0009. Available from: https://portal.bazeuniversity.edu.ng/staff/assets/uploaded_publications/202311151751031959487960.pdf

²⁵ Пак там.

- Платформата LinkedIn не е основната и единствена възможност за създаване на Алумни общности, но предоставя достатъчно детайлна информация, която е публикувана на свободен достъп и може да се организира и анализира.

- Подобни изследвания биха могли да се провеждат периодично и по този начин да осигурят база от данни за съпоставителен анализ и проследяване на настъпващи промени.

Образованието по БИН в световен мащаб възприема интердисциплинарни и разнообразни подходи, които въвеждат много нови параметри в областта. В резултат на това, учебните програми по БИН включват сфери като наука за данните, управление на изследователски данни, дигитална хуманитаристика и много други, за да се разширят границите на обучителните програми в областта на БИН²⁶.

ЦИТИРАНИ ИЗТОЧНИЦИ:

Библиотечно-информационни науки и културна политика: магистърска програма. Учебен план 2022/2023. В: *Философски факултет* [онлайн]. Достъпно от: https://phls.uni-sofia.bg/wp-content/uploads/2024/07/BINKP_2022.pdf

Библиотечно-информационни науки: бакалавърска програма. В: *Философски факултет* [онлайн]. Достъпно от: <https://phls.uni-sofia.bg/obuchenie/bakalavarski-programi/bibliotечно-informacionni-nauki/>

Библиотечно-информационни науки: бакалавърска програма. Учебен план 2022/2023 редовно обучение. В: *Философски факултет* [онлайн]. Достъпно от: https://phls.uni-sofia.bg/wp-content/uploads/2024/07/BIN_2022_redovno.pdf

Библиотечно-информационни науки: бакалавърска програма. Учебен план 2022/2023 задочно обучение. В: *Философски факултет* [онлайн]. Достъпно от: https://phls.uni-sofia.bg/wp-content/uploads/2024/07/BIN_2022_zadochno.pdf

Библиотечно-информационни технологии: магистърска програма. Учебен план 2022/2023. В: *Философски факултет* [онлайн]. Достъпно от: <https://phls.uni-sofia.bg/wp-content/uploads/2024/07/Библиотечно-информационни-технологии-2023.pdf>

Карабелъова, Соня, Дорева, Деяна. Психологически аспекти на кариерния избор. В: *Год. СУ „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, Книга Психология*, Т. 102, 2011, с. 91–118. Достъпно от: <http://hdl.handle.net/10506/768>

Мавродиева, Иванка. Медийна екология и дигитална медийна грамотност. В: *Проблеми на постмодерността*, 2019, Год. IX, № 1, с. 112–131. ISSN 1314-3700. Достъпно от: <https://pmpjournal.org/index.php/pmp/article/view/171/163>

Мавродиева, Иванка. Студентите и социалните мрежи: между приемането във виртуални групи и утвърждаването във виртуални общности. В: **Харизанова, Оля, Мавродиева, Иванка, Кавръкова-Георгиева, Стамена, Николов, Никола.** *Благополучие в дигиталния свят*. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2017. с. 48–68. Достъпно от: <http://hdl.handle.net/10506/1412>

²⁶ Пак там.

- Миланова, Милена, Лозанова-Белчева, Елица.** Обучението на специалисти по информационни науки в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в контекста на дигиталната трансформация и изискванията на пазара на труда. В: *Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, Книга Библиотечно-информационни науки*, 2018, Т. 10, с. 21–43. ISSN (print): 1313-4256, DOI: <http://hdl.handle.net/10506/2560>
- Миланова, Милена, Лозанова-Белчева, Елица.** Рефлексия на Европейската рамка DigComp 2.0 в обучението на БИН специалисти в СУ „Св. Климент Охридски“. В: *Библиотека*, 2017, Год. XXIV, № 3, с. 221–235. ISSN 0861-847X. Достъпна от: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=618571>
- Семова, М.** Фондонабиране чрез университетските Алумни клубове в България. Успешни проекти, продукти и услуги. В: *Годишник на Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“*, 2014, Т. 12, № 1, с. 273–287. Достъпно от: <https://www.cceol.com/search/viewpdf?id=412763>
- Семова, Милка, Харалампиев, Калоян.** Алумни мрежите в подкрепа на организационното развитие на университетите в България - подходи за тяхното създаване и развиване. В: *Илиева, Снежана, Маркович, Миряна Р., Янкулова, Йоана състав. Лидерство и организационно развитие: сборник с доклади международна научна конференция „Лидерство и организационно развитие“ Китев, България [16–19 юни 2016]*. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2016, с. 342–350. ISBN 978-954-07-4129-1. Достъпно от: <https://unipress.bg/image/catalog/1pdf/6.pdf>
- Add and remove skills on your profile.** In: *LinkedIn Help* [online]. September 2023. <https://www.linkedin.com/help/linkedin/answer/a549047?hcppcid=search>
- Belcak, Austin.** The LinkedIn Alumni Tool: How to Use it and Make New Connections. In: *Cultivated Culture* [online]. 26 oct 2020. Available from: <https://cultivatedculture.com/linkedin-alumni/>
- Case, T. L., Gardiner, A., Rutner, P., Dyer, J. N.** A linkedin analysis of career paths of information systems alumni. In: *The Journal of the Southern Association for Information Systems*, Vol. 1, N 1, pp. 1-13. DOI: 10.3998/jsais.11880084.0001.102 Available from: <https://digitalcommons.georgiasouthern.edu/info-sys-facpubs/10>
- Chu, C.M., Raju, J., Cunningham, Chris, Ji, Jiuming, Ortiz-Repiso Jiménez, Virginia, Slavic, Aida, Talavera-Ibarra, Ana María, Zakaria, Sohaimi.** IFLA Guidelines for Professional Library and Information Science (LIS) Education Programmes. IFLA, 2022. 20 p. Available from: <https://repository.ifla.org/handle/123456789/1987>
- Davis, J. W., Hans-Georg, F., Monica L., Sullivan, S. E.** Networking via LinkedIn: An examination of usage and career benefits. In: *Journal of Vocational Behavior*, 2020, Vol. 118, 103396, ISSN 0001-8791. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2020.103396>
- Ekwelem, Chukwunaza N.** Mentoring Library and Information Science (LIS) Students for Successful Career Path in the Digital Era. In: *Global Review of Library and Information Science (GRELIS)*, 2023, Vol. 19 (Special Edition), p. 1–16. ISSN 3428-0009. Available from: https://portal.bazeuniversity.edu.ng/staff/assets/uploaded_publications/202311151751031959487960.pdf
- Leeladharan, M., Nileena, P. V., Thiyagarajan, S.** Connecting with Library Science research scholars and alumni using the Facebook Page: An empirical study. In: *Library*

Philosophy and Practice (ejournal), 2020, 4624. Available from: <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/4624>.

- Li, Lei, Peltsverger, Svetlana, Zheng, Jack, Le, Linh, Handlin, Michael.** Retrieving and Classifying LinkedIn Job Titles for Alumni Career Analysis. In: *Proceedings of the 22nd Annual Conference on Information Technology Education (SIGITE '21)*. New York: Association for Computing Machinery, 2021, pp. 85–90. DOI: <https://doi.org/10.1145/3450329.3476858>
- Li, Lei, Zheng, Guangzhi, Peltsverger, Svetlana, Zhang, Chi.** Career Trajectory Analysis of Information Technology Alumni: A LinkedIn Perspective. In: *Proceedings of the 17th Annual Conference on Information Technology Education (SIGITE '16)*. New York: Association for Computing Machinery, 2016, pp. 2–6. DOI: <https://doi.org/10.1145/2978192.2978221>
- Oetjen, R. M., Oetjen, D., Richardson, E., Calkins, C., Gordon, J.** Creating a Culture of Connectedness to Foster Alumni Engagement. In: *Journal of Health Administration Education*, 2023, Vol. 40, N 1, pp. 23–38. Available from: <https://www.ingentaconnect.com/content/aupha/jhae/2023/00000040/00000001/art00004>
- Page alumni tab** In: *LinkedIn Help* [online]. July 2023. Available from: <https://www.linkedin.com/help/linkedin/answer/a567083?hcppcid=search>
- Sibiya, Talente, Shongwe, Mzwandile.** South African Library and Information Science (LIS) Students' Perceptions, Motivations and Reasons for Enrolling in the LIS Program. In: *Libri*, Vol. 71, N 2, 2021, pp. 159–170. Available from: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/libri-2019-0041/html#APA>
- Skill endorsements.** In: *LinkedIn Help* [online]. September 2023. Available from: <https://www.linkedin.com/help/linkedin/answer/a565106?hcppcid=search>
- Tsvetkova, N., Mavrodiya, I.** Social Capital and Participation in Virtual Student Communities. In: *PEOPLE: International Journal of Social Sciences*, 2018, Vol. 4, N 2, p. 800–819. DOI: <https://dx.doi.org/10.20319/pijss.2018.42.800819>

REFERENCES

- Bibliotechno-informatsionni nauki i kulturna politika: magistarska programa.** Ucheben plan 2022/2023. V: *Filosofski fakultet* [onlayn]. Dostapno ot: https://phls.uni-sofia.bg/wp-content/uploads/2024/07/BINKP_2022.pdf
- Bibliotechno-informatsionni nauki: bakalavarska programa.** V: *Filosofski fakultet* [onlayn]. Dostapno ot: <https://phls.uni-sofia.bg/obuchenie/bakalavarski-programi/bibliotechno-informacionni-nauki/>
- Bibliotechno-informatsionni nauki: bakalavarska programa.** Ucheben plan 2022/2023 redovno obuchenie. V: *Filosofski fakultet* [onlayn]. Dostapno ot: https://phls.uni-sofia.bg/wp-content/uploads/2024/07/BIN_2022_redovno.pdf
- Bibliotechno-informatsionni nauki: bakalavarska programa.** Ucheben plan 2022/2023 zadochno obuchenie. V: *Filosofski fakultet* [onlayn]. Dostapno ot: https://phls.uni-sofia.bg/wp-content/uploads/2024/07/BIN_2022_zadochno.pdf
- Bibliotechno-informatsionni tehnologii: magistarska programa.** Ucheben plan 2022/2023. V: *Filosofski fakultet* [onlayn]. Dostapno ot: <https://phls.uni-sofia.bg/wp-content/uploads/2024/07/Bibliotechno-inforatsionni-tehnologii-2023.pdf>

- Karabelyova, Sonya, Doreva, Deyana.** Psihologicheski aspekti na kariernia izbor. V: *God. SU "Sv. Kliment Ohridski", Filosofski fakultet, Kniga Psihologia*, T. 102, 2011, s. 91–118. Dostapno ot: <http://hdl.handle.net/10506/768>
- Mavrodieva, Ivanka.** Mediyna ekologia i digitalna mediyna gramotnost. V: *Problemi na postmodernostta*, 2019, God. 9, № 1, s. 112–131. ISSN 1314-3700. Dostapno ot: <https://pmpjournal.org/index.php/pmp/article/view/171/163>
- Mavrodieva, Ivanka.** Studentite i sotsialnite mrezhi: mezhdu priemaneto vav virtualni grupi i utvarzhdavaneto vav virtualni obshtnosti. V: **Harizanova, Olya, Mavrodieva, Ivanka, Kavrakova-Georgieva, Stamen, Nikolov, Nikola.** *Blagopoluchie v digitalnia svyat.* Sofia: Univ. izd. „Sv. Kliment Ohridski“, 2017. s. 48–68. Dostapno ot: <http://hdl.handle.net/10506/1412>
- Milanova, Milena, Lozanova-Belcheva, Elitsa.** Obuchenieto na spetsialisti po informatsionni nauki v Sofiyskia universitet „Sv. Kliment Ohridski“ v konteksta na digitalnata transformatsia i iziskvaniyata na pazara na truda. V: *Godishnik na Sofiyskia universitet „Sv. Kliment Ohridski“, Filosofski fakultet, Kniga Bibliotechno-informatsionni nauki*, 2018, T. 10, s. 21-43. ISSN (print): 1313-4256, DOI: <http://hdl.handle.net/10506/2560>
- Milanova, Milena, Lozanova-Belcheva, Elitsa.** Refleksia na Evropeyskata ramka Dig-Comp 2.0 v obuchenieto na BIN spetsialisti v SU „Sv. Kliment Ohridski“. V: *Biblioteka*, 2017, God. XXIV, № 3, s. 221–235. ISSN 0861-847X. Dostapna ot: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=618571>
- Semova, M.** Fondonabirane chrez universitetskite Alumni klubove v Bulgaria. Uspeshni proekti, produkti i uslugi. V: *Godishnik na Stopanskia fakultet na SU „Sv. Kliment Ohridski“*, 2014, T. 12, N 1, s. 273–287. Dostapno ot: <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=412763>
- Semova, Milka, Haralampiev, Kaloyan.** Alumni mrezhite v podkrepa na organizatsionno-to razvitie na universitetite v Bulgaria – podhodi za tyahnoto sazdavane i razvivane. V: **Ilieva, Snezhana, Markovich, Miryana R., Yankulova, Yoana** sastav. *Liderstvo i organizatsionno razvitie: sbornik s dokladi mezhdunarodna nauchna konferentsia „Liderstvo i organizatsionno razvitie“ Kiten, Bulgaria [16–19 yuni 2016]*. Sofia: Univ. izd. „Sv. Kliment Ohridski“, 2016, s. 342-350. ISBN 978-954-07-4129-1. Dostapno ot: <https://unipress.bg/image/catalog/1pdf/6.pdf>
- Add and remove skills on your profile.** In: *LinkedIn Help* [online]. September 2023. <https://www.linkedin.com/help/linkedin/answer/a549047?hcppcid=search>
- Belcak, Austin.** The LinkedIn Alumni Tool: How to Use it and Make New Connections. In: *Cultivated Culture* [online]. 26 oct 2020. Available from: <https://cultivatedculture.com/linkedin-alumni/>
- Case, T. L., Gardiner, A., Rutner, P., Dyer, J. N.** A linkedin analysis of career paths of information systems alumni. In: *The Journal of the Southern Association for Information Systems*, Vol. 1, N 1, pp. 1-13. DOI: 10.3998/jsais.11880084.0001.102 Available from: <https://digitalcommons.georgiasouthern.edu/info-sys-facpubs/10>
- Chu, C.M., Raju, J., Cunningham, Chris, Ji, Jiuming, Ortíz-Repiso Jiménez, Virginia, Slavic, Aida, Talavera-Ibarra, Ana María, Zakaria, Sohaimi.** IFLA Guidelines for Professional Library and Information Science (LIS) Education Programmes. IFLA, 2022. 20 p. Available from: <https://repository.ifla.org/handle/123456789/1987>
- Davis, J. W., Hans-Georg, F., Monica L., Sullivan, S. E.** Networking via LinkedIn: An

- examination of usage and career benefits. In: *Journal of Vocational Behavior*, 2020, Vol. 118, 103396, ISSN 0001-8791. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2020.103396>
- Ekwelem**, Chukwunaza N. Mentoring Library and Information Science (LIS) Students for Successful Career Path in the Digital Era. In: *Global Review of Library and Information Science (GRELIS)*, 2023, Vol. 19 (Special Edition), p. 1–16. ISSN 3428-0009. Available from: https://portal.bazeuniversity.edu.ng/staff/assets/uploaded_publications/202311151751031959487960.pdf
- Leeladharan**, M., **Nileena**, P. V., **Thiyagarajan**, S. Connecting with Library Science research scholars and alumni using the Facebook Page: An empirical study. In: *Library Philosophy and Practice* (ejournal), 2020, 4624. Available from: <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/4624>.
- Li**, Lei, **Peltsverger**, Svetlana, **Zheng**, Jack, **Le**, Linh, **Handlin**, Michael. Retrieving and Classifying LinkedIn Job Titles for Alumni Career Analysis. In: *Proceedings of the 22nd Annual Conference on Information Technology Education (SIGITE '21)*. New York: Association for Computing Machinery, 2021, pp. 85–90. DOI: <https://doi.org/10.1145/3450329.3476858>
- Li**, Lei, **Zheng**, Guangzhi, **Peltsverger**, Svetlana, **Zhang**, Chi. Career Trajectory Analysis of Information Technology Alumni: A LinkedIn Perspective. In: *Proceedings of the 17th Annual Conference on Information Technology Education (SIGITE '16)*. New York: Association for Computing Machinery, 2016, pp. 2–6. DOI: <https://doi.org/10.1145/2978192.2978221>
- Oetjen**, R. M., **Oetjen**, D., **Richardson**, E., **Calkins**, C., **Gordon**, J. Creating a Culture of Connectedness to Foster Alumni Engagement. In: *Journal of Health Administration Education*, 2023, Vol. 40, N 1, pp. 23–38. Available from: <https://www.ingentaconnect.com/content/aupha/jhae/2023/00000040/00000001/art00004>
- Page alumni tab** In: *LinkedIn Help* [online]. July 2023. Available from: <https://www.linkedin.com/help/linkedin/answer/a567083?hccppcid=search>
- Sibiya**, Talente, **Shongwe**, Mzwandile. South African Library and Information Science (LIS) Students' Perceptions, Motivations and Reasons for Enrolling in the LIS Program. In: *Libri*, Vol. 71, N 2, 2021, pp. 159–170. Available from: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/libri-2019-0041/html#APA>
- Skill endorsements**. In: *LinkedIn Help* [online]. September 2023. Available from: <https://www.linkedin.com/help/linkedin/answer/a565106?hccppcid=search>
- Tsvetkova**, N., **Mavrodieva**, I. Social Capital and Participation in Virtual Student Communities. In: *PEOPLE: International Journal of Social Sciences*, 2018, Vol. 4, N 2, p. 800–819. DOI: <https://dx.doi.org/10.20319/pijss.2018.42.800819>

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Библиотечно-информационни науки

Том 14/15, 2022/2023

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”

FACULTY OF PHILOSOPHY

Library and Information Science

Volume 14/15, 2022/2023

**АЛУМНИ НА КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ,
НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА“:
АНАЛИЗ НА ДАННИТЕ ЗА ПЕРИОДА 2018/2019–2022/2023
УЧЕБНИ ГОДИНИ**

МАРИЯ АВРАМОВА

Мария Аврамова. АЛУМНИ НА КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА“: АНАЛИЗ НА ДАННИТЕ ЗА ПЕРИОДА 2018/2019–2022/2023 УЧЕБНИ ГОДИНИ.

С цел създаване на ефективни връзки и комуникация между възпитаниците, настоящите студенти и работодателите Катедрата поддържа бази от данни „Алумни“ за своите специалности – Библиотечно-информационни науки и Публични информационни системи. Събират се данни като специалност, образователна степен и година на завършване, магистърска програма и препоръки към нея, ниво на удовлетвореност от обучението, професионална реализация, месторабота и позиция, както имена и контакти, чрез попълване на онлайн анкетна карта в момента на успешно завършване – защита на дипломна работа или държавен изпит. Статията представя анализ на данните за пет годишен период – от 2018/2019 до 2022/2023 учебни години.

Ключови думи: алумни, Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“, специалност Библиотечно-информационни науки, специалност Публични информационни системи

Maria Avramova. ALUMNI OF THE DEPARTMENT OF LIBRARY SCIENCE, SCIENTIFIC INFORMATION AND CULTURAL POLICY: DATA ANALYSIS FOR THE PERIOD 2018/2019–2022/2023 ACADEMIC YEARS

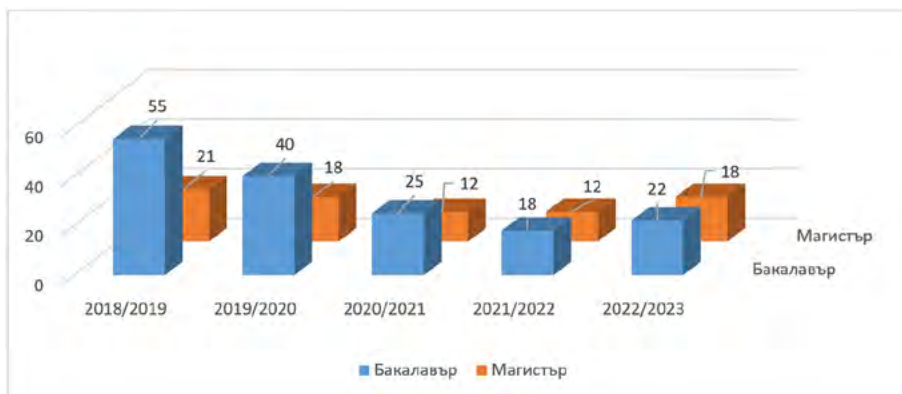
In order to create effective connections and communication between alumni, current students and employers, the Department maintains “Alumni” databases for its specialties – Library and Information Sciences and Public Information Systems. Data such as major, educational degree and year of graduation, master’s program and references to it, level of satisfaction with

training, professional realization, workplace and position, as well as names and contacts, are collected by filling in an online survey card at the time of successful completion – thesis defense or state exam. The article presents an analysis of the data for a five-year period – from 2018/2019 to 2022/2023 school years.

Keywords: Alumni, Department of Library and Information Studies and Cultural Policy, Bachelor's Degree Programme in Library and Information Studies, Bachelor's Programme in Public Information Systems

СПЕЦИАЛНОСТ „БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННИ НАУКИ“ (БИН)

Завършилиите специалност „Библиотечно-информационни науки“ в Катедрата през тези 5 академични години са общо 238. От тях 160 са получили образователна степен „бакалавър“, а 78, т.е. около 1/3, завършват по-високата степен на висше образование „магистър“. На диаграма 1 може да се проследи разпределението на завършилиите бакалаври и магистри със специалност БИН по години.

Диаграма 1. Завършили по години (2018/2019–2022/2023) и по образователна степен: „бакалавър“ или „магистър“

От завършилиите 78 студенти с образователна степен „магистър“, най-голям брой са завършилиите „Библиотечно-информационни-технологии“ – магистърска програма предназначена за неспециалисти – 43 студенти. Следва магистърска програма „Библиотечно-информационни науки и културна политика“, в която са обучени 31 професионалисти със стаж в библиотеки или завършили в професионалните направления: 3.5. *Обществени комуникации и информационни науки* и 4.6. *Информатика и компютърни науки*. Магистърската програма „Управление на електронно съдържание“ са завършили трима, но по програмата не е обявяван прием от 2019 г. до февруари 2023 г., когато е обновена.

Магистърска програма „История на книгата и четенето“ за този период е завършил успешно 1 студент (диаграма 2):

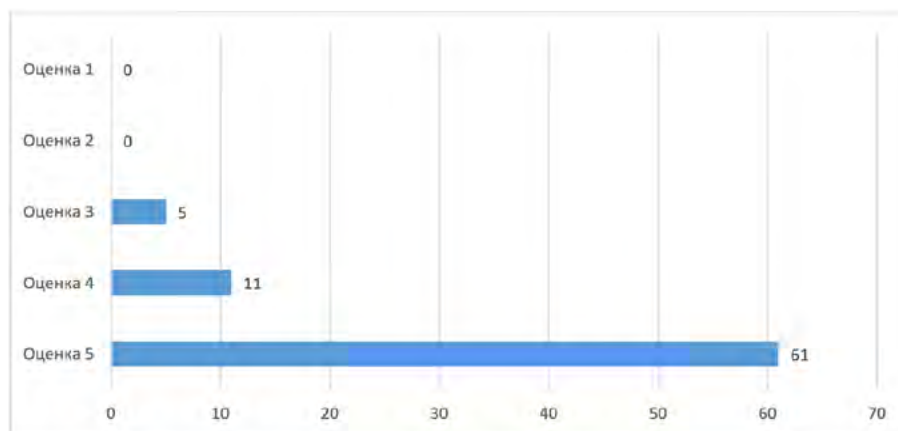

Диаграма 2. Разпределение на завършилите образователна степен „магистър“ по магистърски програми (2018/2019–2022/2023 г.)

В анкетната карта на завършващите със степен „магистър“ на студентите е предоставена възможност да изразят становище относно завършената програма. От 78 завършили студенти малко над половината (42) са оставили мнение, отзиви или препоръки. Често повтарящите се препоръки са следните:

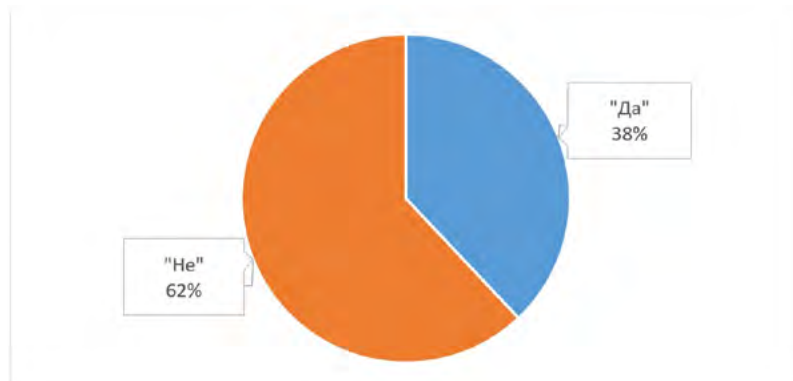
- Повече практически упражнения и работа на терен – 7;
- Да има дистанционна форма на обучение – 5;
- По-дълга сесия / по дълго време на обучение / повече часове – 4;
- Повече лекции за нови технологии, които ще навлизат в библиотеки-те – 3.

Завършилите магистри имат възможност да покажат своето ниво на удовлетвореност от следваната програма чрез скала от 1 (възможно най-ниско ниво) до 5 (възможно най-високо ниво). На въпроса са отговорили 77 завършили образователна степен „магистър“, като 61 или малко над 79% дават най-високата оценка, 11 – приблизително 14%, дават добра оценка, а останалите около 6,5% дават средна оценка (диаграма 3):

Диаграма 3. Ниво на удовлетвореност на завършилите с образователна степен „магистър“ по скала от 1 до 5

От общо 238 завършили специалност БИН за петте изследвани години – 158 отговарят на въпроса „Имате ли интерес да продължите в същата специалност в следваща степен на обучение?“. От тях 60 (или 25%) дават положителен отговор „да, в магистърска степен“ или съответно „да, в докторска степен“ (диаграма 4), като разбираемо желанието за придобиване на докторска степен е много по-ограничено.

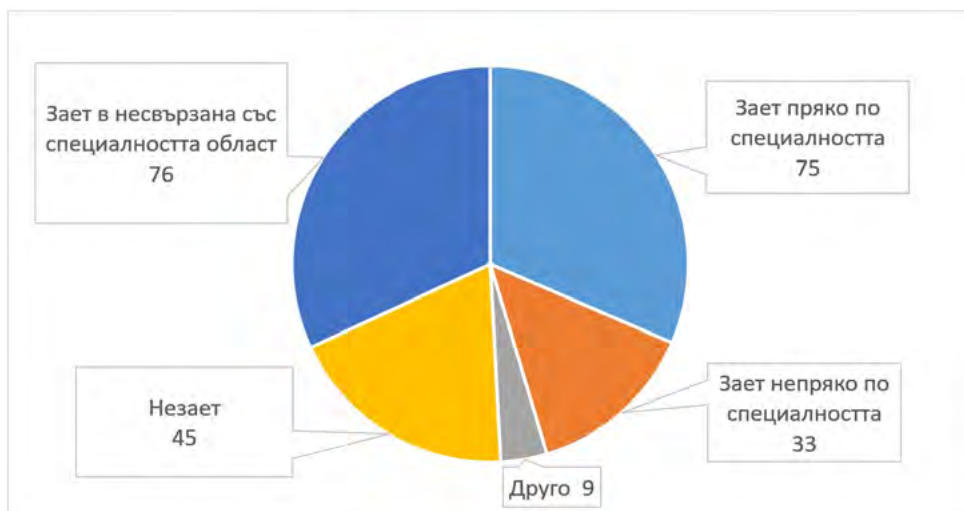

Диаграма 4. Имате ли интерес да продължите в същата специалност в следваща степен на обучение?

Относно професионалната реализация отговорите в анкетата са задължителни, т.е. отговарят 238 завършили студенти със специалност БИН. Възможни са 5 предварително формулирани отговори:

- Зает пряко по специалността;
- Зает непряко по специалността;
- Зает в несвързана със специалността област;
- Незает;
- Друго.

Диаграма 5 илюстрира факта, че 184 или около 77% от възпитаниците на Катедрата в момента на завършване вече работят, като от тях 41% са заети пряко по специалността, 18% са заети непряко по специалността, а работещите в несвързана със специалността сфера са 41%.

Диаграма 5. Професионална реализация на завършилите общо за образователните степени „бакалавър“ и „магистър“ в периода 2018/2019–2022/2023 г. (в брой)

Професионалната реализация поотделно за двете образователни степени – „бакалавър“ и „магистър“ сочи следните факти: бакалаврите в най-голям процент са трудово заети в несвързани със специалността области – 44% или пък не работят – 25%, докато 71% от завършилите магистри са заети по специалността, а само 6% са неработещи към момента на завършване (виж диаграма 6).

Диаграма 6. Професионална реализация по образователните степени „бакалавър“ и „магистър“ (в брой)

В преобладаващата си част възпитаниците на Катедрата от специалност БИН са посочили, че са се реализирали като библиотекари или ръководители в регионалните библиотеки, националната библиотека, научни библиотеки като библиотеките на БАН, на Селскостопанската академия, на университети, училищни библиотеки, включително в чужбина, като експерти в министерства и научни и културни институции.

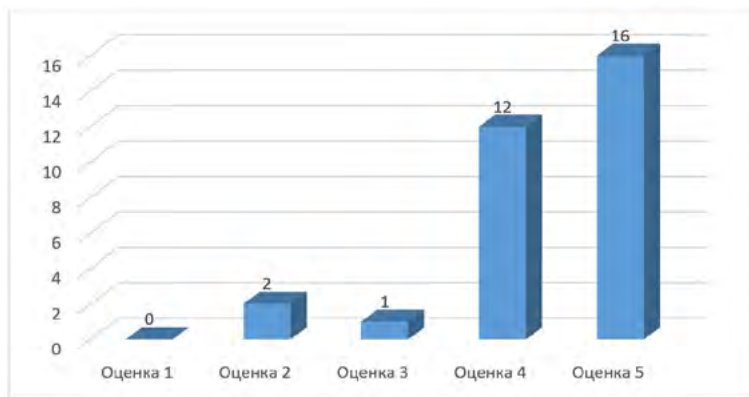
СПЕЦИАЛНОСТ „ПУБЛИЧНИ ИНФОРМАЦИОННИ СИСТЕМИ (ПИС)

В специалността се осъществява прием от 2018/2019 академична година. Студентите от завършват с полагане на държавен изпит. Първият випуск (записани 28 студенти) имаше възможността да завърши през юли 2022 г. До юли 2023 г. са проведени 3 държавни изпитни сесии.

31 са завършилите специалност ПИС бакалаври. В онлайн анкетата „Алумни“ – 12 от тях дават свои препоръки към обучението. Повтарящи са следните препоръки:

- Повече практически курсове;
- Предметите да бъдат насочени към практически дейности (например работа с информационни системи, бази данни и т.н.);
- Повече групови занимания, защото развиват повече способности;
- Да се отстранят курсове, касаещи се до БИН.

Нивото на удовлетвореност от обучението в специалност ПИС е високо – 90% дават високите оценки – 4 и 5 (по скала от 1 до 5), а 52% дават максималната оценка (диаграма 7).

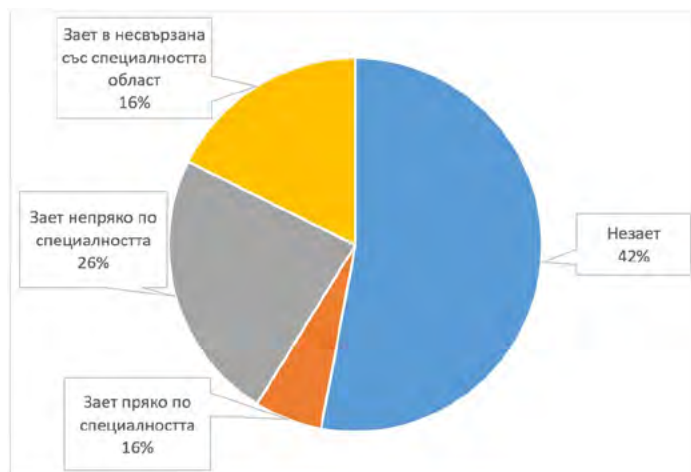

Диаграма 7. Ниво на удовлетвореност от обучението в специалност ПИС по скала от 1 до 5

Относно професионалната реализация, към момента на завършване на студентите от специалност ПИС от анкетата е видно следното: 42% не рабо-

тят, а от тези които са в трудова заетост (останалите 58%) – 16% работят пряко по специалността си, илюстрирано чрез диаграма 8.

Значителна част от 18-те студенти завършили ПИС, които посочват трудова заетост, в момента на завършване работят за национални и международни организации или компании за обработване на данни.

Диаграма 8. Професионална реализация на завършилите специалност ПИС

Ценното за нас, техните преподаватели и Алумни клубовете на Университета е, че около 60% от завършилите специалност ПИС желаят да поддържат връзка и комуникация с Катедрата и Алма матер като бъдат канени на събития или да получават предложения за работа.

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Библиотечно-информационни науки

Том 14/15, 2022/2023

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”

FACULTY OF PHILOSOPHY

Library and Information Science

Volume 14/15, 2022/2023

ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ – ОСНОВНА ДЕЙНОСТ В НАЦИОНАЛНИТЕ НАУЧНИ ПРОГРАМИ НА МОН, В КОИТО УЧАСТВА ЦЕНТРАЛНА БИБЛИОТЕКА НА БАН

СИЛВИЯ НАЙДЕНОВА, МИЛКАНА ЛИШКОВА

Силвия Найденова, Милкана Лишкова. ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ – ОСНОВНА ДЕЙНОСТ В НАЦИОНАЛНИТЕ НАУЧНИ ПРОГРАМИ НА МОН, В КОИТО УЧАСТВА ЦЕНТРАЛНА БИБЛИОТЕКА НА БАН.

Централната библиотека на Българската академия на науките участва в процеса на дигитализация на националното културно наследство от 2011 г. Резултатът е повече от 405 950 файла в 26 колекции. В рамките на Националната научна програма „Културно-историческо наследство, национална памет и социално развитие“ (2019–2021) библиотеката осъществява дигитализация на литературната периодика от първата половина на XX век. Всеки библиографски запис има кръстосана връзка от библиотечно-информационната система ALEPH 500 към пълния текст в дигиталната платформа DSpace. В изпълнение на новата научна програма „Развитие и утвърждаване на българистиката в чужбина“, библиотеката ще създаде библиографска база данни и дигитална колекция по българистика в платформите, с които работи. Тя ще обхваща наред с други неща повече от 60 тома от трите световни конгреса по българистика чрез аналитична обработка, сканиране и експониране.

Ключови думи: Централна библиотека на БАН, ALEPH 500, DSpace, националната научна програма, дигитализация

Silvia Naydenova, Milkana Lishkova. THE DIGITAL TRANSFORMATION – A MAIN ACTIVITY IN THE NATIONAL RESEARCH PROGRAMS OF THE MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE IN WHICH TAKES PART THE CENTRAL LIBRARY OF BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES.

The Central Library of Bulgarian Academy of Sciences was involved in the process of digitization of the national cultural heritage from 2011. The result is more than 405 950 files in 26 collections. In the framework of the National research program Cultural-historical heritage,

national memory and social development (2019–2021) the Library realizes the digitization of the literary periodicals from the first half of 20th century. Every bibliographic record has a cross link from ALEPH 500 to the full text in DSpace. The new program Development and Recognition of the Bulgarian Studies Abroad the Library will create a bibliographic database and a digital collection in Bulgarian Studies in ALEPH 500. It will encompass among other things more than 60 volumes of the three world Congresses of Bulgarian Studies through scanning, processing and cross-referencing of METS files.

Keywords: library, ALEPH 500, DSpace, the National Science Programme, Digitization

Централна библиотека на БАН (ЦБ–БАН) работи по процеса на дигитализация от края на 2011 г. За период от 12 години е експонирала 4252 заглавия (405 950 файла), организирани в 26 колекции.

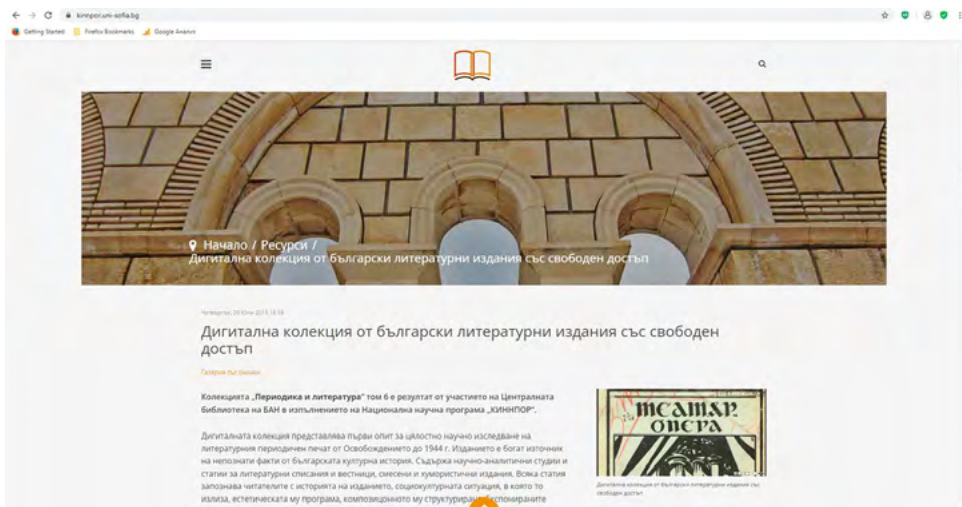
Дигитализация и виртуализация на културното наследство е един от работните пакети от Национална научна програма „Културно-историческо наследство, национална памет и общественото развитие“ (ННП КИННПОР)¹, по които работеше Централна библиотека на БАН в периода 2019–2021 г. Научната задача, с която се беше зела библиотеката е дигитализиране на литературни периодични издания от началото на XX век, във връзка с реализиране на т. 6 от поредицата „Периодика и литература“.

Основната задача на тази национална програма е да отговори на необходимостта от целенасочена работа за изследване, описание, каталогизиране, съхраняване, структуриране в колекции от масиви, поддържане и популяризиране на българското културно-историческо наследство за запазване на националното самосъзнание и родовата памет на българите в глобализиращия се свят. Изучаването и популяризирането на българското културно-историческо наследство като част от това на Европа и света, е важна предпоставка за развитието на обществото и ключов фактор за насърчаване на социалната активност, за създаване на пиетет към националните традиции и на съзнание за значимостта на националните културни ценности.

Разработването на дигитални инструменти за изследване, представяне и популяризиране на българското културно-историческо наследство, в това число и създаване на информационни системи и платформи с включена геолокация на културно-историческото наследство в България и превръщането му в общественополезен ресурс е същността на тази научна програма. Чрез изграждане на нови съвременни и общодостъпни форми бяха представени научните постижения на хуманитаристиката пред българското общество в областта на културно-историческото наследство. Дигитализацията е необходимост и предпоставка за съхраняване и опазване на културно-историческото

¹ *Национална научна програма „Културно-историческо наследство, национална памет и общественото развитие“* [онлайн] [прегледан на 23.05.2023]. Достъпен от: <https://kinnpor.uni-sofia.bg>

наследство, намиращо се в Централна библиотека. Създават се възможности за използването на фонда за научни и изследователски цели под формата на дигитални копия, като по този начин физически се съхраняват оригиналите.

Ил. 1. Колекция „Периодика и литература“ том 6, предоставена от ЦБ-БАН в изпълнение на ННП „КИННОР“.
Източник: <https://kinnpor.uni-sofia.bg/resources/item/23-digital-collection>

Дигитализираните периодични издания (пълни течения) са от фондовете на ЦБ на БАН, библиотеката на Института за литература, Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ – Велико Търново и Народна библиотека „Иван Вазов“ – Пловдив. Към сканираните файлове са направени съответните мета данни в платформата DSpace. Всяко издание е придружено от статия, която запознава читателите с историята на изданието, социокултурната ситуация, в която то излиза, естетическата му програма, композиционното му структуриране. В колекцията изданията са подредени по азбучен ред. В библиографския запис на всяка годишнина в електронния каталог има линк, който отвежда към дигиталното копие в хранилището DSpace. За нас и ползвателите е много важна пряката връзка от библиографския запис до пълнотекстовото съдържание. Така беше постигната интеграция между библиотечната система ALEPH 500 и дигиталната платформа DSpace. Предоставен е свободен достъп до 62 заглавия на периодични заглавия от 20-те години на XX век (над 70 000 файла*).

Следвайки тази политика, Централна библиотека на БАН се включва със своя капацитет в новата научна програма на МОН „Развитие и утвърждаване

* Достъп чрез Цифровото хранилище на Централната библиотека на БАН: <http://dspace.cl.bas.bg/xmlui/handle/nls/30827>

на българистиката в чужбина“, в изпълнение на две задачи от работен проект „Дигитални ресурси“.

Българистиката играе основна роля както при изграждането на представата за съвременна България, така и за мястото на страната ни в развитието на европейската и световна цивилизация. Поради новите геополитически реалности в света през последните три десетилетия се наблюдава понижен интерес към българистиката и изместването ѝ към периферията на научния интерес от страна на редица европейски и други чуждестранни изследователи. В тази връзка Националната научна програма „Развитие и утвърждаване на българистиката в чужбина“ (ННП Българистика) отговаря на необходимостта от целенасочена подкрепа на българистиката като привлекателна научно-изследователска област за чуждестранни учени, акцентираща основно върху българския език и литература, българската история, изкуство, наука и култура (вкл. етнография и фолклор)².

Двете задачи са:

1. Създаване на библиография по българистика в библиотечно-информационната система ALEPH500.

2. Изграждане на дигитална колекция „Българистика“.

Целта на първата задача е аналитично разработване на сборници, монографии, периодични издания съдържащи литература, посветена на темата, което осигурява свободен достъп до библиографските данни. Информацията, която читателят получава е за наличността на тези документи в Академичната библиотечна система на БАН.

По втората задача предстои дигитализиране и експониране на литература по българистика в дигиталната платформа DSpace. Така ще бъде постигната интеграция между библиотечната система ALEPH 500 и дигиталната платформа DSpace, с които 2 софтуера работи ЦБ-БАН и отново дигиталната колекция ще бъде на свободен достъп на сайта на ЦБ-БАН и на сайта на програмата.

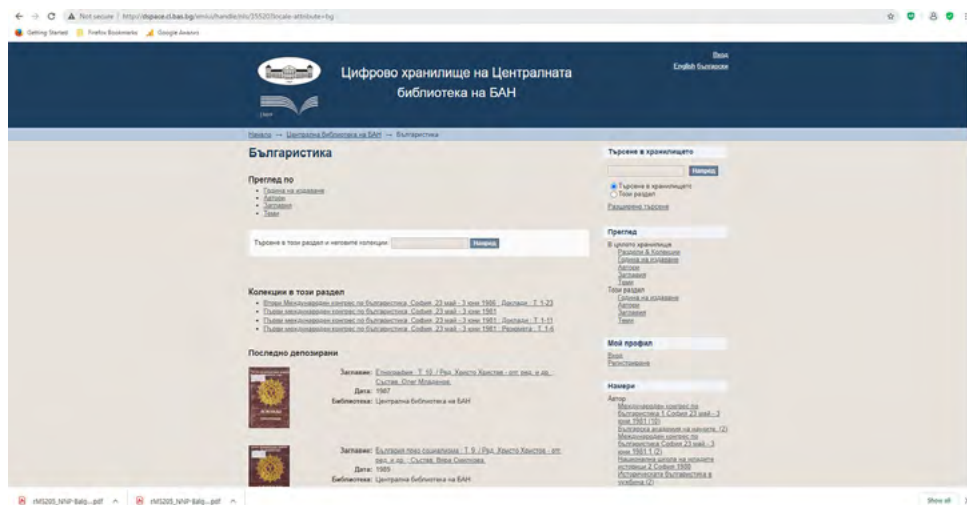
През първата година (2022–2023), аналитично обработваме и дигитализираме Първи, Втори и Трети конгрес по българистика – общо 60 тома, които са библиографска рядкост**.

Тези международни конгреси по българистика събират учени – изследователи на езика, литературата и историята ни от Европа, Азия и Америка. Стотици изследователи от десетки държави представят на тези форуми антропологични, езиковедски, исторически и археологически изследвания. Идеята е да се създаде през годините една световна общност по българистика, която да обедини усилията на институти, научни центрове, библиотеки и колеги, които да развиват българистиката както у нас, така и по света. За цялата тази

² **Национална научна програма „Развитие и утвърждаване на българистиката в чужбина“** [онлайн]. Прегледан на 23.05.2023. Достъпен от: <https://web.mon.bg/bg/101132>

** Достъпни на: <http://dspace.cl.bas.bg/xmlui/handle/nls/35520>

общност е особено важно да има свободен достъп до всички изследвания, така че да се засили интересът към българистиката в чужбина като научноизследователска област, акцентираща основно върху българския език и литература, българската история, изкуство и култура (вкл. етнография и фолклор) на студенти, докторанти и млади учени.

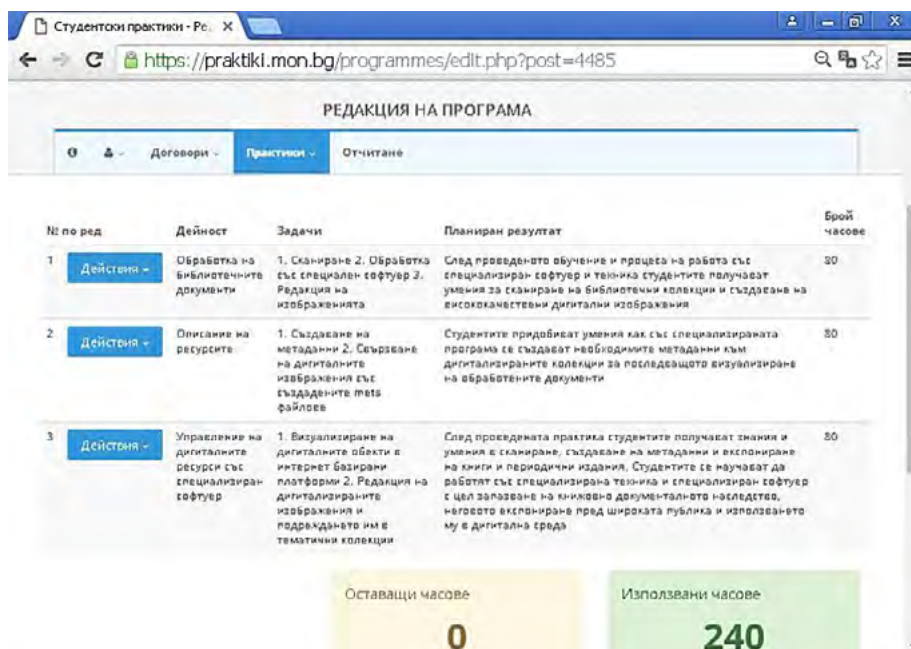
Ил. 2. Цифровото хранилище на ЦБ-БАН дава достъп до конгресите по българистика

За успешното реализиране на проектите, по които вече работим и за осъществяването на тези, които сме планирали, е необходимо съвместно сътрудничество и взаимна помощ. Независимо как ще бъдат оценявани темповете и мащабите на процеса на дигитализация в библиотеките, той се развива постъпателно, сравнително планомерно и с определено видими резултати. Изграждането на единна национална интеграционна система е важна задача, която ще отведе процеса на дигитализация далеч напред и ще задоволи очакванията на потребителите. Съществуващите добри практики на национално и регионално ниво са и основата за подобен процес на интеграция. Не е нужна аргументация за извода, че дигитализацията в библиотеките, предоставянето на онлайн електронни услуги, виртуални изложби и нови онлайн рубрики, засяга практически цялото общество, защото превръща библиотеките в институции без граници.

В тази връзка ЦБ на БАН се вписва изключително добре в дигиталната трансформация като базисна организация, в която се провежда проектът „Студентски практики“ към МОН. В програмата, която е изработена за студентите и е свързана с процеса на дигитализация, основните дейности в работата на студентите са:

- сканиране;
- обработка на изображенията;
- създаване на METS файлове;
- свързване на изображенията с METS файловете.

Това не е случайно, имайки предвид научния вид на библиотеката и функциите, които тя изпълнява. Фактът, че програмата акцентира предимно на дигитализацията, говори за една възможност, която се дава на студентите – в рамките на 240 часа да усъвършенстват цялостния процес на дигитализация, което ще им помогне за натрупване на повече задълбочени знания и практически опит³.

№ по ред	Дейност	Задачи	Планиран резултат	Брой часове
1	Действие - Обработка на библиотечните документи	1. Сканиране 2. Обработка със специален софтуер 3. Редакция на изображенията	След проведеното обучение и процеса на работа със специализиран софтуер и техника студентите получават умения за сканиране на библиотечни колекции и създаване на висококачествени дигитални изображения	30
2	Действие - Описание на ресурсите	1. Създаване на метаданни 2. Свързване на дигиталните изображения със създадените mets файлове	Студентите придобиват умения как със специализираната програма се създават необходимите метаданни към дигитализираните колекции за последващото визуализиране на обработените документи	30
3	Действие - Управление на дигиталните ресурси със специализиран софтуер	1. Визуализиране на дигиталните обекти в интернет базирани платформи 2. Редакция на дигитализираните изображения и поддържането им в тематични колекции	След проведената практика студентите получават знания и умения за сканиране, създаване на метаданни и експониране на книги и периодични издания. Студентите се научават да работят със специализирана техника и специализиран софтуер с цел запазване на книжовно-документалното наследство, неговото експониране пред широката публика и използването му в дигитална среда	30

Оставащи часове
0

Използвани часове
240

Ил. 3. Програма на ЦБ–БАН по проект „Студентски практики“ към МОН

В тази връзка се предполага, че студентите, участвали предимно в процеса на дигитализация и задачите свързани с нея, са усвоили в голяма степен тази дейност и в този смисъл, при дигиталната трансформация в нашата библиотека се наблюдават очакваните ефекти върху библиотечно-информационното образование.

³ **Студентски практики** [онлайн]. Прегледан на 23.05.2023. Достъпен от: <https://praktiki.mon.bg>

ЦИТИРАНИ ИЗТОЧНИЦИ:

- Министерство на образованието и науката.** *Национална научна програма „Развитие и утвърждаване на българистиката в чужбина“* [онлайн] [прегледан на 23.05.2023]. Достъпен от: <https://web.mon.bg/bg/101132>
- Национална научна програма „Културно-историческо наследство, национална памет и обществено развитие“** [онлайн]. ©КИННПОР, 2019 [прегледан на 23.05.2023]. Достъпен от: <https://kinnpor.uni-sofia.bg>
- Студентски практики** [онлайн]. ©Министерство на образованието и науката, 2023 [прегледан на 23.05.2023]. Достъпен от: <https://praktiki.mon.bg>
- Цифрово хранилище на Централната библиотека на БАН** [онлайн] [прегледан на 23.05.2023]. Достъпен от: <http://dspace.cl.bas.bg/xmlui/>

REFERENCES:

- Ministerstvo na obrazovaniето i naukata.** *Natsionalna nauchna programa „Razvitie i utvarzhdavane na balgaristikata v chuzhbina“* [onlayn] [pregledan na 23.05.2023]. Dostapen ot: <https://web.mon.bg/bg/101132>
- Natsionalna nauchna programa „Kulturno-istoricheskо nasledstvo, natsionalna pamet i obshtestveno razvitie“** [onlayn]. ©KINNPOR, 2019 [pregledan na 23.05.2023]. Dostapen ot: <https://kinnpor.uni-sofia.bg>
- Studentski praktiki** [onlayn]. ©Ministerstvo na obrazovaniето i naukata, 2023 [pregledan na 23.05.2023]. Dostapen ot: <https://praktiki.mon.bg>
- Tsifrovo hranilishte na Tsentralnata biblioteka na BAN** [onlayn] [pregledan na 23.05.2023]. Dostapen ot: <http://dspace.cl.bas.bg/xmlui/>

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Библиотечно-информационни науки

Том 14/15, 2022/2023

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”

FACULTY OF PHILOSOPHY

Library and Information Science

Volume 14/15, 2022/2023

ВЪЗМОЖНОСТИ НА OPEN JOURNAL SYSTEMS (OJS) КАТО ЕЛЕКТРОННА ИЗДАТЕЛСКА СИСТЕМА ЗА НАУЧНИ СПИСАНИЯ

КИРИЛ КАМБУРОВ

Кирил Камбуров. ВЪЗМОЖНОСТИ НА OPEN JOURNAL SYSTEMS (OJS) КАТО ЕЛЕКТРОННА ИЗДАТЕЛСКА СИСТЕМА ЗА НАУЧНИ СПИСАНИЯ.

Статията има за цел запознаване с възможностите на електронната издателска система OJS за публикуване на научни периодични издания.

Софтуерът – инсталация, настройка и практическо приложение в реална експлоатационна среда се изучава от студенти в бакалавърските специалности „Библиотечно-информационни науки“ и „Публични информационни системи“ в катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Съществена част от образователния процес заема ролевите игри – автор, редактор, рецензент, коректор и др. Практическата цел е издаването на брой от примерно научно периодично издание.

Представени са възможностите на системата Open Journal Systems в процеса от подаване на чернова за статия през редакторска обработка, рецензиране и публикуване. Разгледани са основните характеристики на системата, включително за работа на български и английски език. Особено внимание е обърнато на задължителната за този академичен жанр библиографска информация и метаданни (автори, институции, ключови думи, резюме на научна статия и използвана литература).

Ключови думи: научно списание, издателски софтуер, Open Journal Systems, автор, рецензент, издател.

Cyril Kamburov. CAPABILITIES OF OPEN JOURNAL SYSTEMS (OJS) AS AN ELECTRONIC PUBLISHING SYSTEM FOR SCIENTIFIC JOURNALS.

The article aims to introduce the capabilities of Open Journal Systems as an electronic publishing system for scientific periodicals.

The software – installation, setup and practical application in a real operating environment is studied by the students at the “Library and Information Sciences” and “Public Information

Systems” bachelor’s degree programs of Sofia University “St. Kliment Ohridski”. An essential part of the educational process are the role-playing games – author, editor, reviewer, proofreader, etc. The practical aim is to publish an issue of an experimental scientific periodical.

The capabilities of Open Journal Systems in the process from submission of a draft article through editorial processing, review and publication are presented. The main features of the system are considered, including working in Bulgarian and English language. Particular attention is paid to the bibliographic information and metadata (authors, institutions, keywords, abstract of a scientific article and references) which are mandatory for this academic genre.

Keywords: scientific journal, publishing software, Open Journal Systems, author, reviewer, publisher

УВОД

Open Journal Systems (OJS) е модерна информационна система предназначена за публикуване на научни издания онлайн. Софтуерът, принципите на разработка на електронно рецензирано научно списание и публикуване в него се изучават в бакалавърските специалности „Библиотечно-информационни науки“ и „Публични информационни системи“ в катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ на Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Съществена част от образователния процес по предмета „Научно-производствена практика по ИКТ“ са ролевите игри. Редом с техническите задачи по инсталация и настройване на пакета, сред задачите пред студентите са публикуване на статия като автор и в съавторство, редакторска обработка на постъпилите материали за статия, сляпа и двойно сляпа рецензия на текст, коректура и публикуване в електронно експериментално издание. Практическата цел е издаването на брой от примерно научно периодично издание.

OPEN JOURNAL SYSTEMS

Зараждане и развитие на проекта

OJS е безплатен софтуер с отворен код и система за управление на съдържание (CMS, content management system) разработена специфично за публикуване онлайн на академични научни периодични издания. В настоящия си вариант, софтуерът се издава от Public Knowledge Project под публичния лиценз GNU General Public License (GPL), версия 3*.

През 1998 г. Джон Уилински (John Willinsky) инициира „Проект за обществено знание“ (Public Knowledge Project, PKP) с широката подкрепа на Университета на Британска Колумбия, Канада¹.

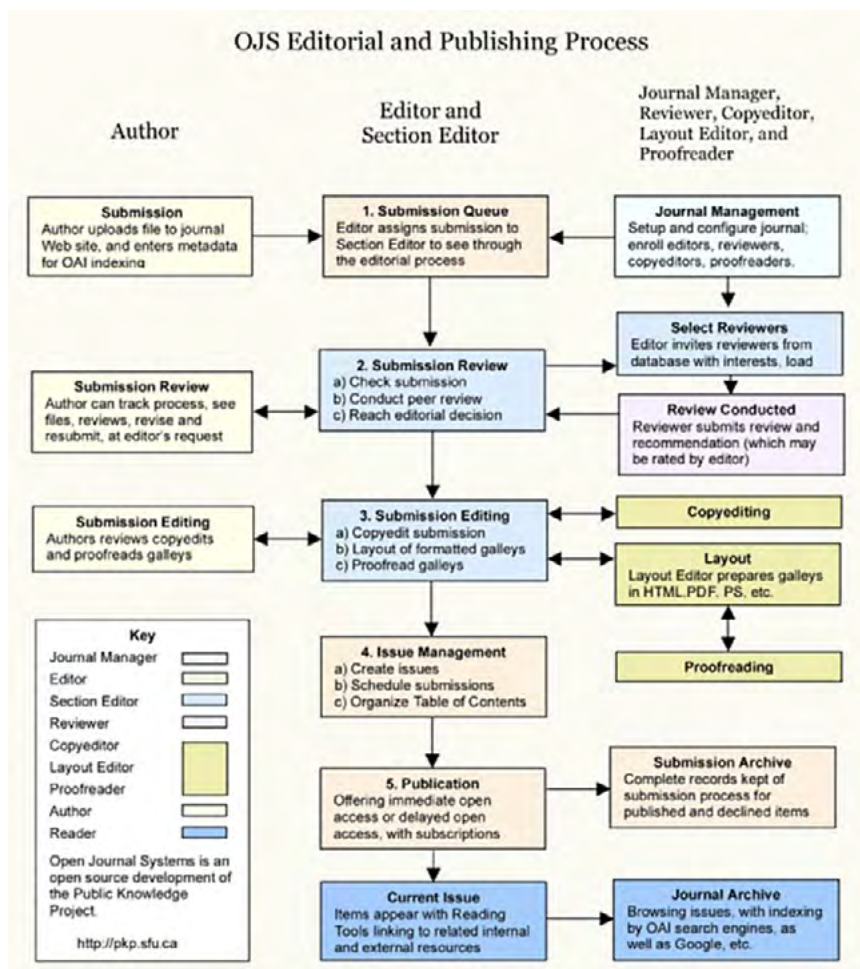
* Повече информация на: <https://www.gnu.org/licenses/gpl-3.0.en.html>

¹ **Open** Source & Open Access [online]. *SFU Public PKP Knowledge Project*. [Accessed 17.06.2023]. Available from: <https://pkp.sfu.ca/about/ossoa/>

От 2005 г. системата се разработва в тясно сътрудничество с библиотеката на университета Саймън Фрейзър, Канада (SFU) и Канадския издателски институт.

Първоначално системата е разработена като софтуер за публикуване в електронна форма на доклади от конференции (Open Conference Systems, OCS, поддържана до 2014 г.), а през 2002 г. излиза отделен софтуерен пакет наречен OJS.

Схемата на целия процес по постъпване на материал за статия, редактиране и публикуване² са отбелязани на фиг. 1.

Фиг. 1. Процес на редакция и публикуване с OJS.

² Willinsky, John. Twenty-Fifth Year Reflections on PKP [Online]. *SFU Public PKP Knowledge Project*, January 11, 2023 [accessed 17.06.2023]. Available from: <https://pkp.sfu.ca/2023/01/11/twenty-fifth-year-reflections-on-pkp/>

Към 2017 г. OJS вече има своето трето голямо издание (версия 3.0.2, февруари 2017). Написана е на програмен език PHP, използва бази от данни MariaDB или PostgreSQL и може да бъде разположена както на операционна система Unix, така и на ОС Windows със съответния уеб сървър – Apache или IIS. Последният издаден към юни 2023 г. вариант е версия 3.4.

Важен момент от развитието на системата е „Мрежата за дигитално съхранение“ (Preservation Network, PKP PN) на дигитални периодични издания публикуващи с OJS. Програмата предлага децентрализирано и разпределено съхранение, постоянен достъп и запазване на автентичната оригинална версия на съдържанието на съответното издание. PKP PN дава възможност при срив на сайта на изданието, то да бъде достъпно и възстановено от издателя.

Възможности на OJS

OJS е разработен, за да улесни издаването на електронни периодични издания. Тенденцията за отворен достъп до публикуваната научна информация е част от основната идея на проекта. Целта е разработката на достъпен софтуер за публикуване на реферирани издания (peer review) и предоставянето на техническа инфраструктура не само за онлайн представяне на статиите в списанията, но и за целия работен процес на редакционен мениджмънт, като това включва както изпращането на статия, така и многостъпкова редакторска и рецензионна работа, а и последващото индексирание на съдържанието.

OJS работи с ролеви модел и потребителски интерфейс, съобразен с него, като отделен достъп и функционалности се предоставят за различните групи потребители: издателят на списанието, редактори, рецензенти, автори, читатели и т.н. Системата не е ограничена само до издания с отворен достъп. Поддържа се затворен достъп (с абонамент), институционален платен достъп (на база диапазон от IP адреси), отложен отворен достъп (публикациите са достъпни през модула за абонаменти при излизане на броя на периодичното издание, а след определен времеви интервал стават публично достъпни безплатно).

Интересното е, че самата система може да бъде потребявана и като хостнато решение при Public Knowledge Project (срещу заплащане) предлагано от PKP-operated Publishing Services.

Системата за управление на съдържание е базирана на „плъгин архитектура“, подобно на други проекти, като например WordPress, позволяващи лесното интегриране на нови функции, без да е необходимо да се променя цялата основна кодова база. Някои от тези софтуерни допълнения включват инструменти за улесняване на индексирането в Google Scholar и PubMed Central, синдикиране чрез RSS, статистики и отчети. OJS има възможности за постоянен и непроменен архив, което е важен елемент при научните публикации онлайн.

Системата дава възможност да се използват различни графични и текстови шаблони за цялостно оформление на изданията – менюта, графика, шрифтове и т.н. Стандартно се предлагат десетина такива оформителски шаблона.

Разработени са серия от инструменти за четене, които осигуряват достъп до сродни проучвания, медийни истории и др., в бази от данни с отворен достъп.

Специален библиографски инструмент е „Citation plugin“. Ако е включен – в отделно каре е показан коректния начин за цитиране според стандартите ACM, ACS, APA, ABNT, Chicago, Harvard, IEE, MLA, Turabian, Vancouver, а цитатната информация може да бъде изтеглена като Endnote/Zotero/Mendeley или BibTeX форматиран файл.

Сред широката палитра от инструменти внимание заслужават и възможностите за импортиране и експортиране на статии и цели броеве в оригиналния XML формат на OJS, както и експортиране на метаданните в PubMed XML формат (за индексване в MEDLINE), CrossRef XML, DataCite и DOAJ.

Потребителският и административен интерфейс са преведени на над 20 езика, между които български. Всички преводи се създават и поддържат от доброволци, част от потребителската общност към проекта.

А тази потребителска общност се е развила около софтуера, като активни участници, които са допринесли за проекта включват академични институции като например Бразилския институт за информация в науката и технологиите (IBICT), издаващ Journal of Medical Internet Research и др.

Разпространение

РКР използва собствен подход за идентифициране, проверка, анализ на грешки при идентификации и локализиране на употреби на OJS. Инсталационните пакети се разпространяват в Интернет без регистрация. За целите на идентификацията съществува функцията „маяк“ („beacon“), която позволява на инсталацията да се идентифицира в мрежата на РКР.

Наборът от данни изключва издания въз основа на следните критерии:

- издания в локални мрежи (напр. <http://255.255.255.255>) без връзка с реален достъпен в Интернет IPv4;
- тестови издания (името на изданието или неговият URL адрес съдържат думи „test“, „dev“, „demo“, „theme“);
- списания, недостъпни по време на процеса на синхронизиране (напр. неочаквани грешки, изчакване, мрежови проблеми и други) за най-малко 30 дни;
- списания, които не са публикували поне 5 статии за дадена година.

От подробната статистика е видно, че в различните си версии OJS се използва от над 34 000 дигитални периодични издания³.

³ **Khanna**, Saurabh et al. *Details of publications using software by the Public Knowledge*

В България продуктът към момента е по-скоро малко познат. В изследването си за глобалното разпространение към 2021 г. С. Хана отбелязва 50 периодични издания, които могат да се причислят към български домейн (имат ISSN издаден от Националната агенция за ISSN, публикуват метаданни на български език и/или са с интернет домейн .bg или .bg)⁴.

В свое изследване доц. Е. Лозанова-Белчева анализира трудностите при идентифицирането на статии в научни издания като „български“: „Дали местонахождението (адресът) на издателя (съответно ISSN, получен в страната) трябва да е определящият фактор за национална идентификация и доколко тази условност за присъждането на ISSN номера трябва да е основен признак за национална принадлежност в международните ресурси? Дали чуждестранни издания, получили ISSN номер от България реално са „български“?“⁵

При цялата условност на подобно определение, за български научни издания публикувани онлайн у нас, съществуват практически внедрявания на OJS, а системата се използва ефективно като платформа за публикуване.

В Софийския университет съществува експериментално внедряване на продукта за няколко списания: *South-East European Journal of Digital Humanities*; *Journal of Software Ecosystems*; *Електронно обучение*; *URCH Annals* и *Colloquia Comparativa Litterarum*⁶.

Нов Български Университет издава 11 заглавия цифрови периодични научни списания на български и английски⁷, между които: *Digital Age in Semiotics & Communication, Leadership, Society, Strategic Visions*; *Sledva: NBU Journal of Humanities and Arts* и др.

Сред българоезичните издания съществуват и известен брой, предимно специализирани медицински издания, които се издават в дигитален формат с OJS: *Българска неврология*, *Двигателни нарушения*, *Кардиология и кардиохирургия*, *Клинична & Хирургична онкология*, *Cephalgia*.

Project [online] [accessed 17.06.2023]. Available from: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi:10.7910/DVN/OCZNVY>

⁴ **Khanna**, Saurabh. *OJS Growth Statistics: 2021* [online]. Updated: May 31, 2023 [accessed 17.06.2023]. Available from: <https://rpubs.com/saurabh90/ojs-stats-2021>

⁵ **Лозанова-Белчева**, Елица. В търсене на български списания с импакт фактор в платформата Web of Science. В: *Годишник на Софийски университет „Св. Климент Охридски“*, Философски факултет, Книга Библиотечно-информационни науки, 2019, Т. 11, с. 39–76. ISSN 1313-4256.

⁶ **Електронни списания на СУ** [онлайн] [прегледан 12.06.2023]. Достъпен от: <https://ejournal.uni-sofia.bg/>.

⁷ **New Bulgarian University Academic Journals Portal** [online] [accessed 17.06.2023]. Available from: <https://ojs.nbu.bg/index.php/>

ОБУЧЕНИЕ И РОЛЕВИ ИГРИ

В обучението по предмета „Научно-производствена практика по ИКТ“ системата се изучава комплексно.

Първоначално студентите се запознават с идеите за отворения и затворен достъп до научна информация, както и съвременните тенденции в тази сфера.

Разглеждат се основно две форми на отворения достъп:

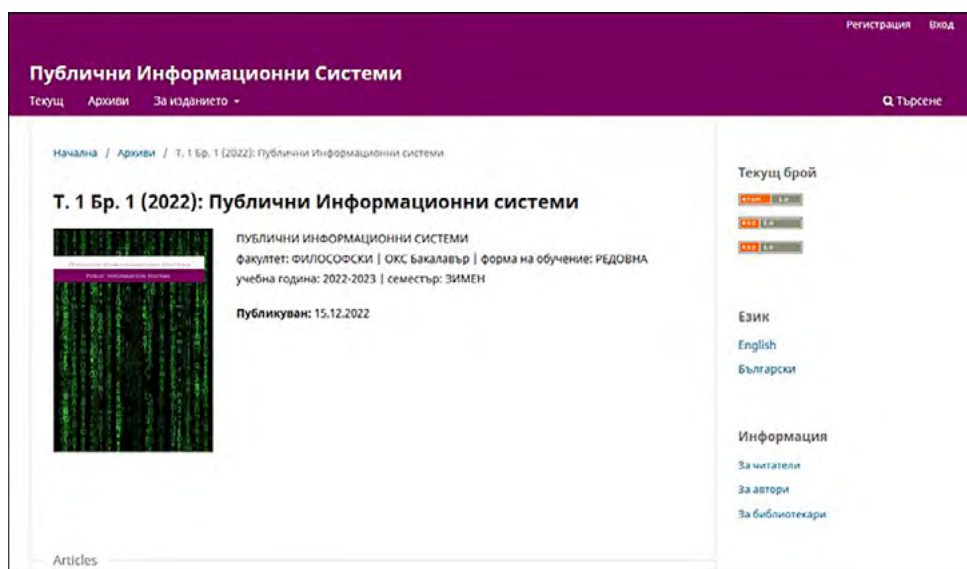
- платинен/диамантен (Diamond Open Access / Platinum Open Access) отворен достъп, който се отнася до издания, които не изискват такса за публикуване или такса за обработка на статии от авторите. Демонстрират се примерни издания с такъв отворен достъп, които не изискват абонамент за потребителите си за достъп до цялото съдържание на конкретното издание;

- златен (Gold Open Access) отворен достъп, който включва публикуване в списание със свободен достъп. Демонстрират се издания, при които цялото съдържание е безплатно за достъп, изтегляне, копиране и разпространение, стига авторът да бъде признат, но има такси за публикуване или обработка на материала (Article Processing Fees).

Реализират се конкретни стъпки за направата на списание с отложен отворен достъп, при който материалите се публикуват в ограничена за абонати форма, а след период от време автоматично приемат статут със свободен достъп.

Подробно се анализират различни аспекти от публикуването на произведения под лиценз Creative Commons в различните му форми, позволяващ произведението да бъде споделяно и повторно използвано (с определени ограничения), без да се изисква разрешение от автора. Засягат се въпроси свързани с авторските права.

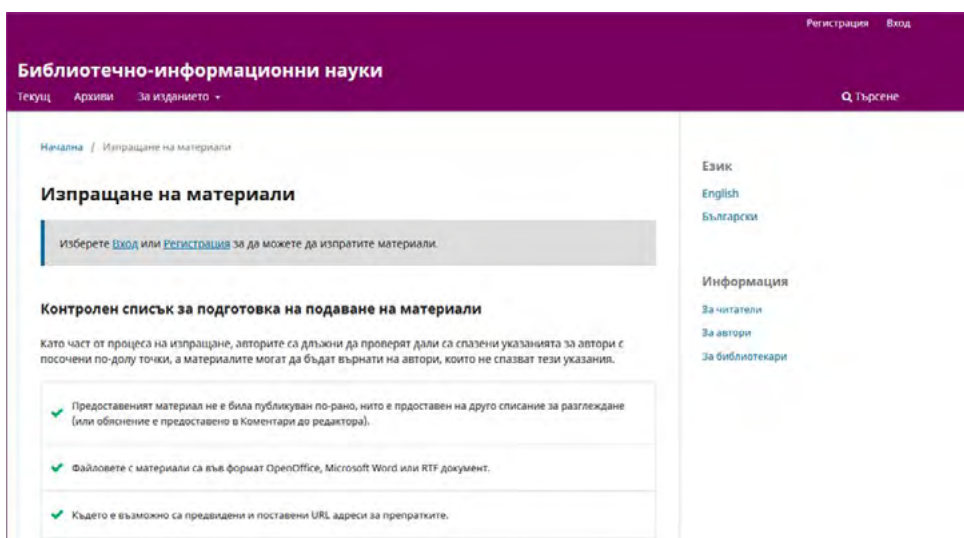
Практическата задача на този етап е инсталирането и настройката на OJS с двуезичен интерфейс и определяне на редакторската и рецензионна политика на примерното издание.

Фиг. 2. Корица на експериментално издание ПИС, Т. 1, Бр. 1 (2022).

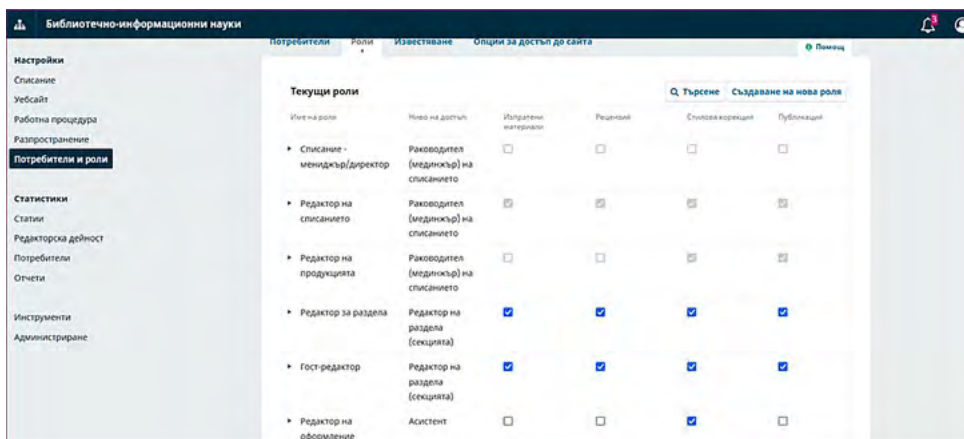
Следващият образователен етап е запознаването с процеса на публикуване в дигиталното научно списание. Той започва със самостоятелна регистрация като автор на всеки студент и подаване на примерна статия. Процесът се разглежда и от редакторска гледна точка с най-често допускани грешки в идентификацията на автора и/или колектива от автори, преводача (ако е преводна статия) и изобщо заявяването на авторската отговорност с попълване на съответните декларации за оригиналност на труда, лицензионни права, ако не е първа публикация.

Подаващият автор попълва авторската отговорност и институционална принадлежност за себе си и за съавторите, ако има авторски колектив, като системата дава възможност за допълнителни идентификационни данни като ORCID, Author ID (Scopus), Researcher ID (Web of Science), кратка биография и др. Метаданните към материала се подават на двата езика поддържани от списанието, като това включва и библиографска информация като резюме на статията, използвана литература, ключови думи.

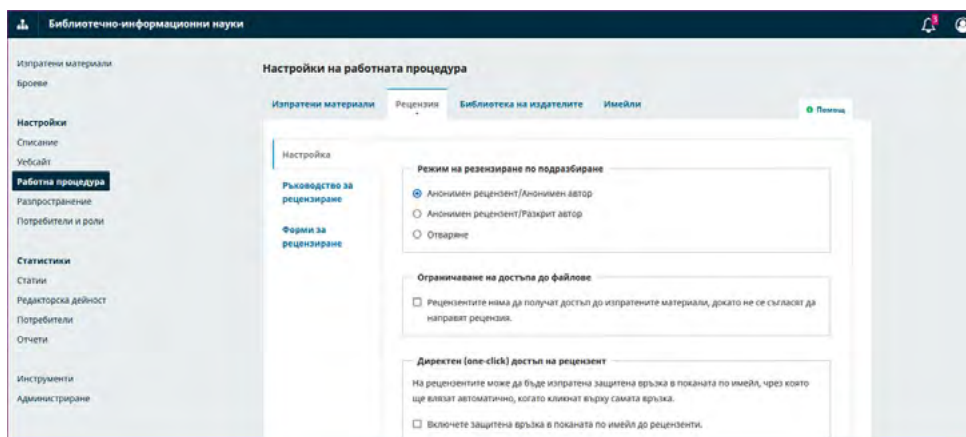
Фиг. 3. Подаване на материали към експериментално издание БИН, Т. 1, Бр. 1 (2023).

От този етап насетне студентите преминават в различни от авторската роля, за да се запознаят с отделните стъпки на редакторския процес.

Фиг. 4. Ролеви игри на експериментално издание БИН, Т. 1, Бр. 1 (2023).

Според предварително зададената политика за рецензиране материалите за статии се обработват от редактор и редактор на раздел за допустимост и премахване на данни във връзка със сляпото рецензиране. Студентите се запознават с концепциите за открито, сляпо и двойно сляпо рецензиране. Симулират се отказ от публикуване, искане за допълнителни разяснения във връзка с материала от страна на автора, уточняване и корекция на липсващи данни, например списък с цитираната литература.

Фиг. 5. Рецензионен процес на експериментално издание БИН, Т. 1, Бр. 1 (2023).

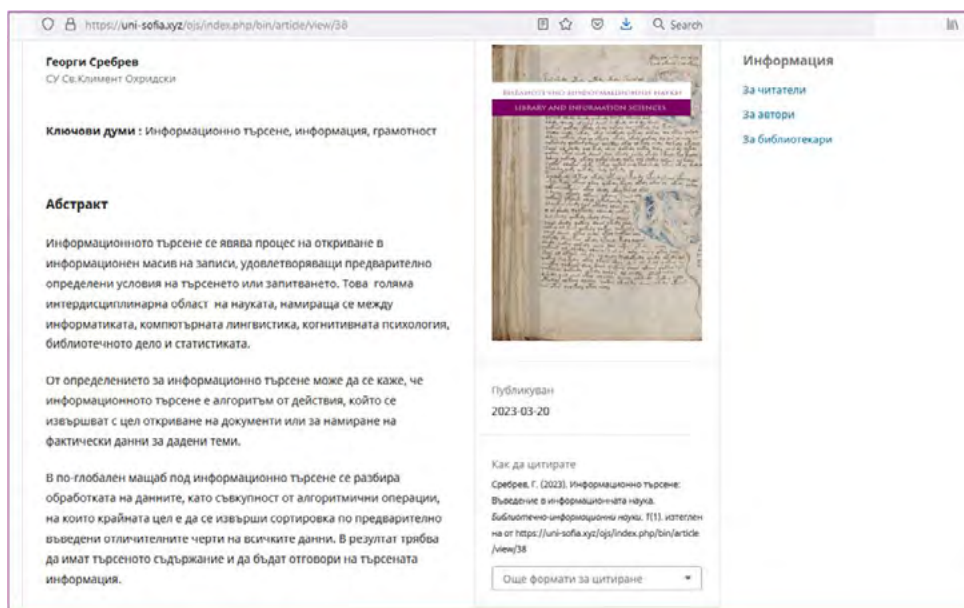
Отново в ролева игра материалите се подават към рецензент, който трябва да направи своята писмена обоснована оценка. Тук се демонстрират възможностите на системата за дискуссионен форум, вътрешен за отделните редакторски звена. Симулират се забавяне на рецензента, съответно назначаване на друг рецензент, положителна и отрицателна оценка от негова страна и необходимите комуникационни стъпки по отношение на процеса, включващи рецензентите, редактора и автора.

При положителна рецензия авторът бива известен и може да направи корекции съгласно мотивите на рецензента, като добави нова версия на материала. Симулира се и втори кръг на рецензиране във връзка с новата версия.

Следващите стъпки от процеса са коректурата и етап по графичното оформление на текста (шрифтове и разположение на фигури и илюстрации). Провеждат се писмени дискусии с автора/авторите за подготовка на статията за публикуване.

Последният етап се състои в добавянето на типографски изглед на статията (файл във формат PDF с реквизитите на изданието – колонтитул, страници и т.н.), ревизия на всички метаданни, вкл. референтния списък с цитирана литература и насрочването за публикуването ѝ в следващ брой на списание-то. При завършването на този етап от редакцията на броя се добавят и други необходими метаданни, ако се поддържат от самото издание, например DOI идентификатори.

С публикуването на броя всички статии в него се заключват за последваща обработка и материалите стават общодостъпни според политиката на самото издание. На Фиг. 6 е илюстрирана примерна публикувана статия.

Фиг. 6. Статия от експериментално издание БИН, Т. 1, Бр. 1 (2023).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дългогодишното развитие на OJS с подкрепата на университети и научни институти, реализацията му като система с отворен код, поддръжката, глобалното разпространение и не на последно място възможностите за работа с различни езици определят системата като изключително добър избор за платформа за публикуване на научни периодични издания.

Софтуерът предоставя широк инструментариум за издателите на научна и образователна литература и дава възможността изданията и авторите, публикуващи в тях, да бъдат индексирани в различни международни бази данни за научни публикации.

Софийският университет дава възможност на студентите да се запознаят в практико-приложен план със софтуера и със специфичните процеси в електронна среда за този академичен жанр.

ЦИТИРАНИ ИЗТОЧНИЦИ:

Електронни списания на СУ [онлайн] [прегледан 12.06.2023]. Достъпен от: <https://ejournal.uni-sofia.bg>

Лозанова-Белчева, Елица. В търсене на български списания с импакт фактор в платформата Web of Science. В: *Годишник на Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, Книга Библиотечно-информационни науки*, 2019, Т. 11, с. 39–76. ISSN 1313-4256.

- Khanna**, Saurabh et al. *Details of publications using software by the Public Knowledge Project* [online] [accessed: 17.06.2023]. Available from: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi:10.7910/DVN/OCZNVY>. DOI: 10.1590/SciELO-Preprints.4729
- Khanna**, Saurabh. *OJS Growth Statistics: 2021* [online]. Updated: May 31, 2023 [accessed 17.06.2023]. Available from: <https://rpubs.com/saurabh90/ojs-stats-2021>
- New Bulgarian University Academic Journals Portal** [online] [accessed 17.06.2023]. Available from: <https://ojs.nbu.bg/index.php/>
- Open Source & Open Access** [online]. *SFU Public PKP Knowledge Project*. [Accessed 17.06.2023]. Available from: <https://pkp.sfu.ca/about/ossoa/>
- Willinsky**, John. Twenty-Fifth Year Reflections on PKP [Online]. *SFU Public PKP Knowledge Project*, January 11, 2023 [accessed 17.06.2023]. Available from: <https://pkp.sfu.ca/2023/01/11/twenty-fifth-year-reflections-on-pkp/>

REFERENCES:

- Elektronni spisania na SU** [onlayn] [pregledan 12.06.2023]. Dostapen ot: <https://ejournal.uni-sofia.bg>
- Khanna**, Saurabh et al. *Details of publications using software by the Public Knowledge Project* [online] [accessed: 17.06.2023]. Available from: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi:10.7910/DVN/OCZNVY>. DOI: 10.1590/SciELO-Preprints.4729
- Khanna**, Saurabh. *OJS Growth Statistics: 2021* [online]. Updated: May 31, 2023 [accessed 17.06.2023]. Available from: <https://rpubs.com/saurabh90/ojs-stats-2021>
- Lozanova-Belcheva**, Elitsa. V tarsene na balgarski spisania s impakt faktor v platformata Web of Science. V: *Godishnik na Sofiyski universitet „Sv. Kliment Ohridski“, Filozofski fakultet, Kniga Bibliotechno-informatsionni nauki*, 2019, T. 11, s. 39–76. ISSN 1313-4256.
- New Bulgarian University Academic Journals Portal** [online] [accessed 17.06.2023]. Available from: <https://ojs.nbu.bg/index.php>
- Open Source & Open Access** [online]. *SFU Public PKP Knowledge Project*. [Accessed 17.06.2023]. Available from: <https://pkp.sfu.ca/about/ossoa>
- Willinsky**, John. Twenty-Fifth Year Reflections on PKP [Online]. *SFU Public PKP Knowledge Project*, January 11, 2023 [accessed 17.06.2023]. Available from: <https://pkp.sfu.ca/2023/01/11/twenty-fifth-year-reflections-on-pkp>

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
Библиотечно-информационни науки
Том 14/15, 2022/2023

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”
FACULTY OF PHILOSOPHY
Library and Information Science
Volume 14/15, 2022/2023

**КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, НАУЧНА
ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА“**

**DEPARTMENT OF LIBRARY AND INFORMATION
SCIENCE AND CULTURAL POLICY**

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
Библиотечно-информационни науки
Том 14/15, 2022/2023

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”
FACULTY OF PHILOSOPHY
Library and Information Science
Volume 14/15, 2022/2023

**ЮБИЛЕЙНА НАУЧНА СЕСИЯ ПО ПОВОД 70-ГОДИШНИНАТА
НА КАТЕДРАТА ПО „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, НАУЧНА
ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА“**

**ANNIVERSARY SCIENTIFIC SESSION ON THE 70TH
ANNIVERSARY OF THE DEPARTMENT OF „LIBRARY
SCIENCE, SCIENTIFIC INFORMATION AND CULTURAL
POLICY“**

През 2023 г., юбилейна за катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“, академичната общност и многобройните възпитаници на библиотековедската катедра на Алма матер, отбелязват значими годишнини. Всяка една от тях бележи лекатушния и нелек, но с безспорен авторитет път, започнат преди **100 години** с утвърждаването на първата учебна дисциплина в Софийския университет – „Учение за библиотеката“ (1922/1923 уч. г.), с която се проправя пътят на висшето образование в областта на библиотечно-информационните науки в България. Изминали са и **70 години** от създаването на самостоятелна Катедра по библиотекознание и архивистика (май 1952) и на самостоятелна специалност „Библиотекознание и библиография“ (1953/1954 уч. г.) в Софийския университет. Преди **30 години** е открита съвременната самостоятелна специалност „Библиотечно-информационни науки“ в структурата на Философския факултет (10 март 1993) на Софийския университет. Само преди **5 години** бе приет първият випуск на специалност „Публични информационни системи“ (2018/2019 уч. год.).

На 15 май 2023 г. бе проведена юбилейна научна сесия под наслов „Непроменящият се императив за промяна“. В инициативата се включиха около 120 участника, представители на академичната общност, на различни университети, неправителствени, браншови организации, работодателски институ-

ции, представители на библиотеки, архиви, музеи от цялата страна, колеги, преподаватели, възпитаници на Катедрата.

На откриването на събитието присъстваха доц. д-р Георги Вълчев, заместник-ректор на Софийския университет, проф. д.пс.н. Соня Карабельова – декан на Философския факултет, доц. д-р Калоян Харалампиев – зам.-декан на факултета, доц. Биляна Яврукова, зам.-директор на Университетската библиотека и преподавател във Философския факултет, председателят на Управителния съвет на Българската библиотечно-информационна асоциация доц. д-р Анета Дончева, председателят на държавна агенция „Архиви“ доц. д-р Михаил Груев, директорът на Народна библиотека „Иван Вазов“ в Пловдив и др.

Сред присъстващите бяха и преподаватели, дълбоко свързани в професионалния си път със Софийския университет и Катедрата, сред които доц. Татяна Янакиева, доц. Нина Шуманова, проф. Боряна Христова, както и колеги, приятели, студенти и гости.

Конференцията бе открита от доц. д-р Милена Миланова, ръководител на Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“, която отбеляза в приветственото си слово, че тяхна мисия е да запазят стореното от техните предшественици, като продължават да съграждат здрави и устойчиви пътища, чертаещи бъдещето на професиите в областта на библиотекознанието.

Тя очерта накратко дейността на екипа на катедрата и работата му за развиване на специалността. „Стремежът ни винаги е бил да отговорим на очакванията на обществото и работодателите чрез налагане на стандарти и цели, които да задават високо качество и ниво в образованието и професията ни. Но на първо място сред всички тези цели е грижата именно за нашите студенти – бакалаври, магистри и докторанти“, каза доц. Миланова и допълни, че екипът е горд с всяко тяхно постижение и им предава академизма и духовността, които носят и пазят всички възпитаници на Софийския университет.

Заместник-ректорът на Софийския университет доц. д-р Георги Вълчев поздрави своите колеги за празника и заяви, че няма как да има успешен, проспериращ университет, ако няма високи постижения в библиотечното дело. Той отправи и поздрав за усилията, които се полагат за създаване на специалисти и за нивото, което се поддържа. Това е една изключително важна, отговорна и трудна мисия. Доц. Вълчев пожела на всички дълги години творческо вдъхновение, а на ветераните от катедрата – дълголетие. „Дано дълго да сте сред нас, защото без доайените, нямаше да ни има нас“, каза още заместник-ректорът.

Доц. Вълчев прочете и поздравителен адрес от името на ректора на Софийския университет проф. дфн Анастас Герджиков. В него се казва, че винаги е повод за празник, когато отбелязваме годишнини, а когато говорим за постигнати резултати, изминалите години добиват още по-важно значение. „Философският факултет и Катедра „Библиотекознание, научна информация

и културна политика“ са място, в което студентите могат да развият още повече своите компетентности, но и място, отворено за цялата университетска общност и за широката публика“, се казва в адреса. Ректорът отправя своя поздрав за това, че екипът на катедрата изпълнява успешно своята мисия и вече седем десетилетия подготвя не само отлични специалисти, но и знаещи и отговорни млади българи, че съхранява и предава на поколенията разпалената искра на споделеното знание, опит и култура. „Поздравявам Ви за организираното събитие, посветено на тази годишнина. Това е повод за гордост, повод благодарност към основателите и хората, допринесли за развитието на Катедрата през годините, за равностойност и за нови търсения и стремежи. Юбилейната научна сесия по повод 70 години от създаването на Катедрата е поредното доказателство, че стремежът към развитие и нови научни търсения продължава, което дава положителна перспектива както за изследователите в Катедрата, така и за студентите – новите поколения учени, които Вие изграждате“, се казва още в поздравителния адрес.

Деканът на Философския факултет проф. д.пс.н. Соня Карабелъова също поздрави колегите си по повод празника и заяви с дълбоко уважение и изключителна радост, че Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ върви като може би едно от най-бързо развиващите се академични звена не само в рамките на факултета, но и в рамките на университета. „През годините нашите колеги преподаватели с ентузиазъм и упоритост бяхте в постоянно търсене на нови ниши в областта на академичното познание. И в този смисъл през учебната 2018–2019 г. освен специалността, която традиционно развивате през всичките тези години, дадохте и нова специалност – „Публични информационни системи“, която се развива много успешно“, каза деканът на факултета.

Проф. Карабелъова обърна внимание и на работата на преподавателите от катедрата като изследователи, експерти в областта на библиотекознанието, книгознанието и библиографията, информационното обслужване и музейното дело.

„Неоценима е вашата помощ на всички колеги от факултета за разработване и въвеждане на електронно съдържание на академичните курсове, съдействието, което оказвате във връзка с техническата подкрепа по посока на рефериране и индексиране на нашите издания“, каза още проф. Карабелъова и подчерта, че това е било особено осезаемо в условията по време на пандемията от COVID-19. Тя благодари на колегите си за цялата подкрепа и за оказаната помощ.

Деканът подчерта още, че в Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ са били и в момента участват висококвалифицирани и ерудирани учени, личности с ярко присъствие в академичната общност.

Проф. Карабелъова се обърна към всички свои колеги с пожелание за успехи в преподавателската и научноизследователската дейност, както и в личен план. „Все така да увличате младите хора след себе си, в съхраняването на любовта към книгите, четенето“, пожела накрая деканът и честити празника.

Колегията на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ получи множество поздравителни адреси, голяма част от които бяха прочетени от гостите на юбилейния форум.

Научната сесия продължи с пленарни доклади.

**СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ**

**КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ
И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА“**

ИМА УДОВОЛСТВИЕТО ДА ВИ ПОКАНИ

на

15 май 2023 г.

в

Аула Магна на Софийския университет „Св. Климент Охридски“

на

**ЮБИЛЕЙНА НАУЧНА СЕСИЯ
„НЕПРОМЕНЯЩИЯТ СЕ ИМПЕРАТИВ ЗА ПРОМЯНА“**

ПО ПОВОД

- ❖ *100 години от утвърждаването на първата учебна дисциплина в Софийския университет – „Учение за библиотеката“ (1922/1923 уч. г.), с която се проправя пътят на висшето образование в областта на библиотечно-информационните науки в България;*
- ❖ *70 години от създаването на самостоятелна Катедра по библиотекознание и архивистика (май 1952 г.) и на самостоятелна специалност „Библиотекознание и библиография“ (1953/1954 уч. г.) в Софийския университет;*
- ❖ *30 години от откриването на съвременната самостоятелна специалност „Библиотечно-информационни науки“ в структурата на Философския факултет (10 март 1993 г.) на Софийския университет.*

ПРОГРАМА

10.00–11.00 ч.	Регистрация	
11.00–12.00 ч.	Тържествено откриване – поздравителни адреси и изказвания	
	Първите 70 години на катедра БНИКП	<i>Доц. д-р Илко Пенелов, СУ „Св. Кл. Охридски“, Философски факултет</i>
	Катедра БНИКП – съвременно състояние	<i>Доц. д-р Милена Миланова, СУ „Св. Кл. Охридски“, Философски факултет</i>
12.00 –13.00 ч.	Обяд	

Панел 1 „Постиженията на миналото – с фокус в бъдещето на образованието по библиотечно-информационни науки“
Модератор: проф. д-р Красимира Даскалова

13.00–13.15 ч.	Световни тенденции в съвременното образование по „Библиотечно-информационни науки“: мястото на историческата перспектива	<i>Доц. д-р Валентина Миткова, СУ „Св. Климент Охридски“, Философски факултет</i>
13.15–13.30 ч.	Професор Тодор Боров: Аксиология на пътя към създаването на самостоятелна катедра по библиотекознание и архивистика в Софийския университет през 1952 г. (Екзистенциална картина на когнитивния контекст на библиотечно-информационната сфера през XXI в.)	<i>Проф. д.п.н. Александра Куманова, Университет по библиотекознание и информационни технологии</i>
13.30–13.45 ч.	Ролята на проф. Тодор Боров в библиотечната наука на България	<i>Юлий Йорданов, литературен критик, чл. на СБП</i>
13.45–14.00 ч.	Изграждане на цифрови архиви от радио и телевизионни предавания – между паметта и забравата	<i>Доц. д-р Жана Попова, СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет по журналистика и масова комуникация</i>

Панел 2 „Информационните специалисти на утрешния ден. Разширяващото се поле на образованието по библиотечно-информационни науки“
Модератор: доц. д-р Ели Попова

14.00–14.15 ч.	Умения и компетенции на библиотечно-информационните специалисти : Очаквания към подготовката на новопостъпващите специалисти в Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“	<i>Доц. д-р Биляна Яеукова, Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“</i>
----------------	---	--

14.15–14.30 ч.	Алумни на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ – 2018–2023г.	<i>Доц. д-р Елица Лозанова-Белчева, гл. ас. д-р Мария Аврамова, СУ „Св. Климент Охридски“, Философски факултет</i>
14.30–14.45 ч.	Разширяващото се поле на образованието по библиотечно-информационни науки : Споделено от катедра „Библиотечни науки“ при Университет по библиотекознание и информационни технологии	<i>Проф. д.н. Таня Тодорова, Университет по библиотекознание и информационни технологии</i>
14.45–15.00 ч.	Библиотеки, фондове, потребители, предизвикателства	<i>Надя Дякова, Академична библиотека и архив на НАТФИЗ</i>
15.00–15.30 ч.	Кафе-пауза	

Панел 3 „Дигиталната трансформация на библиотеките и очакваните ефекти върху библиотечно-информационното образование“

Модератор: доц. д-р Е. Лозанова-Белчева

15.30–15.45 ч.	Технологиите за изкуствен интелект vs. библиотечно-информационните специалисти	<i>Проф. дфн Оля Харизанова, СУ „Св. Климент Охридски“, Философски факултет</i>
15.45–16.00 ч.	Технологични етапи в обработката на информация и монетизация на данни	<i>Гл. ас. д-р Петър Миладинов, СУ „Св. Климент Охридски“, Философски факултет</i>
16.00–16.15 ч.	Дигиталната трансформация – основна дейност в националните научни програми на МОН, в които участва Централна библиотека на БАН	<i>Д-р Силвия Найденова, Централна библиотека на БАН</i>
16.15–16.30 ч.	Научно-производствени практики в катедра „БНИКП“ на СУ – 2022/2023	<i>Гл. ас. д-р Кирил Камбуров, СУ „Св. Климент Охридски“, Философски факултет</i>
16.30–17.00 ч.	Дискусия	
17.00–18.00 ч.	Коктейл	

Партньорски организации получили грамоти за активно и успешно сътрудничество в областта на библиотечно-информационното образование, чрез студентски практики, стажантски програми, демонстрационни занимания, посещения, съвместни инициативи:

Академична библиотека и архив на НАТФИЗ
Библиотека на Лесотехническия университет
Библиотека на Медицински университет, София
Библиотека на Национален статистически институт
Библиотека към Селскостопанска академия
Библиотека на Софийска адвокатска колегия
Библиотеката на Нов български университет
Библиотечно-информационен център (БИЦ) на Техническия университет – София
Библиотечно-информационен център на Университета по архитектура, строителство и геодезия
Българска библиотечно-информационна асоциация ББИА
Държавна агенция „Архиви“
Народна библиотека „Иван Вазов“ – Пловдив
НАЦИД – Научно-техническа библиотека и Педагогическа библиотека
Национален военноисторически музей – София
Национален Исторически музей
Национален политехнически музей – София
Национална академична библиотечно-информационна асоциация НАБИС
Регионална библиотека „Априлов-Палаузов“ Габрово
Регионална библиотека „Беню Цонев“ – Ловеч
Регионална библиотека „Дора Габе“ Добрич
Регионална библиотека „Емануил Попдимитров“ – Кюстендил
Регионална библиотека „Захарий Княжески“ – Стара Загора
Регионална библиотека „Любен Каравелов“ Русе
Регионална библиотека „Михалаки Георгиев“ – Видин
Регионална библиотека „Николай Вранчев“ – Смолян
Регионална библиотека „Пейо Яворов“ – Бургас
Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ Варна
Регионална библиотека „Христо Ботев“ – Враца
Специализиран музей за резбарско и зографско изкуство – Трявна
Столична библиотека
Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“
Фондация Глобални библиотеки
Централна библиотека на Българската академия на науките

ПОЗДРАВИТЕЛНИ АДРЕСИ

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ
„СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

SOFIA UNIVERSITY
ST. KLIMENT OHRIDSKI

ДО

ДОЦ. Д-Р МИЛЕНА МИЛАНОВА
РЪКОВОДИТЕЛ НА КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ,
НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА“
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

УВАЖАЕМА ДОЦ. МИЛАНОВА,

От името на академичната общност на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и от свое име бих искал да Ви поздравя по повод 70-годишнината на Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ във Философския факултет на Алма матер.

Винаги е повод за празник, когато отбелязваме годишнини, а когато говорим за постигнати резултати, изминалите години добиват още по-важно значение. Философският факултет и Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ са място, в което студентите могат да развият още повече своите компетентности, но и място, отворено за цялата университетска общност и за широката публика. През изминалите години вис издигнахте нивото на специалността, разширихте своите международни контакти и авторитет. Поздравявам Ви, колеги, за това, че изпълнявате успешно своята мисия и вече седем десетилетия подготвяте не само отлични специалисти, но и знаещи и отговорни млади българи, съхранявате и предавате на поколенията разпалената искра на споделено знание, опит и култура.

Поздравявам Ви за организираното събитие, посветено на тази годишнина. Това е повод за гордост, повод благодарност към основателите и хората, допринесли за развитието на Катедрата през годините, за равносметка и за нови търсения и стремежи. Юбилейната научна сесия по повод 70 години от създаването на катедрата е поредното доказателство, че стремежът към развитие и нови научни търсения продължава, което дава положителна перспектива както за изследователите в Катедрата, така и за студентите – новите поколения учени, които Вие изграждате.

Пожелавам на всички Вас най-вече здраве и да съхраните високия си професионализъм и желание за развитие. Вярвам, че и напред ще намирате своите достойни студенти и последователи, ще популяризирате и съхранявате високите постижения на човешкия ум.

Честит празник, колеги, и на добър час!

ПРОФ. Д-Р АНАСТАС ГЕРДЖИКОВ
РЕКТОР

**ДО ДОЦ. Д-Р МИЛЕНА МИЛАНОВА
РЪКОВОДИТЕЛ НА КАТЕДРА
„БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, НАУЧНА
ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА“**

ПОЗДРАВИТЕЛЕН АДРЕС

Уважаема доц. Миланова!

Уважаеми колеги!

Имам удоволствието от мое име и от името на колегите от Университетската библиотека "Св. Климент Охридски" да Ви поздравя по случай знаменателните годишнини! Преподавателите от Катедрата и библиотекарите от Университетската библиотека винаги са работили в сътрудничество и единомислие и вярвам, че ще пренесем добрата традиция и в бъдеще!

В празничната обстановка на юбилейната сесия бих искала да отбележа, че с утвърждаването на първата библиотечна учебна дисциплина в Софийския университет – „Учение за библиотеката“, се проправя пътят на висшето образование в областта на библиотечно-информационните науки в България.

Началото, поставено от акад. Стоян Аргиров, свързва процеса на обучение с прилагането на библиотечната теория в практиката на Университетската библиотека и този процес се утвърждава и развива през годините. Голяма част от библиотечните специалисти на Университетската библиотека са възпитаници на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ и успешно прилагат наученото в практиката в съзвучие със съвременните тенденции в библиотечно-информационната наука.

Уважаеми колеги, пожелавам на всички крепко здраве, творческо вдъхновение и професионални успехи!

**15.05.2023 г.
София**

Доц. д-р Анна Ангелова
*Директор на Университетската
библиотека „Св. Климент Охридски“*

ПОЗДРАВИТЕЛЕН АДРЕС

до катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“,

Философски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“

Уважаеми преподаватели, студенти и служители,

Поздравявам ви от името на ръководството на Философски факултет със 70-годишния юбилей на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“!

С радост мога да кажа, че Катедрата се утвърди като едно от най-бързо развиващите се академични звена в рамките на Факултета.

През годините вие, нашите колеги преподаватели, с ентузиазъм и упоритост бяхте в постоянно търсене на нови ниши в областта на академичното познание. Така през учебната 2018/2019 г., освен в специалност „Библиотечно-информационни науки“, редовна и задочна форма на обучение, се осъществи прием на студенти и в новосъздадената специалност „Публични информационни системи“.

Освен учебната дейност, високо ценим работата на преподавателите от Катедрата като изследователи и експерти в областта на библиотекознанието, книгознанието и библиографията, информационното обслужване и музейното дело, доказателство за което е високата публикационна активност и резултатността от реализираните национални и международни проекти.

Неоценима беше помощта на колегите от Катедрата, които със своя професионализъм съдействаха за разработването и въвеждането на електронно съдържание на академичните курсове, оказваха методическа подкрепа в посока реферирание и индексирание на наши издания, участваха в изработването на указания и препоръки, които

развитие в различни библиотечни, информационни, културни и други институции в страната и извън нея.

Приветствам Вас и всички членове на Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ за високия професионализъм и усилията, които влагате за повишаване на качеството на обучението на Вашите студенти и докторанти, които доказват своите умения и знания на професионалното поприще. Днес четирима Ваши възпитаници са част от Дирекция „Библиотечна и издателска дейност“ на Селскостопанска академия, което е потвърждение на положените от Вас усилия и показател за значимостта на библиотечно-информационното образование.

Пожелавам Ви нови професионални успехи и удовлетворение от признанието за Вашите постижения и принос.

15 май 2023 г.

проф. дн инж. Мартин Банов
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СЕЛСКОСТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

**БЪЛГАРСКА БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННА
АСОЦИАЦИЯ (ББИА)**

ДО

ДОЦ. Д-Р МИЛЕНА МИЛАНОВА

**РЪКОВОДИТЕЛ КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, НАУЧНА
ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА, ФФ, СУ „СВ. КЛИМЕНТ
ОХРИДСКИ“**

ДО

**ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ НА КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ,
НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА, ФФ, СУ „СВ.
КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“**

**УВАЖАЕМА ДОЦЕНТ МИЛАНОВА,
УВАЖАЕМИ КОЛЕГИ,**

Българската библиотечно-информационна асоциация (ББИА) Ви поздравява за организираната *Юбилейна научна сесия „Непроменяният се императив за промяна“*, с която отбелязвате три важни дати в подготовката на библиотечно-информационни специалисти в СУ „Св. Климент Охридски“ като неразделна част от библиотечното дело на страната ни: - 100 години от утвърждаването на първата учебна дисциплина в Софийския университет - „Учение за библиотеката“ (1922/1923 уч. г.), с която се проправя пътят на висшето образование в областта на библиотечно-информационните науки в България; - 70 години от създаването на самостоятелна Катедра по библиотекознание и архивистика (май 1952 г.) и на самостоятелна специалност „Библиотекознание и библиография“ (1953/1954 уч. г.) в Софийския университет и 30 години от откриването на съвременната самостоятелна

София 1000, ул. „Христо Белчев“ 2, ет. 5, офис 16;
тел.: 0885311836; office.bbиа@gmail.com

специалност „Библиотечно-информационни науки“ в структурата на Философския факултет (10 март 1993 г.) на Софийския университет.

Библиотечно-информационното образование у нас винаги е било тясно свързано с потребностите на библиотеките, които играя важна роля в обществото и които през последните години са подложени на много и разнообразни промени, свързани с масовото навлизане на информационните и комуникационни технологии във всички сфери. Като организация на библиотеките, на библиотечните и информационните специалисти ние подкрепяме Вашите усилия в процеса на стратегическа трансформация на висшето образование у нас с цел печелене на конкурентно предимство в европейската и глобалната надпревара за знания, предприемачество, материален просперитет и духовен напредък на новите поколения. Подкрепяме Ви в неговото модернизиране и чувствително повишаване на ефективността му. Винаги сме готови за сътрудничество за осъществяването на добрата връзка с практиката и с новите изисквания към трансформиращата се професия „библиотекар“, за по-ефективната реализация на завършилите студенти и непрекъснатата професионална подготовка на работещите в българските библиотеки. Ще работим заедно за промени в изискванията спрямо образователното и квалификационно равнище на работната сила, за реорганизиране в структурата на заетостта и възможностите за професионална реализация в един свят с нарастващо население и глобален мащаб на икономиката.

Уважаеми преподаватели, днес ние с гордост твърдим, че нашите библиотекари са квалифицирани и образовани професионалисти, придобиват постоянно нови умения и компетентности благодарение на Вашите знания, труд и новаторски дух!

Бъдете здрави и успешни!

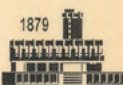
С уважение,

Анета Дончева

Председател на ББИА

София 1000, ул. „Христо Белчев“ 2, ет. 5, офис 16;
тел.: 0885311836; office.bbиа@gmail.com

Народна библиотека
„Иван Вазов“ Пловдив

ПОЗДРАВИТЕЛЕН АДРЕС

ДО

ДОЦ. Д-Р МИЛЕНА МИЛАНОВА
РЪКОВОДИТЕЛ НА КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, НАУЧНА
ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА КЪМ ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ В
СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

УВАЖАЕМА ДОЦ. Д-Р МИЛАНОВА,

За мен е голямо удоволствие и чест да поздравя Вас и целия Ви екип със забележителната 70-годишнина от създаването на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“.

Ръководената от Вас катедра е създадена през 1953 година, но нейната история е много по-дълга, защото в СУ „Св. Климент Охридски“ се преподават библиотековедски дисциплини още от 1924 година. Голямо признание, което открива нови възможности за развитието на преподавателите и студентите от катедрата, е включването и през 1993 година в структурата на Философския факултет на Софийския университет.

През всичките тези години тук е мястото, където се подготвят на най-високо ниво кадрите, намерили реализация в библиотеките в цялата страна. Изключително ценна за служителите на библиотеките днес е възможността за повишаване на квалификацията си в магистърските програми на катедрата, както и за придобиване на образователна и научна степен „доктор“.

УВАЖАЕМА ДОЦ. Д-Р МИЛАНОВА,

Желая нови постижения в утвърждаване авторитета на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“!

С УВАЖЕНИЕ:

ДИМИТЪР МИНЕВ

Директор на НБ „ИВАН ВАЗОВ“ Пловдив

От: libsofdir@libsofia.bg <libsofdir@libsofia.bg>

Изпратено: 15 май 2023 г. 15:36

До:

Тема: Покана Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“, СУ „Св. Климент Охридски“

Уважаеми преподаватели,

Сърдечно Ви благодарим за изпратената покана!

За съжаление не успяхме да уважим годишнините и да се присъединим към Вас на Юбилейната научна сесия!

Приемете лично от мое име и от екипа на Столична библиотека сърдечните ни поздравии за 70-годишнината от създаването на Катедра по библиотекознание и архивистика и на самостоятелната специалност "Библиотекознание и библиография" в СУ, както и за 30-годишнината от откриването на съвременната самостоятелна специалност "Библиотечно-информационни науки" към Философския факултет на СУ.

В продължение на години в Катедрата са се обучили много служители на РКИ Столична библиотека, които с професионализъм и отговорност се отдават на професията!

Благодарим Ви за доброто сътрудничество и се надяваме, че и в бъдеще студенти на Катедрата ще осъществяват своята практика при нас, както и че след завършването си биха пожелали да развият професионалната си кариера в РКИ Столична библиотека!

Честит празник и поздравии на всички преподаватели и служители на Катедрата!!!

С уважение:

Юлия Цинзова

Директор

РКИ Столична библиотека

РБ "П. Р. СЛАВЕЙКОВ"

ВЕЛИКО ТЪРНОВО

До

Доц. д-р Милена Миланова
Ръководител Катедра „Библиотекознание,
научна информация и културна политика“
СУ „Св. Климент Охридски“

Уважаема доц. Миланова,
Скъпи студенти и колеги,

От името на Регионална библиотека „Петко Р. Славейков“ – Велико Търново сърдечно Ви поздравяваме с Вашата годишнина – 70 години Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“.

Настоящият празник е повод за равносметка на дългогодишен академичен труд и принос в утвърждаването на Катедрата в съвременен научен, високо квалифициран и образователен център.

През годините Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ е домакин и участник в реализацията на редица научни форуми, конференции, международни симпозиуми и семинари.

Благодарение на усилията, търпението, вероотдайността и професионализма, Катедрата ще продължава да бъде и занапред привлекателен център за студенти и докторанти, които търсят отлична подготовка за своята бъдеща реализация.

Пожелаваме Ви никога да не угасва творческият Ви ентузиазъм, любовта към знанието и преподавателската мисия. Нека и успехите винаги да Ви съпътстват!

На Вашите студенти пожелаваме здраве и неистихваща креативност и енергия, с които да поемат мечтите си!

ЧЕСТИТ ПРАЗНИК!

15 май 2023 г.
Велико Търново

Доц. д-р Калина Иванова
директор на РБ "П. Р. Славейков"

ПОЗДРАВИТЕЛЕН АДРЕС

До

Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“
Философски факултет
СУ „Св. Климент Охридски“

Скъпи колеги и приятели!

Най-сърдечно Ви поздравяваме по повод 30 години от откриването на съвременната самостоятелна специалност „Библиотечно-информационни науки“ в структурата на Философския факултет на Софийския университет.

Връщайки се по-назад във времето, повече от половин век Вие сте най-важното място, където се подготвят, обучават, създават библиотечни кадри у нас! Отпечатък от Вашия труд се проектира в стотици библиотеки у нас. Знанията и уменията, които студенти и докторанти получават по време на обучението си в университета, им дават възможност успешно да работят и в други области на информацията и културата.

Катедрата е наследник на академичните и практическите обучителни системи, започнали още през 1922 г. Днес, в основата на обучението традицията е вплетена със съвременните изисквания и очаквания на информационното общество. Но все пак основното, което развивате у Вашите възпитаници, е любовта към книгите, към знанието, верността към истината, точността и коректността, отговорността пред милионите читатели и потребители!

Защото, както при всяко занимание, и тук е необходима душа! Душа и отдаденост, които Вие носите и предавате на Вашите по-млади колеги!

Пожелаваме Ви търпение, сили и воля да продължавате успешно своята мисия!

Бъдете търсещи, иновативни, смели!

Бъдете наша опора и партньор в шеметно развиващата се информационна среда!

Бъдете верни и надеждни учители, колеги, приятели!

Честит празник!

15 май 2023 г.
Стара Загора

От екипа
на РБ „Захарий Княжески“

ДО
ДОЦ. Д-Р МИЛЕНА МИЛАНОВА
РЪКОВОДИТЕЛ КАТЕДРА
„БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, НАУЧНА
ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА
ПОЛИТИКА“
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ
„СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ПОЗДРАВИТЕЛЕН АДРЕС

**УВАЖАЕМА ДОЦЕНТ МИЛАНОВА,
УВАЖАЕМИ КОЛЕГИ,**

Приемете моите най-искрени поздравления по случай честването на три знакови за българските библиотечни специалисти годишнини, които Катедрата по „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ към Философски факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ отбелязва.

Бихме искали най-сърдечно да Ви поздравим по случай стогодишнината от утвърждаването на първата учебна дисциплина, с която се проправя пътят на висшето образование в областта на библиотечно-информационните науки в България. Важна историческа диря, която маркира началото на 70-годишната история, свързана със създаването на самостоятелна специалност „Библиотекознание и библиография“, както и съвременната катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ с отбелязване на 30 години от откриването на самостоятелна специалност „Библиотечно-информационни науки“ в структурата на Философския факултет. Това са важни и основополагащи дири, по които библиотечното образование изминава своя път – като създава традиции и надгражда своя облик с иновациите на средата. Трансформациите в библиотеките са предизвикателство за всеки, свързан с вековните институции – преподавател, изследовател, студент и библиотекар. Важната спойка между традициите и

инновациите е фундаментът, който трябва да задава посоки към знанието и промените в хуманитаристиката през новото столетие.

Скъпи колеги, бъдете все така последователни и целеустремени в преподавателската и научноизследователската си дейност. Желаем Ви успех и напред в усилията Ви за утвърждаване престижа на библиотечната професия чрез подготовката на висококвалифицирани специалисти, готови да отговорят на предизвикателствата на непрекъснато развиващата се информационна среда.

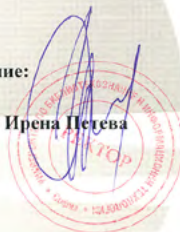
Желая успех на юбилейната научна сесия „Непроменящият се императив за промяна“, която ще зададе нови посоки в лабиринтите на знанието и неговия стожер – библиотечния специалист в променената и все така вечна мисия в дигиталния 21-ви век.

На многая лета!!!

15 май 2023 г.

Суважение:

Проф. дн Ирена Петева
Ректор

Аграрен университет

Менделеев 12, 4000 Пловдив
Тел: 032 654 300

Agricultural University

12, Mendeleev Str., 4000 Plovdiv, Bulgaria
Tel: +359 32 654 300

www.au-plovdiv.bg

ДО

Доц. д-р МИЛЕНА МИЛАНОВА

КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА
ПОЛИТИКА“, СУ „СВ. КЛ. ОХРИДСКИ“, ГР. СОФИЯ

ПОЗДРАВИТЕЛЕН АДРЕС

УВАЖАЕМА ДОЦ. Д-Р МИЛАНОВА,
УВАЖАЕМИ КОЛЕГИ,

Позволете ми от името на Университетска библиотека към Аграрния университет – Пловдив и от Ръководството на Университета да Ви поздравя сърдечно по повод 70 години от създаването на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“.

Оценяваме Вашия професионален и научен принос в областта на библиотечно-информационните науки в национален и световен мащаб, защото 70 години обучавате специалисти за една от най-благородната професия.

Библиотечните специалисти са призвани да осигуряват достъп до качествена информация и знания, което определя голямата им отговорност пред обществото.

Уважаеми колеги, нека предизвикателствата на вечния човешки стремеж за професионално съвършенство не стихва.

Пожелаваме ви положителни инициативи и бъдете винаги достоен партньор в мисията за изграждане на качествено библиотечно-информационно образование.

Пожелавам Ви здраве, съзидателни усилия и
удовлетворение от постигнатите резултати

15 май 2023 г.

Д-Р ПЕТЯ ГЕОРГИЕВА
ДИРЕКТОР БИБЛИОТЕКА

ПРОФ. Д-Р ХРИСТИНА ЯНЧЕВА
РЕКТОР НА АУ – ПЛОВДИВ

До доц. д-р Милена Миланова
Ръководител катедра „Библиотекознание,
научна информация и културна политика“,
Философски факултет на
Софийския университет „Св. Климент Охридски“

Поздравителен адрес

Уважаема доц. Миланова,

Скъпи колеги,

От името на колектива на Библиотека „Паница“, бих искала да изразя своите най-сърдечни поздравления по случай 70-годишнината от създаването на самостоятелната катедра по библиотекознание и архивистика и на 30-годишнината от откриването на съвременната самостоятелна специалност „Библиотечно-информационни науки“ в структурата на Философски факултет. Годишнините на Катедрата, които всички ние празнуваме днес са много и значими, но още по-многобройни са преминалите през учебните зали студенти, бивши и бъдещи чудесни библиотечно-информационни специалисти, докторанти и редица други привърженици на библиотечното дело, запалили искрицата в себе си благодарение на Вас - великолепните преподаватели на БНИКП!

Започвайки още преди сто години с утвърждаването на първата учебна дисциплина - „Учение за библиотеката“, катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ изминава дълъг път, в който пише историята на българското висше библиотечно-информационно образование в Софийския университет. Благодарение на неуморния Ви труд, висок професионализъм и отдаденост, тази история продължава да се пише и днес. Вашата работа има огромен принос за развитието на библиотечната наука и за професионалната реализация и усъвършенстване на хиляди библиотекари в България.

За нас винаги е било чест и радост да си сътрудничим, да попиваме знания от забележителния преподавателски екип на Катедрата, да споделяме с Вас професионален опит и да вървим рамо до рамо, изстравайки заедно през годините. Бих желала да изкажа искреното си възхищение към старанието Ви да съхраните, обогатите и разпространите библиотечната наука сред обществото ни, както и че създавате критерии за истински качествено образование. Благодарим Ви, че ни

помагате и вдъхновявате да следваме мисията и целите на библиотеката като институция и че създавате условия за обогатяване на знанията и развитието на бъдещите поколения библиотекари.

От името на екипа на библиотека "Паница" към АУБ и лично от мое име, от все сърце, искам да Ви пожелаем да бъдете здрави, да постигате своите многобройни цели, и да останете неизменно ангажирани с науката и академичността в България! Честит празник!

15. 05. 2023 г.
Благоевград

С уважение,

Николина Иванова-Бел
Директор на Библиотека „Паница“

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ - СОФИЯ
MEDICAL UNIVERSITY – SOFIA

**ЦЕНТРАЛНА МЕДИЦИНСКА
БИБЛИОТЕКА**

1431 София
ул. "Св. Георги Софийски" № 1
тел. 02 952 31 71
library@cml.mu-sofia.bg
http://cml.mu-sofia.bg

**CENTRAL MEDICAL
LIBRARY**

1431 Sofia, Bulgaria
1 "Sv. Georgi Sofiiski" Str.
tel. +359 (0)2 952 31 71,
library@cml.mu-sofia.bg
http://cml.mu-sofia.bg

ДО

доц. д-р Милена Миланова,
ръководител катедра
„Библиотекознание, научна
информация и културна
политика“, Философски
факултет на
Софийския университет „Св.
Климент Охридски“

**ПОЗДРАВИТЕЛЕН АДРЕС
ОТ ЦЕНТРАЛНА МЕДИЦИНСКА БИБЛИОТЕКА,
МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ - СОФИЯ**

УВАЖАЕМА ДОЦ. Д-Р МИЛАНОВА,

Приемете моите най-искрени поздравления по повод 70 години от създаването на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“, Философски факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

В своята дълголетна история Катедрата винаги е успявала да следва най-добрите традиции във висшето образование в областта на библиотечно-информационните науки, да осъвременява и разширява образователните си дейности в отговор на динамично променящите се тенденции и очакванията на обществото и бранша.

Благодарим Ви за нестихващото сътрудничество, за ангажираността и отдадеността към професията; за това, че обучавате със страст и професионализъм бъдещите поколения

библиотечно-информационни специалисти – една нелека задача в днешните бурни времена на промени и предизвикателства от всякакъв характер; за това, че развивате научна дейност на най-високо ниво; за това, че сте радетел за формирането и политики и стратегии за развитие на библиотеките и наш верен съмишленик.

Продължавайте да отстоявате ценностите и стандартите, които се изградили през годините! Честита 70-годишнина!

15.05.2023 г.

С уважение,

Людмила Томова,

Директор на

Централна медицинска

библиотека,

Медицински университет

София

СЕЛСКОСТОПАНСКА АКАДЕМИЯ AGRICULTURAL ACADEMY

гр. София 1373, ул. Суходолска № 30, тел.: +359 2 812 75 05; факс: +359 2 812 75 15;
Sofia 1373, 30 Suhodolska Str.; tel.: +359 2 812 75 05; fax: +359 2 812 75 15;
e-mail: ssa@agriacad.bg; <http://agriacad.bg/>

ДО

ДОЦ. Д-Р МИЛЕНА МИЛАНОВА

РЪКОВОДИТЕЛ НА КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ,
НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА“

ПОЗДРАВИТЕЛЕН АДРЕС

Уважаема доц. Миланова,

От името на Ръководството на Селскостопанска академия и от свое име бих искал да Ви поздравя по повод отбелязването на 70-тата годишнина от създаването на Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ към Философския факултета на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Необходимостта от библиотечно образование води до въвеждането на учебната дисциплина „Учение за библиотеката“ още през 1922 г. като факултативно обучение. Тридесет години по-късно проф. Тодор Боров поставя основите на самостоятелната Катедра по библиотекознание и библиография в Софийския университет. От редовно изучавана специалност, тя е трансформирана в специализация, за да се възроди отново като самостоятелна катедра и самостоятелна дисциплина „Библиотечно-информационни науки“ през 1993 г.

През тези години Катедрата неизменно следва своите цели да обучава специалисти в областта на библиотечните и информационните науки, да бъде двигател за въвеждането на новите информационни и комуникационни технологии не само в процеса на обучение, но и в работния процес на библиотеките. Специалистите, които подготвя са с широк спектър на знания, висока професионална квалификация, които намират своето място за

развитие в различни библиотечни, информационни, културни и други институции в страната и извън нея.

Приветствам Вас и всички членове на Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ за високия професионализъм и усилията, които влагате за повишаване на качеството на обучението на Вашите студенти и докторанти, които доказват своите умения и знания на професионалното поприще. Днес четирима Ваши възпитаници са част от Дирекция „Библиотечна и издателска дейност“ на Селскостопанска академия, което е потвърждение на положените от Вас усилия и показател за значимостта на библиотечно-информационното образование.

Пожелавам Ви нови професионални успехи и удовлетворение от признанието за Вашите постижения и принос.

15 май 2023 г.

проф. дн инж. Мартин Банов
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СЕЛСКОСТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

До
Доц. д-р Милсна Миланова
Ръководител катедра
„Библиотекознание, научна
информация и културна политика“

Уважаема доц. Миланова,
Уважаеми Колеги,

Имам особеното удоволствие да Ви поздравя по случай 3 годишнини, които отбелязваме днес – 100 години от утвърждаването на първата учебна дисциплина в Софийския университет – „Учение за библиотеката“, 70 години от създаването на самостоятелна Катедра по библиотекознание и архивистика и на самостоятелна специалност „Библиотекознание и библиография“ и 30 години от откриването на самостоятелна специалност „Библиотечно-информационни науки“.

Тези кръгли годишнини не само ни напомнят за постигнатото в миналото, но и ни дават повод да подновим дебата около същността и характеристиките на едно модерно библиотечно-информационно образование в България. Те са добър повод за самоанализ и задълбочен разговор за настоящите предизвикателства и за тези, които предстоят.

С провеждането на юбилейната научна сесия, озаглавена „Непроменящият се императив за промяна“, продължава писането на историята на висшето библиотечно-информационно образование в България. Благодарение на усърдната работа и отдаденост на преподавателите от катедрата през всички тези години бяха изградени

редица специалисти, като сред тях са и много от днешните експерти, работещи в Централна библиотека на БАН.

Приемствеността в нашия прагматичен век е особено необходима. Големи са усилията през годините на всички преподавателите за създаване на модерно библиотечно-информационно образование в България.

Бих искала да Ви уверя, че в лицето на Централна библиотека на БАН винаги сте имали и ще имате доброжелателен партньор за сътрудничество по всички професионални проблеми.

Уважаеми колеги, от все сърце Ви желая много здраве, творчески успехи и вдъхновение за реализиране на важни събития на библиотечната професионална общност.

София, 15 май 2023 г.

Директор на ЦБ-БАН
/д-р Силвия Найденова

НАЦИОНАЛЕН ЦЕНТЪР ЗА ИНФОРМАЦИЯ И ДОКУМЕНТАЦИЯ

ДО

Доц. д-р Милена Миланова

Катедра "Библиотекознание, научна информация и културна политика"

Философски факултет на Софийски университет "Св. Климент Охридски"

ПОЗДРАВИТЕЛЕН АДРЕС

Имам удоволствието да изкажа нашите най-искрени поздравления по повод 100-годишнината от утвърждаването на първата учебна дисциплина „Учение за библиотеката“, 70 години от създаването на Катедра по библиотекознание и архивистика и 30 години от откриването на съвременната самостоятелна специалност „Библиотечно-информационни науки“ в структурата на Философския факултет на Софийския университет.

През всичките тези години Катедрата се утвърждава като лидер в подготовката на библиотечно-информационни специалисти, преплитайки умело традиционни и иновативни подходи на обучение, за да бъде в крак с новото време и на нивото на съвременните изисквания на обществото. Десетилетия наред Катедрата изгражда достойни професионалисти в сферата на библиотечно-информационните дейности, които формират имиджа на съвременния библиотекар.

Благодарение на традициите и новаторството на преподавателите непрестанно расте и авторитета на катедрата. Вашата научноизследователска дейност е призната и високо ценена както у нас, така и в международен план. Вие винаги успявате да посрещнете новите предизвикателства в подготовката на бъдещите библиотечно-информационни специалисти. Всеотдайната Ви работа със студентите създава големи възможности за реализацията им в дигиталния свят днес. За тях, настоящите и бъдещи ваши възпитаници, вратите на библиотеки, читалища, университети, научни организации и администрации са широко отворени.

Използвам случая да изкажа благодарност за нашето дългогодишно и ползотворно сътрудничество в процеса на практическата подготовка на студентите.

Бъдете здрави, все така пълни с енергия и идеи, вдъхновени и всеотдайни в благородната Ви преподавателска и научноизследователска дейност!

Честит празник!

15.05.2023 г.

Ваня Грашкина

Изпълнителен директор

ДО
ДОЦ. Д-Р МИЛЕНА МИЛАНОВА
РЪКОВОДИТЕЛ НА КАТЕДРА
„БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ,
НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ
И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА“

УВАЖАЕМА ДОЦЕНТ МИЛАНОВА,

Позволете ми от името на Националния военноисторически музей и лично от свое име да Ви поздравя по повод 70-ата годишнина от основаването на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ при Философския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

През настоящата година катедрата празнува не само дълголетната история на университетското образование в областта на библиотечно-информационните науки, но и отдава заслужена признателност към всички онези изследователи, посветили работата си на проблемите на информацията, културното наследство, на библиотечното и музейното дело.

С много усилия и упоритост поколения преподаватели неотклонно следват стандартите за висок професионализъм в обучението на бакалаврите, магистрите и докторантите в катедрата.

Като вярвам, че в несигурността на днешния ден ще продължите да утвърждавате знанието, използвам случая да Ви благодаря за дългогодишното ни успешно сътрудничество.

Пожелавам на Вас, преподавателите, студентите и служителите силен дух, воля и смелост по пътя напред.

ДИРЕКТОР НА НВИМ

доц. д-р СВЕТА ПЕНКОВА

НАЦИОНАЛЕН ВОЕННОИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ
БЪЛГАРИЯ, 1505, СОФИЯ, УЛ. „ЧЕРКОВНА“ № 92, TEL.: +359 2/9461805, ФАКС: +359 2/ 946 1806
NATIONAL MUSEUM OF MILITARY HISTORY
BULGARIA, 1505, SOFIA, 92, "CHERKOVNA" STR., TEL.: +359 2/ 946 1805, FAX: +359 2/ 946 1806
<http://www.militarymuseum.bg>, e-mail: nvim@militarymuseum.bg

НАЦИОНАЛЕН ПОЛИТЕХНИЧЕСКИ МУЗЕЙ

1303 София, ул. Опълченска 66
тел. 931 8018, 831 3004, 832 4062

E-mail: polytechnic@abv.bg
www.polytechnic-museum.com

Изх. № 40
София 18.02.2016

До

Доцент д-р Милена Миланова

Ръководител на катедра БНИКП

СУ „Св. Климент Охридски“

Уважаема доц. Миланова,

И ние Ви благодарим за доброто партньорство през годините, както и за любезно изпратената грамота. За нас – това е израз на прекрасни колегиални отношения, признание за постигнатите добри резултати и потенциал за нови успешни съвместни инициативи.

Поздравяваме Ви с юбилейната годишнина на Катедрата и Ви пожелаваме успехите да се множат, а удовлетворението Ви да расте и в професионален и в личен план.

Ние, музейните специалисти от Националния политехнически музей ще продължим да опазваме материалното и нематериално културното наследство на България, като се грижим то да стига до максимален брой хора и да се възприема от обществото като безспорна ценност. Считаме, че с Вашата катедра БНИКП споделяме сходни ценности в това отношение и затова проявяваме интерес да продължим да поддържаме договорни отношения.

Ще се радваме да подновим договора за сътрудничество между нашите двете страни. /Ако Вие ни изпратите проект на такъв договор, ние скоро ще уточним детайлите и се надяваме да преминем към подписването му./

С уважение,

Д-р Екатерина Цекова

Директор на НИПТМ

ДО

СУ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

КАТЕДРА

БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ И

КУЛТУРНА ПОЛИТИКА

ПОЗДРАВИТЕЛЕН АДРЕС

От името на Фондация „Глобални библиотеки – България“ и от свое име ви поздравям с юбилейната научна сесия „Непроменяният се императив за промяна“ на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ в СУ „Св. Климент Охридски“, с която се отбелязват различни етапи в сто годишната история на налагането на библиотекознанието като самостоятелна специалност.

В днешния свят на нарастваща потребност от ясни ориентири в информационното многообразие все по-ясно се очертава съвременната роля на библиотеките не само като място за достъп до литературното и културно-историческото наследство, но и като място за дигитално приобщаване и повишаване на информационната грамотност на гражданите, инициативи, насочени към насърчаване на детското четене, различни видове социални услуги и др.

Всичко това разширява и поставя на изпитание традиционната роля на библиотеката и организацията и управлението на нейната работа. Вие имате изключително важна роля за постоянна адаптация на програмите за да отговорят пълноценно на необходимостта от теоретично осмисляне на тези предизвикателства и да допринасят в значителна степен за практическото им преодоляване.

Приемете искрените ми пожелания за бъдещи успехи на базата на вече изграденото с Вашите достойни за възхищение усилия.

Пожелавам успех на юбилейната научната конференция.

Спаска Тарандова

Изпълнителен директор

Фондация „Глобални библиотеки – България“

Global libraries – Bulgaria Foundation
Sofia 1000, 1 Hristo Belchev Str., phone +359 (02) 465 1076, e-mail: foundation@glbulgaria.net;
www.glbulgaria.bg

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
Библиотечно-информационни науки
Том 14/15, 2022/2023

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”
FACULTY OF PHILOSOPHY
Library and Information Science
Volume 14/15, 2022/2023

**ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРОЕКТИ (ФОНД „НАУЧНИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ“ НА СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ
„СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“**

**RESEARCH PROJECTS (SCIENTIFIC RESEARCH FUND
OF SOFIA UNIVERSITY “St KLIMENT OHRIDSKI”**

2022 г.

**ТЕМА: „ДОСТЪПНОСТ НА ИНФОРМАЦИОННИ Е-УСЛУГИ
НА РЕГИОНАЛНИТЕ БИБЛИОТЕКИ“**

Ръководител: проф. дн Оля Харизанова

Финансиране: Фонд „Научни изследвания“ на Софийския университет
„Св. Климент Охридски“, договор № 80-10-60 /10.05.2022 г.

ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ПРОЕКТА

Избраната тема е нова и към момента на изпълнение на проекта данни за достъпността на информационните е-услуги на регионалните библиотеки у нас няма. Основната цел на проекта беше да се проучи и разкрие нивото на развитост и достъпност на информационните е-услуги на българските регионални библиотеки чрез прилагане на елементи от методологията за наблюдение и проверки на достъпността на Държавната агенция „Електронно управление“. По-конкретно, чрез апробиране на метода на опростеното наблюдение да се установи достъпността на услугите (пригодност за възприемане, пригодност за използване, разбираемост и устойчивост), а чрез апробиране на метода на задълбоченото наблюдение да се установят затрудненията при използване на достъпни сайтове от хора със специфични потребности. В резултат на апро-

бирането на двата метода на теоретично ниво се очакваше да се достигне до набор от индикатори, които да позволят периодично наблюдение на е-услугите на регионалните библиотеки в съответствие с хармонизирания европейски стандарт EN 301 549 V2.1.2 (2018-08) Accessibility requirements for ICT products and services, а на практическо ниво да се достигне до инструментариум за периодично наблюдение на регионалните библиотеки по проблема.

В резултат на изпълнението на проекта посочената по-горе цел е постигната, задачите са изпълнени и вече е налична база от данни за достъпността на е-услугите на регионалните библиотеки за 2022 г. По време на изпълнение на проекта беше разработен набор от индикатори за периодично проучване на развитост и достъпност на информационните е-услуги на българските регионални библиотеки в съответствие с хармонизирания европейски стандарт EN 301 549 V2.1.2 (2018-08) Accessibility requirements for ICT products and services, както и наблюдение на сайтовете на регионалните библиотеки относно достъпността им за хора със специфични потребности. Разработени са две карти за наблюдение: (1) карта за наблюдение онлайн на уеб сайтове на библиотеки и (2) карта за наблюдение в регионалните библиотеки („на място“).

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОЕКТНИТЕ ДЕЙНОСТИ

За изпълнение на проекта бяха планирани следните дейности:

1. Критичен анализ на методологията за наблюдение и проверки на достъпността на Държавната агенция „Електронно управление“.

2. Привеждане на метода на опростеното наблюдение в подходящ вид за прилагане към регионални библиотеки. Философски факултет Фонд научни изследвания 2022 година

3. Привеждане на метода на задълбоченото наблюдение в подходящ вид за прилагане към регионални библиотеки.

4. Разработване на карти за провеждане на наблюдение: (а) Осъществяване на пилотно наблюдение „на място“ в регионални библиотеки, с цел апробиране на изследователския инструментариум. (б) Провеждане на онлайн наблюдение (сайтове на 27-те регионални библиотеки).

5. Обобщаване и обработка на получените резултати от наблюдението.

6. Оценка на пригодността на методологията за наблюдение и проверки на достъпността на Държавната агенция „Електронно управление“ за регионалните библиотеки.

7. Моделиране на база от данни с резултати от изследването (индикатори, данни).

8. Изготвяне на заключителен отчет за постигнатите от изследването резултати.

9. Заключителен отчет.

ОБОБЩЕНИЕ НА ПОСТИГНАТИТЕ НАУЧНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОЕКТА.

Постигнатите резултати за периода на изпълнение на проекта (шест месеца; май–ноември 2022 г.) са следните:

- направен е критичен анализ на методологията за наблюдение и проверки на достъпността на Държавната агенция „Електронно управление“;
- разработена е методика за периодично наблюдение на сайтовете на регионалните библиотеки, създадена в резултат на преглед и привеждане на метода на опростеното наблюдение и метода на задълбоченото наблюдение в подходящ вид за прилагане към тези сайтове;
- разработени са две карти за провеждане на наблюдение, които да се използват при: (а) наблюдение „на място“ в регионални библиотеки; (б) провеждане на онлайн наблюдение в 27-те регионални библиотеки у нас;
- провеждане на две теренни проучвания: (а) „на място“ в 10 регионални библиотеки, с цел апробиране на изследователския инструментариум; (б) онлайн наблюдение на 27-те уеб сайта на регионалните библиотеки;
- създадена е база от данни с резултатите от онлайн изследването (данни за 2022 г.).
- получените резултати са обработени: (1) от онлайн наблюдението чрез статистическия пакет SPSS, а (2) от наблюдението „на място“ чрез качествени методи след проведени 10 интервюта с директори на регионални библиотеки;
- анализ на постигнатите от изследването резултати („на място“ и онлайн);
- оценка на пригодността на методологията за наблюдение и проверки на достъпността на Държавната агенция „Електронно управление“ за сайтовете на регионалните библиотеки. Поради актуалността на темата и това, че проведеното проучване е първо по рода си у нас, членовете на екипа взеха решение да се издаде колективна монография и тя да се публикува на два езика.

ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОЕКТА.

Участие в национална конференция с доклад или постерно научно съобщение. В периода на изпълнение на проекта членове на екипа участваха в общо 4 конференции на национално ниво. По-конкретно, по време на изпълнението на проекта членове на екипа взеха участие в следните конференции:

1. Доц. д-р Елица Лозанова-Белчева, XXXII Национална конференция на ББИА „Библиотеки, медии, социални мрежи – практики и резултати“, 7–8 юли 2022 г., гр. Шумен, тема на доклада „Развитие на медийна и информационна грамотност в библиотеките чрез отворени образователни практики“.

2. Доц. д-р Елица Лозанова-Белчева, Втора регионална конференция „Библиотечното дело в Бургаския край“, 1 ноември 2022 г., гр. Бургас, тема на доклада „Информационна грамотност в дигиталната ера“.

3. проф. дфн Оля Харизанова, Научна конференция „Краезнанието – традиции, съвременност, перспективност“, 20 октомври 2022, Столична библиотека, тема на доклада „Иновативни подходи за популяризиране на краезнанието“.

4. проф. дфн Оля Харизанова, Годишна конференция на Институтът за социални и синдикални изследвания „Труд, жизнен стандарт и социална стратификация: тенденции и предизвикателства“, 28 юни 2022 г., тема на доклада „Нагласи и оценки на гражданите за достъпността на електронните услуги в България“.

Реализирано е двуезично издание: **Харизанова, Оля, Панчева, Цветанка, Мавродиева-Георгиева, Иванка, Лозанова-Белчева, Елица, Попова, Ели.** *Достъпност на информационните електронни услуги на регионалните библиотеки.* София. Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2023. ISBN 978-954-07-5870-1. Текст и на англ. ез.

ТЕМА: „ИЗСЛЕДВАНЕ НА ИНФОРМАЦИОННИ БИЗНЕС МОДЕЛИ. ВРЪЗКИТЕ МЕЖДУ РАЗВИТИЕТО НА ИНТЕРНЕТ И МОНЕТИЗИРАНЕТО НА ЦИФРОВИ ДАННИ“

Ръководител: гл. ас. д-р Петър Миладинов

Финансиране: Фонд научни изследвания на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, договор № 80-10-60 / 10.05.2022 г.

ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ПРОЕКТА

Разглеждането на проблематиката, свързана със събирането, обработката и продажбата на лични данни интересува все повече научната общност. Това е разбираемо предвид спецификата на съвременното общество, а именно че то се определя като информационно. Интернет се промени през последните двадесет години. Двигател на тези процеси е нарастващият брой потребители на мрежата, които от ползватели на електронни ресурси се трансформират в създатели на онлайн съдържание. Ако през 2001 г. 20% от интернет ползвателите са качвали и споделяли фотографии, то през 2005-та хората използващи подобни услуги са 34% от потребителите на интернет. Тези процеси придобиват наименованието – уеб 2.0, създадено от O'Reilly Media (компания, занимаваща се основно с издателска дейност) през 2004 година. Тим О'Райли,

собственик на компанията и смятан за автор на термина уеб 2.0, определя седем основни принципа на новата глобална мрежа.

1. Интернет се възприема като платформа, което означава, че компютърните програми се доставят и използват в уеб среда.

2. С колективната интелигентност на масите О`Райли определя процесите по създаване на информация с многобройни автори. Примери за подобна масовост са уики енциклопедиите и платформи като Wunderground, която платформа, послужи за експериментално поле на настоящия проект.

3. Третият принцип в уеб 2.0 е извличането на информация от потребителите, с цел предлагане на по-добри интуитивни услуги – например целенасочена реклама.

4. Четвъртият принцип е свързан с края на обновяването на софтуера от страна на потребителите. Тъй като потребителите в уеб 2.0 се възползват от услуги, предоставяни от компании, именно те поемат задължението да обновяват софтуерното осигуряване на услугата, която предлагат.

5. Петият принцип е свързан с простотата на програмния код, което осигурява повече възможности за доработване и пригаждане към конкретни нужди. Опростени стандарти, които позволяват комбинация между различни системи.

6. Софтуер, който позволява интеграция на повече от едно устройство. Уеб 2.0 преодолява празнината между настолния компютър и мобилните устройства, позволявайки работа с едно и също съдържание от различни устройства.

7. Последният принцип е свързан с непрекъснатото обогатяване на преживяването на потребителя.

Точка 2 и 3 от споменатите специфики на Уеб 2.0 могат да бъдат пренебрегнати, защото в целия списък се усеща утопичност на идеята за интернет и еволюцията на мрежата. Но през последните пет години приоритетите в идеологията на мрежата се променят в посока извличане на информация от потребителите и продажбата ѝ на рекламодатели или държавни органи с цел определяне нагласите в обществото (настоящи и бъдещи), задоволяването му с продукти и дори манипулиране на мнения. Наблюдението върху поведението на потребителя в мрежата е следствие от очакваното „удобство“ за него и умело използвано за корпоративни и бизнес интереси, както и за политически и идеологически цели. Според Ш. Зубоф се установява „нов икономически ред“, наречен „надзорен капитализъм“. Създава се безпрецедентна форма на власт, белязана от екстремна концентрация на информация, свободна от демократичен надзор. Основните заплахи за съвременното общество се отнасят до контрол върху свързаността ни в дигиталната среда, в която се гарантира „сигурност“ и „печалба“, но се заличават основните ценности на демокрацията и свободата. Налице е опасност от бъдеще и социален ред, доминирани от пъ-

лен контрол и липса на съпротива от обществата и законите. „Дали и доколко са осъзнати тези процеси?“, „Готови ли сме да участваме в тях?“, „Разбираме ли опасността пред бъдещето?“ са някои от въпросите, които първоначално, без да бъдат заложили като цел на проекта, неизбежно бяха повдигнати в изследването. Продуктите и услугите на надзорния капитализъм не са обект на размяна на стойност. Те не установяват конструктивна реципрочност между производител и потребител. Вместо това те са „кукички“, които примамват потребителите в техните добивни операции, в които личните ни преживявания, генерираната информация се анализират и подготвят за целите на другите. Ние не сме „клиенти“ на надзорния капитализъм. Макар поговорката да ни казва: „Ако е безплатно, тогава вие сте продуктът“, това също е некоректно. Ние сме източникът на критично важния излишък за надзорния капитализъм: обектите на технологично напредналата и все по-неизбежна операция по добива на суровината. Действителните клиенти на надзорния капитализъм са предприятията, които търгуват на неговите пазари за бъдещо поведение¹.

Монетизирането е концепция за трансформиране на стоки или услуги в платежно средство. Успешните бизнес модели, които се основават и прилагат тази концепция се развиват в дигитална среда. Дигиталната трансформация на обществото във всички сфери води до създаването на големи масиви от данни, които имат потенциала да се превърнат в стока. През 2020 г. количеството налична цифрова информация се е увеличило от около 5 зетабайта през 2014 на 20 зетабайта². Събирането на данни, тяхното структуриране и анализ позволява да се изградят успешни стратегии за привличане на нови и нови клиенти при реализирането на различни бизнеси. Всички сме свидетели как рекламните послания, насочени към потребителите на социални мрежи и различни интернет платформи са в състояние да окажат значително влияние върху потребителя и същевременно да се превърнат в успешни бизнес решения за доставчиците на съдържание, стоки и услуги. Как работят тези модели, как се възприемат и разбират от потребителя, могат ли да се приложат и за различни некоемерсиални цели?

Големите информационни компании като Гугъл, Амазон, Мета и Майкрософт използват информационни бизнес модели за генериране на печалби, които модели пряко разчитат на клиентите на тези компании. Интересното е, че при осъществяване на тези печалби, не се разчита на преки търговски отношения между двете страни. Самите потребители стават „продукт“ – често става дума за информационен профил на купувач, като този „продукт“ се

¹ **Зубовф**, Шошана. *Епохата на надзорния капитализъм*. София: Дилок, 2022, 24-25 с.

² **Бойчева-Манолчева**, Майя *ICTalks #63 Свят от 64 зетабайта данни: За какво са ни толкова данни и има ли лимит интернет коментира редакторът Мария Динкова*. В: Dcgitalk by Капитал [онлайн]. Digitalks. 25 април 2021, 17:10. [Прегледан на 02.02.2022]. Достъпно от: https://digitalk.bg/mnenia/2021/04/25/4202932_63_sviat_ot_64_zetabaita_danni/

продава на трети страни – рекламодатели и др. Най-общо при този модел фирмата осигурява среда – социална мрежа и облачна услуга, която е безплатна за потребителя, но информацията, генерирана от него, се монетизира по преценка на корпорацията, т.е. потребителите стават неосъзнати работници за фирмите. Целта на проекта бе да изследва крайния участник във веригата търговец – потребител, като установи отношението му към въвлечането му в бизнес модел, експлоатиращ доброволното му участие на генератор на данни (стока) и монетизирането ѝ от търговеца. Изследването се фокусира върху система за събиране на метеорологични данни от доброволни участници в рамките на България – 292 броя към 15.05.2022 г. и над 350 към момента на приключване на проекта, т.е. непрекъснато нарастващи с 20% за половин година. Платформа наречена Wunderground използва своите потребители за набавяне на информация, която препродава като услуги на трети страни. Събирането и анализа на метеорологични данни е широко разпространена практика за технологията на BigData и прилагането им в управлението и развитието на множество дейности и бизнес начинания – от „умното“ управление на градовете до развитие на успешни туристически услуги например. Чрез платформата Wunderground е възможно локализирането на потребителите на услугата. Тази услуга даде възможност на екипа на проекта освен да анализира прилагания модел и обема на данните, също да проведе работа на терен, като изследва потребителите, причините и последствията от предоставянето безвъзмездно на собствени ресурси. Независимо от многото разработени научни трудове в областта на персоналните метеорологични станции, засега не са публикувани наблюдения върху потребителите като част от бизнес модели на корпорации, занимаващи се с обработка на данни и продажбата им. Изследването повдига редица допълнителни въпроси, свързани с етиката на взаимоотношенията, надеждността на информацията, алгоритмите за анализ на данни, възможността за прилагане на подобни модели в сфери извън бизнес ориентираните, психологията на потребителите и др., които представляват потенциален интерес за бъдещо изследване.

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОЕКТНИТЕ ДЕЙНОСТИ

Дейност № 1. Анализ на документи, свързани със събирането и обработката на големи масиви информация и препродаването на същата на трети страни, както и със спецификите на надзорния капитализъм;

Дейност № 2. Идентифициране на модели за монетизация на информация въз основа на изследваните документи и разработване на методика за идентифициране на модели в обозрими мащаби с цел тяхното проучване.

Дейност № 2.1 Анализ на процеса на регистрация в метеорологична услуга от гледната точка на потребител и инсталиране на метеорологична станция.

Дейност № 3. Провеждане на онлайн наблюдение и деск рисърч за български метеорологични станции, локализиране на потребителите им и въвеждане в БД със специфични класификатори.

Дейност №4. Изработване на въпросник за провеждане на теренно проучване относно информираността на потребителите на метеорологични станции.

Дейност № 5. Идентифициране на собственици и провеждане на теренно изследване на потребителите от избран регион, определен от резултатите от Дейност № 3.

Дейност № 6. Анализ на резултатите от проведените интервюта.

Дейност № 7. Популяризиране на резултатите

ОБОБЩЕНИЕ НА ПОСТИГНАТИТЕ НАУЧНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОЕКТА.

Резултатите от извършените научноизследователски задачи за реализиране на горепосочените дейности са получени чрез използване на документален анализ и информационно издирване, преглед на научна литература, деск рисърч за установяване наличие на уеб-платформи и уеб-базирани приложения за метеорологична информация. Направеният преглед на информационните ресурси показва, че темата за събиране, анализ и препродаване на „излишъка“, генериран от онлайн услуги, заема важно място в различни публикации и онлайн документи, телевизионни и уеб предавания. В тях се очертават не само проблемните области на етиката в боравеното с лична информация, но също така се дефинират основните принципи за монетизиране на събраните данни. Така например: В книгата си „Епохата на надзорния капитализъм“ Шошана Зубоф стига до извода, че надзорният капитализъм действа чрез безпрецедентни асиметрии в знанието властта, която то дава. Надзорните капиталисти знаят всичко за нас, но техните операции са проектирани така, че да не ни бъдат известни. Те трупат огромни сфери на ново знание от нас, но не за нас. Те прогнозират нашето бъдеще в името на чужда, а не наша полза. Докато се позволява да процъфтяват надзорният капитализъм и неговите пазари за поведенчески фючърси, собствеността на новите средства за поведенческа модификация затъмняват собствеността на средствата за производство като избора на капиталистическото богатство и власт през XXI век³.

Всъщност още преди повече от две десетилетия американският икономист и социолог Джереми Рифкин стига до прозрението, че най-печелившият бизнес в съвременния свят вече не е трупането на собственост, а купуването на достъп до самата същност на човека⁴. Икономиката е насочила вниманието си към единствената останала независима сфера на човешката дейност – кул-

³ Зубоф, Шошана. *Епохата на надзорния капитализъм*. София: Дилок, 2022, с. 25

⁴ Рифкин, Джереми. *Епохата на достъпа*. София: Атика, 2001.

турата. Тя се е превърнала в центъра на един нов хиперкапитализъм, който търгува с достъп до културни преживявания. Осъществил се е преход към икономика на „преживяванията“ – свят, в който личният живот на всеки човек става търговски пазар, а човешките взаимоотношения се превръщат в стока. Според Рифкин големият въпрос е дали цивилизацията ще може да оцелее, при условие че главният посредник в човешкия живот е само търговската сфера⁵. Обществената ангажираност по въпросите на етиката в продажбата на лични данни е провокирана и в телевизионни предавания. Така през април 2022 г във вечерното шоу на Джон Оливър основна тема на предаването са т. нар. „Data brokers“⁶ и липсата на правила при събирането и препродажбата на лична информация⁶. Разглеждат се проблемите, възникващи при продажба на лични данни, които могат да доведат до застрашаване живота на защитени свидетели, жертви на домашно насилие и др. По подобен начин въз основа на прекомерната лична информация, споделена в интернет, бяха успешно осъществени дейности 3 и 5 от проекта.

Извършването на анализ на процеса на регистрация в метеорологична услуга от гледната точка на потребител се реализира чрез инсталиране на метеорологична станция, създаване на потребител, който да премине през процеса на регистрация в платформата Wunderground⁷. Данни в реално време, както и за период от време са достъпни на адрес: <https://www.wunderground.com/dashboard/pws/ISOFA572>

Процесът на регистрация предполага запознаването на потребителя с правилата и условията за ползване на услугата. От направения преглед и анализ на правилата изследователският екип стигна до заключението, че правата на потребителите са силно ограничени. Те дори не са третираны като клиенти, а по-скоро като работници без почти никакви права. Още в началото фирмата прави ясна уговорка, че си запазва правото едностранно да променя условията, като дори не се задължава да уведоми лично потребителя за направените промени чрез имейл, телефонно обаждане, писмо и др. Единственият поет ангажимент е информацията да бъде публикувана на сайта на системата: „Ние си запазваме правото да променяме тези Условия по всяко време чрез публикуване на Сайта“. Още по-шокиращ е фактът, че компанията има правото едностранно (въпреки че потребителят е инвестирал финансови средства в закупуването на станция) да прекрати услугата/договора: „Wunderground може незабавно да прекрати, временно спре или блокира вашия и на всеки потребител достъп до този сайт по всяко време по свое усмотрение.“ Подобно на много социални мрежи и Wunderground отказва да носи отговорност за достоверността на пуб-

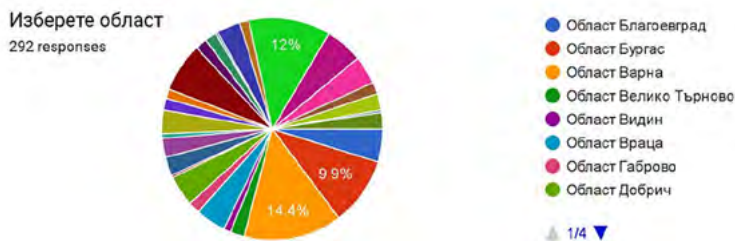
⁵ Пак там, с. 12–15.

⁶ **Data Brokers.** In: *Last Week Tonight with John Oliver* [online]. 11.04.2022. Available from: https://www.youtube.com/watch?v=wqn3gR1WTcA&ab_channel=LastWeekTonight

⁷ **WU Weather Underground** [online]. Available from: <https://www.wunderground.com/>

ликуваната информация: „Wunderground не следи съдържанието на цялата споделена информация двадесет и четири часа на ден и следователно не одобрява и не може да носи отговорност за уместността, точността или надеждността на каквато и да е споделена информация, направена от някой, различен от упълномощени служители на Wunderground и представители.“ Отношението между правата и задълженията на Wunderground и потребителите е обратнопропорционално: колкото повече права има системата, толкова по-малко са тези на клиентите. На потребителите е забранено да използват данните, генерирани от своите собствени станции: „Участникът не придобива и не притежава собственост, лиценз или друг имуществен интерес върху сайта или данните. По-конкретно, някои от данните на този сайт, включително всички данни, получени от персоналната метеорологична станция.“ Недоумение буди и забраната да се правят опити: „за получаване на достъп до поверителна информация, на която нямате право“, при положение че никъде не е уточнено каква информация се счита за поверителна. В контекста на настоящото изследване особено важно е следното условие: „Сайтът може да включва връзки и реклами към други уебсайтове, продукти или услуги.“ Популярността на сайта се гарантирана от броя на потребителите, които генерират съдържание и на тези, които се интересуват от пълнотата на същото. Това на свой ред генерира трафик, който определя цените на рекламните банери, които са част от сайта. С други думи, говорим за монетизация, базирана на активността на потребителите на сайта.

Екипът на проекта извърши преброяване и описване на всички метеорологични станции, регистрирани в платформата, инсталирани в рамките на Р България. Към 15 май 2022 г. бяха индексирани 292 броя станции. (фигура 1) Освен техния идентификационен номер, генериран от платформата, беше описана областта, в която се намират според административното разделение на страната, както и координати с линк към Гугъл карти за тяхното възможно „откриване“ в реалния свят. Това направи възможно идентифицирането на техните евентуални собственици⁸.

Фиг. 1. Диаграма с концентрация на метеорологични станции по области

⁸ Изработена е електронна таблица със събраната информация, която служи за БД на моментно състояние и разположение на метеорологични станции на територията на страната.

Изработената анкетна карта за провеждане на теренно проучване относно информираността на потребителите на метеорологични станции, включва 24 въпроса, разпределени в 4 тематични групи: демография; обща настройка към съвременните системи и правила за сигурност и охрана на обществения ред; информираност и поведение в интернет; конкретни въпроси, свързани с темата на проучването. Изборът на ареал за провеждане на интервюта е базиран на възможността да се локализируют метеорологични станции и техните собственици, а не на концентрацията им в даден регион. Спецификата на урбанистичната среда на гъсто населени региони като област София прави невъзможна локализацията на собственик на станция. Поради тази причина се определи регион, в който метеорологичните станции са поставени в дворове или върху еднофамилни къщи. Благодарение на предварителното им локализиране, чрез Гугъл карти екипът на проекта създаде маршрут от София до Добринище и съответно посети 9 обекта, като проведе интервюта със собствениците на метеорологичните станции.

Анализът на проведените интервюта със собственици на метеорологични станции, включени в Wunderground, позволява да се изведе следният социален профил на потребителя на тази услуга: мъж на средна възраст, с висше образование, който ползва ежедневно новите информационни технологии и интернет, както и редица онлайн услуги. Степента на познаване на социалните ефекти от технологиите, механизмите, чрез които функционират, бизнес моделите, които се използват от подобни на Wunderground системи, както и рисковете от злоупотреба с лични данни, е различна при интервюираните. Според нивото на познание в тази сфера респондентите биха могли да се разделят най-общо в две групи: 1. Хора, които не са запознати с бизнес модела, при който се продават лични данни на потребителите на трети страни. Като цяло те не са осведомени относно възможните злоупотреби с лична информация. Не изпитват никакви притеснения и загриженост относно възможността те самите да са жертва на подобни злоупотреби. Дори когато интервюиращият им подава информация за опасностите, това не предизвиква в респондентите особен интерес, въпроси или притеснение. Всъщност повечето от тях използват новите технологии и интернет, наслаждават се на възможностите, които те им предоставят, но остават „слепи“ за „тъмната страна“ на технологиите. Не се замислят върху социалния аспект на технологиите, начина, по който те променят обществото, икономиката, отношенията между хората. Отговорите на респондентите очертават профила на един краен потребител (end user), който активно ползва различни услуги в интернет, но не разбира начина, по който функционира цялата система. Напълно безкритично и наивно приема всякакви условия, без да поставя под съмнение намерението на доставчиците на услугите. За него не е притеснителен фактът, че се събира твърде много лична информация („Не, нямам никакви резерви към този начин на живот“)

и дори не подозира, че с нея може да се злоупотреби или най-малкото да се използва с цел печалба („Не знаех, че изкарват пари от участието ми в този проект. Но е интересно да го науча от Вас“). Не знаят какво представлява big data, нито за какво би могла да се използва. Не са запознати с правилата и условията за ползване на системата Wunderground. Всъщност на голяма част от въпросите отговарят с „не знам“, „не съм запознат/а“. Не ги притеснява фактът, че повечето от тези услуги са „безплатни“ за потребителя, а това би трябвало да породи въпроса от какво тогава печели доставчикът. Сред интервюираните имаше крайни случаи, при които служители от мениджърския състав дори не знаят за наличието на подобна станция на работното им място (например Пирин Голф Хотел & Спа).

2. По-интересна от изследователска гледна точка представлява втората група интервюирани. Тези респонденти са запознати с подобни бизнес модели, знаят за възможните рискове, но въпреки това доброволно дават своите данни и се включва в подобни системи: „По принцип социалните медии предоставят една огромна функционалност и огромно дисково пространство за данни, което няма логика да го правят от чист алтруизъм. Това е отдавна известен бизнес модел, че те продават реклами, продават лични данни за таргетиращи реклами, за навици на потребителите и т.н.“; „Ако имате предвид cyber security рискове, имам опасения. Защото тази станция си я включвам в домашната мрежа и малко или много е някакъв риск. Преценил съм, че е достатъчно малък.“; „Още отначало реших да споделя данните от устройството в платформата, защото това беше начин да ги консумирам. Тази платформа, която взех, няма дисплей и няма интерфейс, с който да може да се вижда в момента реалната информация от станцията. Единственият начин е да се сподели с някаква облачна услуга или пък да се ползва чрез компютър. Като цяло считам, че е съвсем ОК тези данни да бъдат достъпни за всеки, защото дават доста добра ситуационна увереност.“ В известна степен тук става въпрос за „информирано съгласие“ за възможните негативи, без обаче респондентите да си дават ясна сметка за възможните последици. Те живеят с разбирането, че държат ситуацията под контрол: „Ами в крайна сметка аз съм решил да се включа, мога във всеки един момент да се изключа от мрежата.“ Като че ли не се отчита фактът, че данните вече са подадени към системата и последващо изключване не нулира събраната информация. Подобно на първата група интервюирани, втората също не е запозната с правилата и условията за ползване на услугата: „Не, не съм запознат с условията за ползване. Както и не съм чел никога за никакъв софтуер, който съм ползвал.“ По притеснителното в случая е, че те са погрешно убедени, че платформата предварително изрично ги е осведомила как ще се използва събраната информация: „Платформата най-вероятно го е направила в Terms and conditions. Просто аз съм отказал да ги прочета. По-скоро съм сигурен, че ме е уведомила в Terms and conditions за начина, по който ще бъде използвана

информацията. Няма вариант да не е така.“ Всъщност в Правилата и условия за ползване на Wunderground никъде не е посочено за какво и как ще се използват събраните данни. В случая потребителите измамно се доверяват на фирмата – разчитат на нейната коректност, на етично отношение, но нямат ясни гаранции за това. На въпрос какво би ги отказало да ползват платформата, преобладаващият отговор е, че ще се оттеглят, ако услугата стане платена. В заключение можем да обобщим, че използването на услуги в замяна на генериране на „излишък“ от информация е работещ бизнес модел, който наподобява „брак по сметка“. Компромисите, които се приемат от потребителите на тези услуги са свързани с данни, които в социалните мрежи попадат по смисъл в графата „лични“ и привнесената истерия от ЕС и закона за личните данни измества фокуса от предоставяне на информация на платформи като Wunderground. Бизнес моделите предоставящи среда за безпроблемно използване на услуга в замяна на монетизиране „излишъка“ на информация е напълно работеща концепция, особено в рамките на държавата, като една от причините може да е незрялото отношение на населението към споделянето на информация, за сметка на „изгода“.

ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОЕКТА.

Представяне на резултатите на научни форуми и чрез публикация в научно списание.

2023 г.

**ТЕМА: „НЕПРОМЕНЯЩИЯТ СЕ ИМПЕРАТИВ ЗА ПРОМЯНА:
70 ГОДИНИ КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, НАУЧНА
ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА“**

Ръководител: доц. д-р Илко Пенелов

Финансиране: Фонд научни изследвания на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, договор № 80-10-39/20.04.2023 г.

ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ПРОЕКТА

Макар и с променлива интензивност, теоретичният дебат за това как да изглежда висшето библиотечно-информационно образование в Софийския университет е натрупал вече своя история. Единственият въпрос, по който като че ли съществува консенсус в миналото и днес, е свързан с разбирането, че естественото място за преподаване на дисциплините от библиотечно-ин-

формационния цикъл е сред другите социални, хуманитарни и всички останали дисциплини и специалности в Университета. Като достойнство на този модел се изтъква възможността за подготовка на специалисти – референти в определена област на знанието, които владеят съвременните библиотечно-информационни технологии (Т. Боров, Т. Янакиева, Н. Шуманова и др.). Тази позиция, отстоявана в публикации през 50-те до 70-те години на миналия век, позволява да се избегне внедряването на съветския модел за подготовката на кадри с „универсален“ профил, изучаващи различни фундаментални дисциплини.

Възприетата референтна система позволява от средата на 60-те години да се разшири периметъра на преподавателската дейност, която вече обхваща и подготовката на кадри със специализация в областта на научната информация – необходими за създаващата се по онова време система от институции и звена. Използваният подход е да се интегрират в един учебен план традиционните и бързо развиващите се тогава нови информационни науки (Х. Кунце). Прави се опит и за интеграцията на специалисти в областта на научно-техническата информация, което засилва интердисциплинарния характер на учебните планове.

През 80-те години концепцията за висшето библиотечно образование се променя. В периода на късния социализъм библиотечните и информационните специалисти са разглеждани най-вече като „културно-просветни“ кадри и така се трасира пътя към интегрирането на катедрата в рамките на Центъра по културознание. В подготовката на студентите, наред със специализираните, изграждащи професионално мислене дисциплини, се включва изучаването на значителен брой хуманитарни такива.

През 90-те години висшето библиотечно образование се позиционира в структурата на Философския факултет на СУ. То вече се осмисля като подготовка на специалисти, които да отговорят на предизвикателствата, съпътстващи изграждането на модерно „информационно общество“ (А. Гергова, Т. Янакиева).

Бързото развитие през XXI в. не само на новите технологии, но и на каналите за комуникация чрез комутация (О. Харизанова), подновява дебата за подготовка на библиотечно-информационните специалисти с висше образование и му налага нови посоки, в които да се развива. От стратегическите решения, които се налага да бъдат взети сега, ще зависи доколко и в какви рамки ще продължи да съществува тази вече достолепна традиция.

Основната цел е да инициира разговор за бъдещето на библиотечно-информационното образование в СУ. Неговото отлагане може да доведе до задълбочаване на нежелани тенденции. Освен това той не може да бъде затворен само в средата на днешния състав от щатни и хонорувани преподаватели към катедрата „БНИКП“. На първо място в него трябва да вземат участие

представители на другите два компонента от библиотечно-информационния сектор в нашата страна – работодателите и съсловната организация („Българската библиотечно-информационна асоциация“). На второ – специалисти от сродни направления във висшето образование – журналистика и масови комуникации, информационни системи, информационни технологии, компютърни науки и др.

Като втора цел следва да се определи извършването на детайлна рекапитулация на извършеното до момента, особено през последните десет години. През този период катедра „БНИКП“ преживява сериозна кадрова турбулентия и е в режим на смяна на преподавателския си състав. В подобна равностойка трябва да се наблегне не толкова на постиженията, колкото на пропуснатите възможности. Необходимо е да се анализира тенденцията все повече да намалява интереса към специалност „Библиотечно-информационни науки“ и колебливото развитие на новата бакалавърска програма „Публични информационни системи“. Едни от най-важните въпроси, на които трябва да се намери отговор, са свързани с привличането на нови преподаватели (щатни и хонорувани), запазване и повишаване качеството на образованието в условията на негативни демографски тенденции в страната и др. За пореден път следва да се поставят на разглеждане базовите съотношения, заложи в учебните планове – между теория и практика, между хуманитарни и технологични дисциплини, между задължителни и изборни програми и др.

Третата цел е да се обърне отново поглед и внимание върху личностите и събитията и да се и проследят и назад във времето. Споменатите по-горе годишнини са подходящия фон за припомняне на заслугите на колеги от преминалите поколения. Съсването на връзки и липсата на приемственост са хроничен проблем не само в катедра „БНИКП“, но поради профила ѝ, за нея той изглежда неоправдано нерешен.

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОЕКТНИТЕ ДЕЙНОСТИ

За изпълнение на проекта бяха планирани следните дейности:

Дейност № 1. Събиране и систематизиране на документацията, свързана с образователната и изследователската дейност на катедра „БНИКП“ в трите степени – бакалавър, магистър и доктор през последните 10 години;

Дейност № 2. Събиране и систематизиране на данни за дейността на чуждестранните партньори на катедра „БНИКП“;

Дейност № 3. Провеждане на кръгла маса по въпросите на библиотечно-информационното образование в СУ, с участие на колеги от страната;

Дейност № 4. Съставяне на сборник с материали, посветени на различни аспекти от съдбата на катедра „БНИКП“ и посоките за нейното бъдещо развитие.

Дейност № 5. Изработване на изложба (традиционна и електронна версия), посветена на 100-годишнината от началото на преподаването на библиотечно-информационни дисциплини в СУ „Св. Климент Охридски“, 70-годишнината от създаването на катедра „БНИКП“ и 30-годишнината от възстановяване на специалност „Библиотечно-информационни науки“ във Философски факултет.

Дейност № 6. Поставяне на основите на електронен архив с информация и документация, свързани с преподавателите (щатни и хонорувани) от първите две поколения.

ОБОБЩЕНИЕ НА ПОСТИГНАТИТЕ НАУЧНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОЕКТА.

По първа цел: дискусия върху бъдещето на библиотечно-информационното образование в Софийски университет.

На организираната през м. май научна сесия присъстваха както преподаватели по библиотечно-информационни науки, така и представители на Българската библиотечно-информационна асоциация и на работодателите в сектора. От представените доклади и направените презентации се очертаха няколко тенденции, които създават рамка за по-нататъшни действия и инициативи. Първата тенденция е свързана с бързо разширяващият се периметър на компютърните науки и влиянието им върху библиотечно-информационната практика. В направения преглед на световните тенденции (и най-вече европейските и североамериканските) в съвременното образование по БИН, се отбелязва постепенното загърбване на националните традиции и въвеждането на все повече учебни планове (или най-малкото отделни учебни програми) на бакалавърско или магистърско ниво, които от една страна са основани на новите информационни и комуникационни технологии, а от друга – създават умения за работа във все по-международна среда и се съобразяват с новите техники за обработка, предоставяне и използване на информация.

Втората тенденция е свързана с желанието на работодателите (изразено от ръководители на шест изследователски библиотеки – Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Централна библиотека на БАН, Библиотека при Американския университет – Благоевград, Библиотека при НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, Централна селскостопанска библиотека и Централна медицинска библиотека) да се подготвят професионални кадри, които освен да познават и да си служат с новите технологии, трябва да могат да са в състояние да подпомагат подобряването на цялостната ефективност в работата на институциите, в които постъпват. Те се солидаризират и с виждането на Българската библиотечно-информационна асоциация, че е необходим траен процес на стратегическа трансформация и модернизация на висшето образо-

вание по БИН, с цел постигане на конкурентно предимство в европейската и глобалната надпревара за знания, предприемачество, материален просперитет и духовен напредък на новите поколения.

Третата тенденция е обусловена от стремителното развитие на изкуствения интелект. Опасенията, че неговото прилагане в библиотечно-информационните процеси може да доведе до съкращаване на работещите в библиотеките и сродните на тях институции, са реални. Това особено би могло да се отрази в екипите на изследователските библиотеки, към които в най-голяма степен е насочена подготовката на студенти в катедра „БНИКП“ в Софийския университет. Тази тенденция продължава да се развива и следва да бъде анализирана текущо. Един оригинален поглед към нея представлява изложбата, подготвена от студенти под ръководството на гл. ас. д-р Петър Миладинов, която визуализира облика на библиотечни сгради, създадени в резултат от „диалога“ между студентите и изкуствения интелект.

По втора цел: преглед на извършеното през седемдесетте години от създаването на катедра „БНИКП“, с акцент върху последните десет години.

На първо място бяха анализирани съществуващите учебни планове от средата на 50-те до средата на 90-те години на миналия век. Основният извод е, че катедрата, както и поддържаните от нея образователни програми са многократно актуализирани, допълвани и основно преработвани в съответствие с промените настъпващи в сфери като култура, образование, наука и специфичните за тях форми на комуникация и преподаване на знания. Няма да е пресилено ако се формулира изводът, че промяната е най-постоянното състояние, в което досега е съществувало и се е провеждало библиотечно-информационното образование в СУ. Тя е най-осезателна при промени в състава на катедрата и особено във време на смяна на поколенията. Привличането на нови преподаватели е и в близко бъдеще ще остане приоритетна задача. По-детайлен анализ ще бъде публикуван, заедно с материалите от научната сесия.

По трета цел: припомняне заслугите на колеги преподаватели от предходните поколения.

В това направление беше положена основа за издирване и организиране на документация, свързана с работата на вече пенсионирани преподаватели. Най-солидни са събраните сведения за Тодор Боров, на когото са посветени и множество спомени, статии, архивистични проучвания и други публикации. Освен биографични и библиографски данни, както и събирането и копирането на оригинални документи за отделните личности, започнаха да се систематизират и сведения за водените от тях дисциплини. Беше изготвен първоначален списък на лицата, за които да започне създаването на индивидуални „досиета“. Ядрото в него са щатните преподаватели, между които са: Тодор Боров, Елена Кирова, Божана Троянова, Марин Василев, Искра Михайлова, Мария

Кайнарова, Любен Атанасов, Зорница Петкова, Татяна Янакиева, Майя Кирова, Нина Шуманова, Ани Гергова, Иван Евтимов, Симеон Недков, Красимир Петков, Александър Дейков, Дмитрий Варзоновцев, Александър Димчев, Борjana Христова, Анета Дончева. Работата се съчетава с поддръждането и описването на архива на катедра „БНИКП“, който до момента е съхраняван без да бъде архивистично обработен.

ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОЕКТА.

Саморефлексията е важен способ за поддръжането в актуално състояние на всяка научна и образователна институция или на отделно структурно звено от нея. Независимо, че това е текущо задължение на всеки преподавател и/или изследовател, работещ в подобна институция/структура/звено, то не винаги може да бъде индивидуално усилие. Натрупаните инерции често пъти противостоят на иновативното мислене и вземането на перспективни решения. Корпоративната природа на университетите още повече ги принуждават да се грижат за актуалния си имидж. В този ред на мисли резултатите от една организирана „интроспекция“ са в няколко посоки: стимулиране на публикационната активност, свързана с библиотечно-информационното образование в СУ, в Република България и дори разгледано в сравнителен план с други европейски страни; оптимизиране на съществуващите учебни планове и програми и разработване на нови; идентифициране на възможностите и създаване на нови партньорства в интерес на новоприеманите студенти в ОКС „бакалавър“ и „магистър“ и ОНС „доктор“.

Изразени в числа резултатите от реализирания проект са следните: 15 научни доклада и презентации, 1 сборник с научни публикации, 1 изложба, 20 архивни досиета на щатни преподаватели, работили между 1953 и 2023 г.

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
Библиотечно-информационни науки
Том 14/15, 2022/2023

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”
FACULTY OF PHILOSOPHY
Library and Information Science
Volume 14/15, 2022/2023

ЗАЩИТЕНИ ДИСЕРТАЦИОННИ ТРУДОВЕ

DEFENDED PHD THESIS

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
Библиотечно-информационни науки
Том 14/15, 2022/2023

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”
FACULTY OF PHILOSOPHY
Library and Information Science
Volume 14/15, 2022/2023

ЗАЩИТЕНИ ДИСЕРТАЦИОННИ ТРУДОВЕ

През 2022 г. в катедрата по „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ успешно представи и защити своите научни изследвания и придоби образователна и научна степен „доктор“

Стоянова, Ива Стоянова. *Националният исторически разказ за българското Възраждане: репрезентации в Националния исторически музей*. научен ръководител доц. д-р Десислава Лилова. София, 2022. <http://hdl.handle.net/20.500.12641/32269>

НАЦИОНАЛНИЯТ ИСТОРИЧЕСКИ РАЗКАЗ ЗА БЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ: РЕПРЕЗЕНТАЦИИ В НАЦИОНАЛНИЯ ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ¹

ИВА СТОЯНОВА

Iva Stoyanova. THE NATIONAL HISTORICAL NARRATIVE OF THE BULGARIAN REVIVAL: PRESENTATIONS AT THE NATIONAL MUSEUM OF HISTORY

Дисертационният труд „Националният исторически разказ за българското Възраждане: репрезентации в Националния исторически музей“, с научен ръководител доц. д-р Десислава Лилова, е разработен в рамките на докторантска програма „Книгознание, библиотекознание, библиография –

¹ **Стоянова, Ива** Стоянова. *Националният исторически разказ за българското Възраждане: репрезентации в Националния исторически музей*. Научен ръководител доц. д-р Десислава Лилова. София, 2022. <https://ras.nacid.bg/dissertation-preview/70745>

междусекторни ресурси: библиотеки-музеи-архиви“. Защитен е през 2022 г. по професионално направление 3.5. *Обществени комуникации и информационни науки*.

Разработката изследва националния исторически разказ за българското Възраждане, според постоянната експозиция „Българско възраждане XVIII–XIX век“ на Националния исторически музей и нейното развитие от създаването на музея през 1973 г. до днес; разглежда нови възможности за актуална музейна репрезентация на историческия период в контекста на общоевропейските процеси, протичащи по сходен начин.

Изборът на темата е мотивиран от актуалността на въпроса за адекватното представяне на културно историческото наследство пред съвременната публика, модернизирането по отношение на „езика“ на така наречените „институции на паметта“, и по-специално музеите, и не на последно място е провокиран от личната ми заинтересованост като дългогодишен уредник в Националния исторически музей – специалист в областта на българското национално Възраждане.

Националният исторически музей на България е институция с повече от 45 години опит в „разказването“ на българската история, с утвърдено място в националната музейна мрежа и със значително влияние в българското обществено пространство. Музеят, директно или чрез средствата за масова информация, е фактор в оформянето на мироглед по отношение на възприемането на българската история у българите и чуждестранните гости, което изисква непрестанно актуализиране на историческия разказ, както спрямо новооткрити артефакти, така и по отношение на музейните изразни средства.

Изследването проследява историята на институцията и на нейната експозиция, по-конкретно за Възраждането, за да установи тенденции в това „как се мисли Българското възраждане“ в музейна среда и да потърси адекватно съвременно решение под формата на идейна музейна концепция с приложен характер. За постигането на тази цел са изпълнени няколко задачи: установени са профилът и функциите на Националния исторически музей – София, като се проследява историята на създаване и развитие на институцията в съпоставка с други национални исторически музеи от региона на Централна и Югоизточна Европа, с акцент върху постоянните им експозиции; анализиран е националния исторически разказ за българското Възраждане въз основа на постоянната експозиция на Националния исторически музей от създаването му до днес; проследени са съвременния дебат по темата в научните среди и съвременните експозиционни практики на исторически музеи от региона на Централна и Югоизточна Европа, за да се постави музейният разказ за Българското възраждане в контекста на общоевропейското и османското културно историческо наследство. На база на събраната, систематизирана и ана-

лизирана информация е предложена актуална идейна концепция за репрезентация на българското Възраждане в постоянната експозиция на Националния исторически музей – София.

В разработката е използван комбиниран изследователски подход: издирени са и са проучени документални сведения за историята на Националния исторически музей – София; проведени са широка серия от лични интервюта с бивши ръководители и служители на музея – документирането на тези устни сведения и спомени не е правено в пълнота досега; систематизираните сведения за промените в експозициите на НИМ са подложени на контекстуален анализ, за да се хвърли светлина върху историческата рамка, която е определяла всяка една от концепциите на музейните специалисти; този анализ е обогатен със съпоставителна перспектива – експозиционните политики на музеите в Централна и Югоизточна Европа от 70-те години на XX век до днес; и най-сетне е предложен проект за музейна репрезентация на историческия разказ на Възраждането, който е съобразен със спецификата на фондовете на НИМ и заедно с това съчетава нови методи в музеологията (виртуализация, дигитализация, култура на участието) и историографията (история на всекидневието, история на колективната памет, преплетени истории).

Първа глава – *Националният исторически музей: концепции и модели в Централна и Югоизточна Европа* изяснява смисъла и съдържанието на понятието „национален исторически музей“, на база на някои от функциониращите исторически музеи със ранг на национални. Разгледани са институциите, които се грижат за музейното представяне на собствената история на някои страни, които създават свои национални държави в следствие на отделянето им от/ или разпадането на имперски държавни формирания през XIX век.: Чехия, Унгария, Хърватска (с общо австрийско наследство) и Гърция, Сърбия (с общо османско наследство).

Във втора глава – *Национален исторически музей – София: развитие на концепцията* са разгледани историята на създаването на музея и организирането на историческия разказ в експозицията с оглед на конкретната ситуация в страната по това време. Проследено е развитието на институцията в две основни линии – на идейно-тематично ниво и на ниво експозиционно проявление: музеят като концепция от една страна и музеят като експозиция в нейната цялост от друга.

Трета глава, наречена *Формирането на нациите (XIX век) като обект на репрезентация в музеите от Централна и Югоизточна Европа* обогатява представянето на постоянната експозиция за българското Възраждане в НИМ чрез съпоставка. Националният исторически разказ е поставен в контекста на една по-обща картина, представяща водещи тенденции в експозиционната практика на някои европейски музеи – вниманието е насочено към аналогични и/или контрастни тенденции в експозиционната политика на музеите в

Централна и Югоизточна Европа от 70-те години на XX век до днес. Представени са музейните разкази за формирането на чешката нация, на унгарската нация, на хърватската, сръбската и гръцката нации.

Глава четвърта разисква *Българското Възраждане – национален исторически разказ и музейни репрезентации*. Интерпретирани са понятията: разказ, исторически разказ, национален исторически разказ, музеен разказ, експозиционен разказ.

Представени са съвременни тенденции при проучването на процесите по оформянето на националната идентичност през XIX в.: стремеж за комплексно изследване на периода; полемизиране на определени теми, смятани до неотдавна за „свещена територия“ (напр. въпросът с наличието на българска нация, схващана като фиксирана общност с твърд състав и отличителни характеристики за времето от средновековната българска държава до настоящия момент); търсенето на нови посоки в изучаването на факторите за формиране на национална идентичност – възрожденските процеси като част от общото балканско развитие в границите на Османската империя и връзката (взаимната зависимост) на българите с останалите етноси при оформянето на националния им облик.

Експозиционните репрезентации на историческия разказ за формиране на националната идентичност в НИМ са разделени на три периода, според обективните промени в историята на институцията: Възрожденското минало като героика – временните изложби на НИМ (1973–1983); Културна сакрализация: първата постоянна експозиция „Българско възраждане“ (1983–1998); Експозиция „Българско възраждане“ в Резиденция „Бояна“ (2000–2021) – галерийен подход и ретроградност в посланието.

Петата глава е със заглавие *Авторски идеен проект: как да репрезентираме Възраждането в НИМ?* и представя съвременната „картина“ в сферата на музейните изследвания и на музейното дело под формата на „добри практики“ като пример за успешно реализирани постоянни експозиции и временни изложби. Завършва с авторски идеен проект за съвременен възрожденски исторически разказ в залите на Националния исторически музей.

В *авторската концепция* са предвидени редица музеоложки похвати за осъвременяване на историческия разказ: Въвеждането и прилагането на съвременни технологии при представянето на движимите културни ценности, създаване на виртуални изложби, допълващи основния разказ; Достъп на публиката до образователни и културни ресурси – разнообразяване на традиционните форми на екскурзоводна беседа, интерактивно участие; Интегриране на музеите в системата на образованието – разработване на учебните програми съвместно със средни и висши училища, провеждане на тематични уроци и лекции, ателиета, семинари; разработване на програми за игрово обучение за възрастови групи от детски градини и начални училища (лятна школа и

др.); Оптимизиране на съвместната работа в рамките на националната музейна мрежа – обмен на информация, идеи, познания, умения и квалификации за постигане на максимален ефект при създаването на качествен и конкурентоспособен научен и културен продукт.

Формулирана е основата на една съвременна концепция за националния исторически разказ за българското Възраждане, която обхваща основните идеи и събития в развитието на българското общество през XVIII–XIX в., с представа за естествените и логически връзки с процесите от предходния период (XV–XVII в.) и представянето на комплексна картина на възрожденската епоха, като свързаност с аналогични процеси у съседните народи.

Използван е историко-музеоложки подход, който съчетава историко-хронологичния с тематико-типологичния принцип на експониране. Представен е план на структурата на постоянната експозиция на НИМ, посветена на възрожденската епоха: Големият разказ за нацията и нейната идентичност – конкретни експонати-оригинали; Малките (биографични) разкази за нацията и нейната идентичност – тематични „джобчета“; Балкански диалози – като допълнителен панел – култура на участие и интерактивност; Тематични акценти: стопанско развитие, изкуство, народни вярвания – по периферията на експозицията; Голямата тема за църквата като тема-връзка с предходния период; Българската нация и световната политика през периода на Възраждането – графично представяне; Темата за Руско-турската война от 1877–1878 г. – като отделен панел; История на всекидневието – етнографски предмети, снимки и гравюри, ежедневни дейности и празници с интерактивно участие; Временни изложби; филми или снимки от етапите от работата на музейните специалисти по подготовката на експозицията; Темата за жените през Възраждането с възможни избори: част от общия експозиционен разказ или отделно обособен тематичен панел.

В заключение са изяснени въпросите: Каква е репрезентацията на българското Възраждане в залите на Националния исторически музей; Какво всъщност представлява един Национален исторически музей; Каква е историята на възникване на няколко европейски национални исторически музея; какви са съвременните теоретични разработки и експозиционни практики при репрезентиране на българското Възраждане и европейския XIX век.

Предложен е модел за съчетаване на модерните музеоложки методи и класически експозиционни похвати за изграждане на образователно плътен и емоционално и интелектуално въздействащ разказ за българското Възраждане в НИМ, за да не изглежда епохата като застинал тържествен паметник, а да отразява началото на модерността, в която продължаваме да живеем и началото на формирането на националната идентичност, която продължаваме да носим.

В края на 2023 г. екип от Националния исторически музей реализира проект по възстановяване и осъвременяване на музейния разказ за българите през османския период XV–XVII в. и Българското Възраждане XVIII–XIX в. в зала 4 на музея, при който голяма част от теоретичните разработки от идейната концепция на настоящия дисертационен труд са приложени на практика. Експозицията е отворена за посетители от 1 ноември 2023 г.